

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

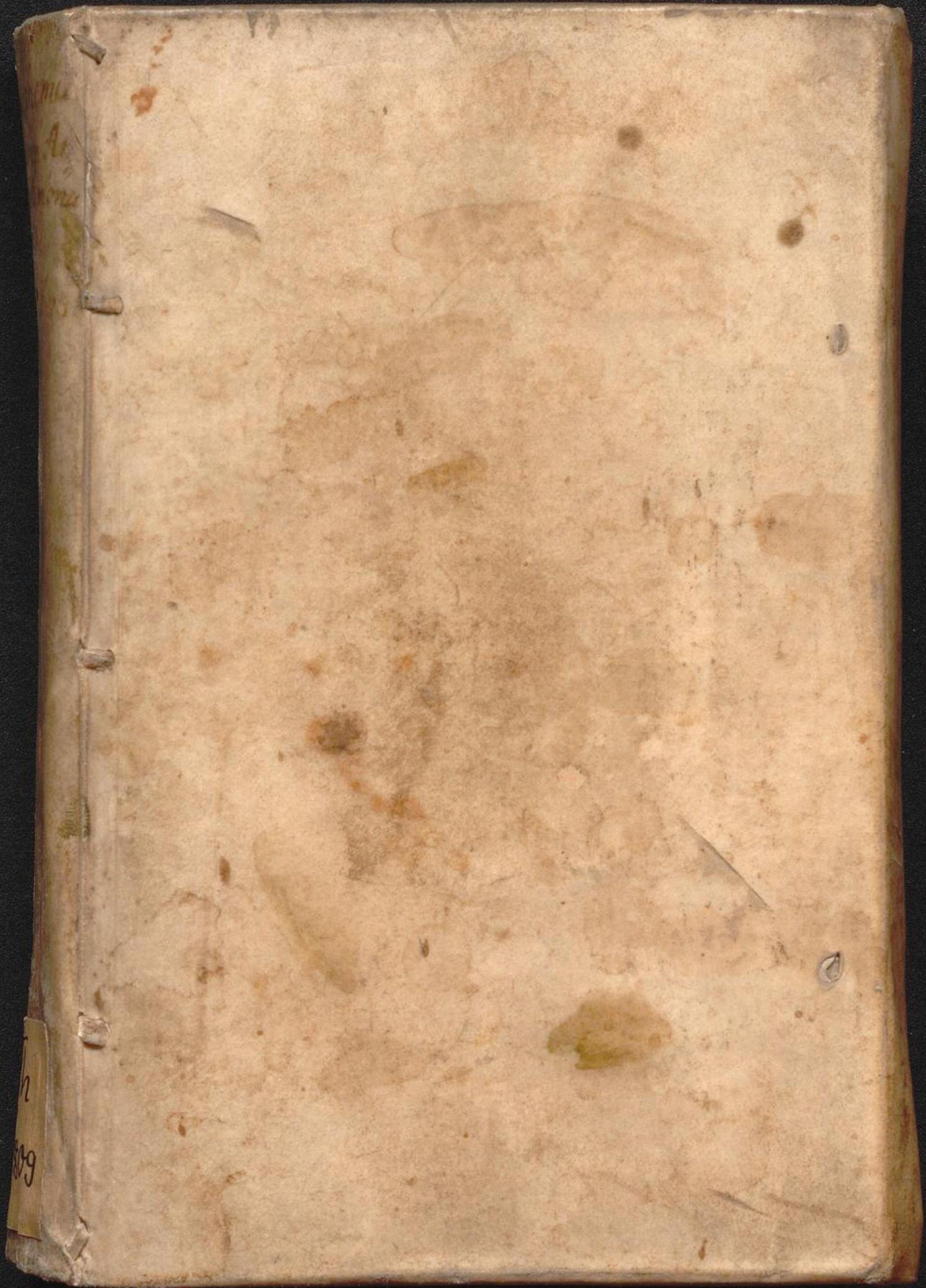
**P. Virgilio Maronis Aliorumque Poetarum Opuscula, Sive
Lvsvs**

Vergilius Maro, Publius

Antverpiae, 1566

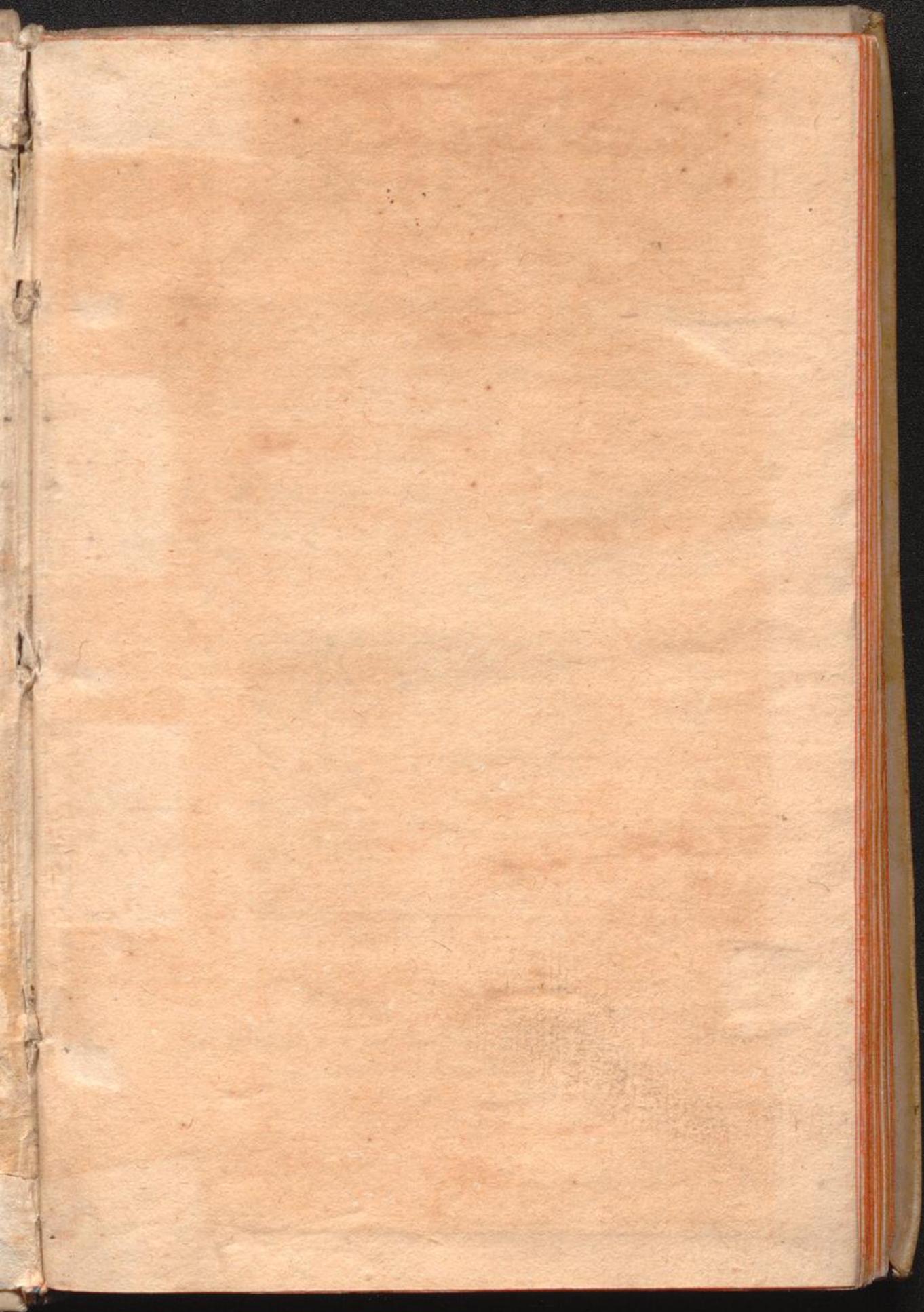

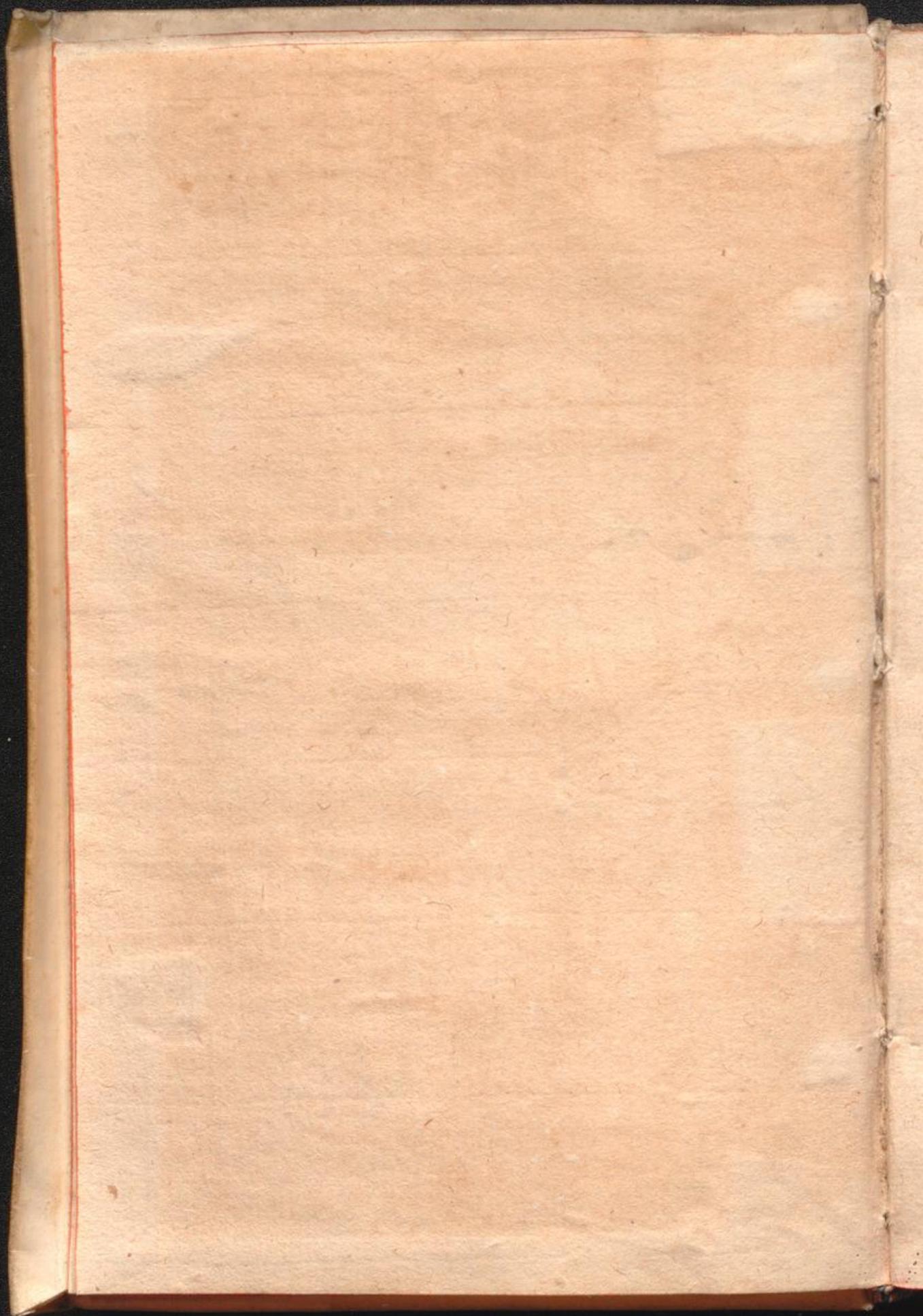
[urn:nbn:de:hbz:466:1-69268](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69268)

X
VII 27.

Jh. 5809.

P. VIRGILII MARONIS

ALIORVMQVE POETARVM OPVS-

CVLA, SIVE LVSVS.

P. VIRGILII MARONIS CVLEX,
AD OCTAVIVM.

ARGVMENTVM.

15 Pastor in umbra dormit, serpens illum impetit, cullex morfu pastorem
excitat, pastor interimit culicem, iterumque obdormit: qui videns in
sommis culicem Inferorum curam ei monstrantem, stupefactus exci-
tatur, culicisque sepulcrum egregio ornat artificio.

V S I M V S Octavi, gracili modulante
Thaleia:
Atque ut araneoli tenuem formauimus
orsum.

20 Lusimus: hæc propter Culicis sint carmina dicta,
Omnis & historia per ludum consonet ordo,
Notitiæ que Ducum voces: licet inuidus adsit.

Quisquis erit culpæ iocos, Musam que paratus:
Pondere vel Culicis lenior, famam que feretur.

25 Posteriùs grauiore sono tibi Musa loquetur
Nostra: dabunt cum securos mihi tempora fructus:
Ut tibi digna tuo poliantur carmina sensu.

Latona, magni que decus Iouis, aurea proles
Phæbus erit nostri princeps, & carminis auctor,

30 Et recinente lyra fantor: siue educat illum
Alma Chimæreo Xanthus perfusa liquore,

a

Sen

Seu nemus Asterie, seu quæ Parnassia rupes
Hinc, atque hinc patula præpandit cornua fronte,
Castaliæ que sonans liquido pede labitur vnda.

Iudeare.

Quare Pierij laticis decus ite sorores
Naiades, & celebrate Deum* plaudente chorea.

Et tibi sancta Pales, ad quam ventura recurrit
Agrestium bona cura, sequi sit cura tenentis
Aereos nemorum tractus, silvas que virentis.

Te cultrice vagus saltus feror inter, & astra.

At tu, cui meritis oritur fiducia chartis,

Octavi venerande, meis allabere cœptis,

Sancte puer: tibi nanque canit non pagina bellum,

Phlegra Giganteo sparsa est quo sanguine tellus:

Nec Centaureos Lapithas compellit in enseis:

Vrit Erichonias Oriens non ignibus arces.

Non perfossus Athos, nec magno vincula Ponto

iacta, meo quærent iam sera volumine famam:

Non Hellepontus pedibus pulsatus equorum,

Græcia cum timuit venientis undique Persas:

Mollia sed tenui pede currere carmina versu

Viribus apta suis Phœbo duce ludere gaudet.

Et tu sancte puer venerabilis, & tibi certet

Gloria perpetuum lucis mansura per ævum:

Et tibi sede pia maneat locus, & tibi sospes

Debita felicis memoretur vita per annos

Grata bonis lucens, sed nos ad cœpta feramur.

Narratio.

Ignæus æthereas iam Sol penetrarat in arceis

Candida que aurato quætebat lumina curru,

Crimibus & roseis tenebras Aurora figarat.

Propulit è stabulis ad pabula læta capellas

Pastor, & excelsi montis iuga summa petiuit:

Lurida quæ patulos velabant gramina colleis.

Iam

iam siluis, dumis que vaga, iam vallibus abdunt
 Corpora: iam que omni celeres è parte vagantes
 Scrupea desertæ perrepunt ad caua rupis.
 Tondentur tenero viridantia gramina morsu,
 5 Pendula proietis carpuntur & arbuta ramis,
 Densa que virgultis avidè labrusca petuntur.
 Hac suspensa rapit carpente cacumina morsu
 Vel salicis lenta, vel que noua nascitur alnus:
 Hac teneras fruticum sentes rimatur: at illa
 10 Imminet in riuu præstantis imaginis undam.
 O bona pastoris, si quis non pauperis usum
 Mente prius docti fastidiat, & probet illis
 Omnia, luxuriæ pretijs, incognita curis,
 Que lacerant auidas inimico pectore menteis.
 Si non Assyrio fuerint bis lauta colore
 15 Attalicis opibus data vellera: si nitore auri
 Sublaqueare domus animum non *tangit auarum:
 Picturæ que decus, lapidum nec fulgor in vlla
 Cognitus utilitate manet: nec pocula gratum
 Alconis referent, Bæti que toreuma: nec Indi
 20 Conchea bacca maris pretio est: at pectore puro
 Sæpe super tenero prosternit gramine corpus:
 Florida cum tellus *geminanteis picta per herbas
 Vere notat *dulci distincta coloribus arua:
 Atque illum calamo latum recinente palustri,
 25 Otia que inuidia degentem, ac fraude remota,
 Pollentem que sibi viridi cum palmitè lucens
 *Vitea pampineo subter coma velat amictu.
 Illi sunt gratae rorantes lacte capelle,
 30 Et nemus, & secunda Pales, & vallibus imis
 Semper opaca nouis manantia fontibus antra.
 Quis magis optato queat esse beator auro,

angit.

geminanteis,
pulchris.

Tmolia.

Quàm qui mente procul pura sensu' que probando
 Non auidas agnouit opes, non tristia bella,
 Nec funesta timet valide certamina classis?
 Non, spolijs dum sancta Deum fulgentibus ornet
 Tempia, vel euectus finem transcendat habendi, 5
 Aduersum seuis vltro caput hostibus offert.
 Illi falce Deus colitur, non arte politus:
 Ille colit lucos: illi Panchaica thura,
 Floribus agrestes herba variantibus adsunt:
 Illi dulcis adest requies, & pura voluptas, 10
 Libera simplicibus curis: huc imminet, omneis
 Dirigit huc sensus: hæc cura est subdita cordi,
 Quolibet vt requie victu contentus abundet,
 Iucundo que locet languentia corpora somno.
 O pecudes, ô Panes, & ô gratissima Tempe 15
 Fontis Hamadryadum: quarum non diuite cultu
 Aemulus Aseræo pastor sibi quisque poëta
 Securam placido traducit pectore vitam.
 Talibus in studijs baculo dum nixus apricas
 Pastor agit curas, & dum non arte canora 20
 Compacta solidum modulatur arundine carmen:
 Tendit in euectus radios Hyperionis ardor,
 Lucida' que æthereo ponit discrimina mundo,
 Quà iacit Oceanum flammæ in vtrunque rapaces.
 Et iam compellente vagæ pastore capella 25
 Ima susurrantis repetebant ad vada lymphae,
 Que subter viridem residebant carula muscum.
 Iam medias operum parteis euectus erat Sol,
 Cùm densas pastor pecudes cogebat in umbras:
 Vt procul adspexit luco residere virenti,
 Delia Diua, tuo: quò quondam victa furore
 Venit Nyctileum fugiens Cadmeis Agaue

Infandas

- Infandas scelerata manus è cade cruenta:*
Quæ gelidis bacchata iugis requieuit in antro,
Posterius pœnam gnati se morte futuram.
Hic etiam viridi ludentes Panes in herba,
 5 *Et Satyri, Dryades' que choros egere puella,*
Naiadum cœtu tantum non Orpheus Hebrum
Restantem tenuit ripis, siluas' que canendo:
Quantum te Penœum remorantem dia chorea,
Multa tibi leto fundentes gaudia vultu.
 10 *Ipsa loci natura domum resonante susurro*
Queis dabat, & dulci fessas refouebat in umbra.
Nam primum prona surgebant valle patentes
Aeræ platanus: inter quas impia lotos,
Impia, quæ socios Ithaci merentis abegit,
 15 *Hospita dum nimia tenuit dulcedine captos.*
At quibus insigni curru proiectus equorum
Ambustos Phaëthon luctu mutauerat artus:
Heliades teneris amplexæ brachia truncis
Candida fundebant tentis velamina ramis.
 20 *Posterius cui Demophoon aterna reliquit*
Perfidiam lamentandi mala perfida multis.
Quem comitabantur fatalia carmina quercus:
Quercus antè datæ, Cereris quàm femina, vitæ:
Illas Triptolemi mutauit sulcus aristas.
 25 *Hic magnum Argœ navi decus edita pinus*
Proceras decorat siluas hirsuta per artus.
Appetit aëreis contingere montibus astra
Ilicis & nigre species, & læta cupressus:
Umbrosæ que manent fagus, edera' que ligantis
 30 *Brachia, fraternos plangat ne populus ictus:*
Ipsæ que excedunt ad summa cacumina læta,
Pingunt que aureolos viridi pallore corymbos:

Queis aderat veteris myrtus non nescia futi.
 At volucres patulis residentes dulcia ramis
 Carmina per varios edunt resonantia cantus.
 His suberat gelidis manans e fontibus vnda:
 Que leuibus placidum riuus sonat orta liquorem. 5
 Et quanquam geminas auium vox obstrepit aureis
 Hanc querule referunt voces, queis nantia limo
 Corpora lymphafouet: sonitus alit aëris Echo:
 Argutis & cuncta fremunt ardore cicadis,
 At circa passim fessa cubuere capella, 10
 Excelsis que super dumis: quos leniter adflans
 Aura susurrantis possit confunderè venti.
 Pastor, ut ad*fontem densa requieuit in umbra,
 Mitem concepit proiectus membra soporem,
 Anxius insidijs nullis: sed lentus in herbis 15
 Securo pressos somno mandauerat artus.
 Stratus humi dulcem capiebat corde quietem:
 Ni fors incertos iussisset ducere casus.
 Nam solitum voluens ad tempus tractibus iisdem
 Immanis vario maculatus corpore serpens, 20
 Mersus ut in limo magno subsideret astu,
 Obuia vibranti carpens grauis aëra lingua,
 Squamosos late torquebat motibus orbeis.
 *Tollebant aura *venientis ad omnia visus.
 Iam magis atque magis corpus reuolubile voluens 25
 Attollit nitidis pectus fulgoribus, & *se
 Sublimi ceruice *rapit: cui crista superne
 Edita purpureo lucens maculatur amictu,
 Adspectu que micant flammantia lumina toruo.
 Metabat sese circum loca, cum videt ingens 30
 Aduersum recubare ducem gregis. acrior instat
 Lumina diffundens intendere, & obuia toruo

fonteis,

Pallebant
liuentisfert
caput:

Sapius

Sapius arripiens infringere, quod sua quisquam
 Ad vada venisset: natura comparat arma:
 Ardet mente: furit stridoribus: intonat ore:
 Flexibus enersis torquetur corporis orbis:
 5 Manant sanguinea per tractus undique gutta:
 Spiritibus rumpit fauces. cui cuncta paranti
 Paruulus hunc prior humoris contextet alumnus,
 Et mortem vitare monet per acumina. namque
 Quà diducta genas pandebant lumina gemmis,
 10 Hâc leuioris erat natura pupula telo.
 Ictâ leui. tum profiluit furibundus, & illum
 Obtritum morti misit: cui dissitus omnis
 Spiritus excessit sensus. tum torua tenentem
 Lumina respexit serpentem cominus: inde
 15 Impiger, exanimis, vix compos mente refugit,
 Et validum dextra truncum detraxit ab orno:
 Qui casus sociaret opem, numen'ue Deorum.
 Namque illi dederit ne viam casus'ue, Deus'ue,
 Prodere sit dubium: voluit sed vincere taleis.
 20 Horrida squamosi voluentia membra draconis,
 Atque reluctantis crebris, fœdèque petentis
 Ictibus ossa ferit, cingunt qua tempora cristam:
 Et quod erat tardus, omni languore remoto,
 Nescius, adspiciens, timor obcecauerat artus:
 25 Hoc minus implicuit dira formidine mentem.
 Quem postquam vidit casum languescere, sedit.
 Iam quatit, & biyuges oriens Erebo cit equos nox,
 Et piger aurato procedit Vesper ab Oeta,
 Cùm grege compulsò pastor duplicantibus umbris
 30 Vadit, & in fessos requiem dare comparat artus:
 Cuius ut intravit leuior per corpora somnus,
 Languida que effusò requierunt membra sopore:

Effigies ad eum Culicis deuēnit, & illi
 Tristis ab euentu cecinit conuitia mortis.
 Inquit, quid meritis, ad quæ delatus acerbas
 Cogor adire vices? tua dum mihi carior ipsa
 Vita fuit, vita, raptor per inania ventis: 5
 Tu lentus refoues iucunda membra quiete
 Ereptus tetrus è cladibus: at mea Manes
 Viscera Lethæas cogunt transire per undas:
 Præda Charontis agor. viden' ut flagrantia tedis
 Lumina collucent infestis omnia templis? 10
 Obuia Tisiphone, serpentibus undique compta,
 Et flammæ, & sæua quatit mihi verbera pœna:
 Cerberus, & diris flagrant latratibus ora:
 Anguibus hinc, atque hinc horrent cui colla reflexis,
 Sanguinei que micant ardorem luminis orbes. 15
 Heu quid ab officio digressa est gratia, cum te
 Restitui superis lethi iam limine ab ipso?
 Præmia sunt pietatis ubi? pietatis honores
 In vanas abiire vices, & rure recessit
 Iustitia prior illa fides: instantia vidi 20
 Alterius, sine respectu mea fata relinquens.
 Ad parileis agor euentus: fit pœna merenti,
 Pœna fit exitum: modo fit dum grata voluntas,
 Existat par officium. feror auia carpens,
 Auia Cimmerios inter distantia lucos: 25
 Quem circa tristes densentur in omnia pœna.
 Nam vincetus sedet immanis serpentibus Otos,
 Deuictum maestus procul adspiciens Ephialten,
 Conati quondam cum sint incendere mundum:
 Et Tityos Latona tue memor anxius ira, 30
 Implacabilis ira nimis, iacet alitis esca.
 Terreor à tantis insistere, terreor Vmbris

Ad

Ad Stygias reuocatus aquas. vix vltimus amni
 Restat, nectareas Diuum qui prodidit escas,
 Gutturis arenti reuolutus in omnia sensu.
 Quid, saxum procul aduerso qui monte reuoluit,
 5 Contempssisse dolor quem Numina vincit acerbus,
 Otia quarentem frustra? vos ite puelle.
 Ite, quibus tedas accendit tristis Erynnis,
 Sicut Hymen praefata dedit connubia mortis:
 Atque alias alio densat super agmine turmas,
 10 Impietate fera vecordem Colchida matrem
 Anxia sollicitis meditantem vulnera gnatis:
 Iam Pandionias miseranda prole puellas,
 Quarum vox Ityn, & Ityn, quod Bistonius Rex,
 Orbis epops maret volucreis euectus in auras.
 15 At discordantes Cadmeo sanguine fratres
 Iam truculenta ferunt, infesta que vulnera corpus
 Alter in alterius: iam que aduersatus uterque
 Impia germani manat quod sanguine dextra.
 Eheu, mutandus nunquam labor: auferor ultra
 20 In diuersa magis: distantia Numina cerno:
 Elysiam tranandus agor delatus ad vndam.
 Obuia Persephone comites Heroidas urget
 Aduersas perferre faces: Alcestis ab omni
 Inuiolata vacat cura, quod sena mariti
 25 Ipsa suis satis Admeti fata morata est.
 Ecce Ithaci coniux semper decus Icarioris
 Femineum incorrupta decus manet, & procul illam
 Turba ferox iuuenum telis confixa procorum.
 Quin misera Eurydice tanto merore recessit,
 30 Poena que respectus, & nunc manet Orpheus in te.
 Audax ille quidem, qui mitem Cerberon vnquam
 Credidit, aut ulli Ditis placabile numen:

Nec timuit Phlegethonta furentem ardentibus undis,
 Nec mesta obtentu diro, & ferrugine regna,
 Defossas que domos, ac Tartara nocte cruenta
 Obsita, nec facileis Ditis sine indice sedes,
 Iudice, qui vitæ post mortem vindicat acta: 5
 Sed fortuna valens audacem fecerat Orphea.
 Iam rapidi steterant amnes, & turba ferarum
 Blanda voce sequax regionem insederat Orphei:
 Iam que imam viridi radicem mouverat altè
 Quercus humo, steterant que amnes, siluæ que sonora 10
 Sponte sua cantus rapiebant cortice amara.
 Labentes biuges etiam per sidera Luna
 Pressit equos: & tu currenteis menstrua virgo
 Auditura lyram tenuisti nocte relicta.
 Hæc eadem potuit Ditis te vincere coniux, 15
 Eurydicem que ultro ducendam reddere: non fas,
 Non erat in vitam Diuæ exorabile numen.
 Illa quidem nimium Manes experta seueros
 Præceptum signabat iter: nec rettulit intus 20
 Lumina, nec Diuæ corruptit munera lingua.
 Sed tu crudelis, crudelis tu magis Orpheû,
 Oscula cara petens rupisti iussa Deorum.
 Dignus amor venia, paruum si Tartara nossent
 Peccatum ignouisse: sed & vos sede piorum,
 Vos manet Heroum contrà manus: hic & uterque 25
 Aeacides. Peleus namque, & Telamonia virtus
 Per securâ patris latantur numina, quorum
 Connubijs Venus, & virtus iniunxit honorem.
 Hunc rapuit serua: ast illum Nereis amauit.
 Assidet hæc inuenis, sociat quem gloria, fortis, 30
 Acer, inexcussus, referens à nauibus igneis
 Argolicis Phrygios torua feritate repulsos.

diræ.
mortis.

feritas.

O quis

O quis non referat talis diuortia belli:
 Quae Troiae videre viri, videre que Grai,
 Teucria cum magno manaret sanguine tellus,
 Et Simois, Xanti que liquor: Sigæa que prater
 5 Litora, cum Troes seui vos Hectoris ira
 Videre in classeis inimica mente Pelasgas
 Vulnere, tela, neces, igneis inferre paratos.
 Ipsa iugis namque Ida potens feritatis, & ipsa
 Aequa faces altrix cupidis praebebat alumnis,
 10 Omnis ut in cineres Rhœtei litoris ora
 Classibus ambustis flamma superante daretur.
 Hinc erat oppositus contra Telamonius heros,
 Obiecto que dabat clypeo certamina: & illino
 Hector erat Troiae summum decus: acer uterque,
 15 Fulminibus calo veluti fragor editus alto:
 Ignibus hic, telis que super, si classibus Argos
 Eripiat relictus: ille ut Vulcania ferro
 Vulnere protectus depellere nauibus instet.
 Hoc erat Aeacides alter letatus honore:
 20 Dardaniæ que alter fuso quod sanguine campis
 Hectoreo victor lustravit corpore Troiam.
 Rursus acerba fremunt, Paris hunc quod lethat, & huius
 Alma dolis Ithaci virtus quod concidit icta,
 Huic gerit auersos proles Laertia vultus,
 25 Et iam Strymonij Rhesi, victor que Dolonis
 Pallade iam letatur ouans, rursu que tremiscit
 Iam Ciconas, iam iam que horrit Lastrigonas atros.
 Illum Scylla rapax canibus siccincta Molossis,
 Aetneus que Cyclops: illum metuenda Charybdis,
 30 Pallentes que lacus, & squelida Tartara terrent,
 Hic & Tantalei generis decus amplius Atrides
 Assidet, Argiuum lumen: quo flamma regente

Doris •

Doris Erichthonias prostravit funditus arces.
 Reddidit, heu, grauius pœnas tibi Troia ruenti,
 Hellepontiacis obiturus reddidit undis.
 Illa vices hominum testata est copia quondam,
 Ne quisquam propriae fortunæ munere diues
 Iret in euectus calum super omnes: propinquo
 Frangitur inuidiæ telo decus. ibat in altum
 Vis Argoæ petens patriam, ditata que præda
 Arcis Erichthoniæ: comes huic erat aura secunda
 Per placidum cursu pelagus: Nereis ad undas
 Signa dabat: pars inflexis superacta carinis,
 Cum seu caelesti fato, seu sideris ortu
 Undique mutatur celi nitor: omnia ventis,
 Omnia turbinibus sunt anxia. iam maris vnda
 Sideribus certat consurgere: iam que supernè
 Corruere & Sol ijs, & sidera cuncta minantur,
 Ac venit in terras celi fragor. hic modò letum
 Copia nunc miseris circumdatur anxia fati,
 Immoritur que super fluctus, & saxa Caphareï,
 Euboicas & per cautes Heræa que latè
 Litora, cum Phrygiæ passim vaga præda peremptæ
 Fluctuat omnis in æquoreo iam naufraga tractu.
 Hic alij sidunt pariles virtutis honore
 Heroes, medijs que siti sunt sedibus omnes,
 Omneis Roma decus magni quos suscipit orbis.
 Hic Fabij, Decij que: hic est & Horatia virtus:
 Hic & fama vetus nunquam moritura Camilli:
 Curtius & , medijs quem quondam sedibus urbis
 Deuotum bellis consumpsit gurgitis haustus:
 Mucius & prudens ardorem corpore passus,
 Legitimè cessit cui fracta potentia Regis.
 Hic Curius clarae socius virtutis, & ille

Flami -

Flaminius, deuota dedit qui corpora flamma.
 Iure igitur talis sedes pietatis honorat.
 Illi Scipiadae que Duces: deuota triumphis
 Moenia, quos rapidos Libyca Carthaginis horrent.
 5 Illi laude sua vigeant: ego Ditis opacos
 Cogor adire lacus, viduos à lumine Phoebi,
 Et vastum Phlegethonta pati: quo maxima Minos
 Conscelerata pia discernit vincula sede.
 Ergo iam causam mortis me dicere vinceta
 10 Verberibus sauo cogunt ab iudice poena,
 Cum mihi tu sis causa mali, nec conscius adsis,
 Nec tolerabilibus curis haec immemor audis:
 Quae tamen, ut vanis dimittens omnia ventis,
 Digredior nunquam rediturus: tu cole fonteis,
 15 Et virideis nemorum siluas, & pascua letus:
 Et mea diffusas rapiantur dicta per auras.
 Dixit, & extrema tristis cum voce recessit.
 Hunc ubi sollicitum dimisit inertia vita,
 Interius grauius mentem ager: nec tulit vltra
 20 Sensibus infusum Culicis de morte dolorem,
 Quantumcunque sibi vires tribuere seniles,
 Quaeis tamen infestum pugnans deuicerat hostem,
 Riuum propter aquae viridi sub fronde latentem,
 Confirmare locum capit impiger: hunc & in orbem
 25 Destinat, ac ferri capulum repetiuit in usum,
 Gramineam ut viridi foderet de cespite terram.
 Iam memor inceptum peragens sibi cura laborem
 Congestum cumulauit opus, atque aggere multo
 Telluris tumulus formatum creuit in orbem:
 30 Quem circum lapidem laui de marmore formans
 Conserit assidue cura memor. hic & acanthus,
 Et rosa purpureo crescit rubicunda colore,

Et

Et viola omne genus : hîc est & Spartica myrtus,
 Atque hyacinthus : & hîc Cilici crocus editus aruo,
 Laurus item Phœbi surgens decus : hîc rhododaphne,
 Lilia' que, & roris non auia cura marini,
 Herba' que thuris opes priscis imitata Sabina,
 Chrysanthus' que, edera' que nitor, pallente corymbo,
 Et Bocchus Libya Regis memor : hîc amaranthus,
 Bupthalmus' que virens, & semper florida picris.
 Non illinc Narcissus abest : cui gloria forma
 Igne Cupidino proprios exarsit in artus,
 Et quoscunque nouant vernantia tempora flores.
 His tumulus super inferitur : tum fronte locatur
 Eulogium, tacita format quod littera voces.
 Parue Culex, pecudum custos tibi tale merenti
 Funeris officium vitæ pro munere reddit.

Epitaphium
culicis.

P. VIRGILII MARONIS DIRÆ

AD BATTARVM.

ARGVMENTVM.

Cùm bello civili inter M. Antonium, & Augustum habito, Cremonen-
 ses M. Antonio fassissent, victoria potius Augustus, cùm in eos vltio-
 ne puniendos animum direxisset, Arium Centurionem misisse traditur
 ad diuidendos inter milites Cremonensis populi agros : sed cùm non suf-
 fecissent, & vicinorum Mantuanorum agros diuisit : quocirca Virgi-
 liani agri inter alios militibus dati sunt. Quod agrè ferens Maro, non
 solum propter deperditos agros, verùm etiam propter amicam Lydiã,
 in Mantua derelictam, hoc opusculum scripsit Virgilius, & Diras ap-
 pellauit, hoc est, malæ fortunæ imprecationes in hostes factas.

Quid, in Fast.
de Arione.

BATTARE cycneas repetamus carmine
 voces:
 Diuisas iterum sedes, & rura canamus,
 Rura, quibus Diras indiximus, impia
 vota.
 Antè lupos rapiant hedi, vituli antè leones,
 Delphini

Delphini fugient pisceis, aquila antè columbas,
 Et conuersa retro rerum discordia gliscet
 Multa prius; * fuerit quàm non mea libera auena.

fient.

Montibus, & siluis dicam tua facta, Lycurge,
 5 Impia. Trinacria sterilecant gaudia nobis.

Nec secunda senis nostri, felicia rura,
 Semina parturiant segetes, non pascua colles,
 Non arbuta nouas fruges, non pampinus uuas.
 Ipsa non siluæ frondes, non flumina montes.

10 Rursus, & hoc iterum repetamus Battare carmen.

Effetas Cereris sulci condatis auenas:

Pallida flauescant æstu sitientia prata:

Immatura cadant ramis pendentia mala:

Desint & siluis frondes, & fontibus humor:

15 Nec desit nostris deuotum carmen auenis.

Hæc Veneris vario florentia ferta decore,

Purpureo campos quæ pingit auena colore.

Hinc auræ dulces, hinc suavis spiritus agri

* Mittant pestiferos æstus, & tetra venena.

Mutant.

20 Dulcia non oculis, non auribus vlla ferantur.

Sic precor: & nostris superent hæc carmina votis.

Ludimus, & multum nostris cantata libellis

Optima siluarum, formosis densa viretis.

Tondemus virideis * umbras: nec lata comanteis

frondeis, al.
herbas.

25 Iactabis molleis ramos inflantibus auris,

Nec mihi sæpe meum resonabit Battare carmen.

Militis impia cum * succedet dextera ferro,

succidet.

Formosæ que cadent umbra, formosior illis

Ipsa cades. veteris domini felicia ligna

30 Nequidquam nostris toties deuota libellis,

Ignibus æthereis flagrabunt. Iupiter ipse,

Iupiter hanc aluit: cinis hæc tibi fiat, oportet.

Thracis

Thracis tum Borea spirent immania vires:
 Eurus agat mistam fulua caligine nubem:
 Africus immineat nimbis minitantibus imbrem:
 Cum tua cyaneo resplendens aethere silua
 Noscet iter, ducens Erebo tua Lydia Ditis.
 Vicina flamma rapiant ex ordine viteis:
 Pascantur segetes, diffusis ignibus aura
 Transuolet arboribus, coniungat & arbor aristas.
 Pertica, quæ nostros metata est impia agellos,
 Quæ nostri fines olim: cinis omnia fiant.
 Sic precor, & nostris superent hæc carmina votis.
 Unde, quæ vestris pulsatis litora lymphis,
 Litora, quæ dulcibus auras diffunditis agris,
 Accipite has voces: migret Neptunus in arua
 Fluctibus, & spissa campos perfundat arena.
 Quæ Vulcanus agros pastor Iouis ignibus arcet,
 Barbara dicatur Libyca soror altera Syrtis.
 Tristius hoc, memini, reuocasti Battare carmen.
 Nigro multa mari dicunt portenta natæ,
 Monstra, repentinis terrentia sæpe figuris;
 Cum subito emerfere furenti corpora Ponto.
 Hæc agat infesto Neptunus cæca tridenti,
 Atrum conuertens æstum maris undique ventis,
 Et fuscum cinerem canis exhauriat undis.
 Dicantur mea rura ferum mare. nauta caueto
 Rura, quibus Diras indiximus, impia vota.
 Si minus, heu, Neptune tuis infundimus aris,
 Battare fluminibus tu nostros trade dolores.
 Nam tibi sunt fontes, tibi flumina semper amica:
 Nil est, quod perdam ulterius merita omnia, dixi.
 Flectite currenteis lymphas vaga flumina retro,
 Flectite, & aduersis rursum diffundite campis.
Incurrant.

- Incurrant amnes passim remeantibus undis,
 Nec nostros seruire sinant erroribus agros:
 Dulcius hoc, memini, reuocasti Battare carmen.
 Emanent subito sicca tellure paludes,
 5 Et metat heic iuncos, spicas ubi legimus olim:
 Occupet arguti grylli caua garrula rana.
 Tristius hoc rursum dicat mea fistula carmen,
 Præcipitent altis spumantes montibus imbres,
 Et late teneant diffuso gurgite campos:
 10 Queis dominis infesta minantes stagna relinquunt,
 Vnde relapsa meos agros peruenerit unda.
 Piscetur nostris in sinibus aduena arator:
 Aduena ciuili qui semper crimine creuit.
 O malè deuoti prætorum crimine agelli,
 Tu que inimica tui semper discordia ciuis.
 15 Exsul ego, indemnatus, egens mea rura reliqui,
 Miles ut accipiat funesti præmia belli.
 Hinc ego de tumulto mea rura nouissima visam:
 Hinc ibo in siluas: obstabunt iam mihi colles:
 Obstabunt montes, campos nec adire licebit.
 20 Dulcia rura valete, & Lydia dulcior illis,
 Et casti fontes, & felix nomen agelli.
 Tardius, ah, misera descendite monte capella,
 Mollia non iterum carpetis pabula nota.
 Tu que resiste pater: en prima, nouissima nobis
 25 Intueor campos: longum manet hostis in illis.
 Rura valete iterum; tu que optima Lydia salue:
 Siue eris, & si non, mecum morieris. utrunque
 Extremum carmen reuocemus Battare auena.
 30 Dulcia amara prius fient, & mollia dura:
 Candida nigra oculi cernent, & dextera leua:
 Migrabunt casus aliena in corpora rerum,*

Prætorum

b

Quam

Quàm tua de nostris emigret cura medullis.

Quamuis ignis eris, quamuis aqua, semper amabo.

Gaudia semper enim tua me meminisse iuuabit.

Inuideo vobis agri, formosa' que prata:

Hoc formosa magis, mea quòd formosa puella 5

Est vobis. tacite vestrum suspirat amorem.

Vos nunc illa videt, vobis mea Lydia ludit.

Vos nunc alloquitur, vos nunc arridet ocellis,

Et mea summissa meditatur carmina voce,

Cantat & interea, mihi quæ cantabat in aurem. 10

Inuideo vobis agri: discetis amare.

O fortunati nimium, multum' que beati,

In quibus illa pedis nivei vestigia ponet:

Aut roseis digitis viridem decerpserit uuam,

(Dulci nanque tumet nondum viticula Baccho) 15

Aut inter varios Veneris stipendia flores

Membra reclinarit, teneram' que illiserit herbam,

Et secreta meos furtim narrabit amores,

Gaudebunt siluæ, gaudebunt mollia prata,

Et gelidi fontes, anium' que silentia fient: 20

Tardabunt *riui labentes currere lymphæ,

riui, labentes

currunt

Dum mea iucundas exponat cura querelas.

Inuideo vobis agri: mea gaudia habetis,

Et vobis nunc est, mea quæ fuit antè, voluptas.

Heu male

* At mihi tabescunt morientia membra dolore, 25

Et calor infuso decedit frigore mortis,

Quòd mea non mecum domina est. non vlla puella

Doctior in terris fuit, aut formosior: ac, si

Fabula non vana est, tauro Ioue digna, vel auro.

Iupiter auertas aureis: mea sola puella est. 30

Felix taure pater magni gregis, & decus: à te

Vaccula non unquam secreta cubilia captans,

Frustra

- Frustra te patitur siluis mugire dolore.
 Et pater hadorum felix, semper que beate:
 Siue petis monteis præruptos saxa pererrans:
 Siue tibi siluis noua pabula fastidire,
 5 Siue libet campis: tecum tua leta capella est.
 Et mas quocunque est, illi sua femina iuncta,
 Interpellatos nunquam plorauit amores.
 Cur non & nobis facilis natura fuisset?
 Cur ego crudelem patior tam sæpe dolorem?
 10 Sidera per viridem redeunt cùm pallida mundum,
 In' que vicem Phœbe excurrens, atque aureus orbis
 Luna tua est tecum: cur non est & mea mecum?
 Luna, dolor nosti quid sit, miserere dolentis.
 Phœbe gerens in te laurus celebrauit amorem,
 Et * quem pompa Deum, non siluis fama locuta est.
 15 Omnia vos * estis: secum sua gaudia gestat,
 Aut inspersa videt mundo, quæ dicere longum est.
 Aurea quin etiam cùm sæcula voluebantur,
 Conditio similis fuerat mortalibus illis.
 Hæc quoque prætereo, notum, Minoidos astrum,
 20 Quæ que virum virgo, sicut captiua secuta est.
 Lædere Cælicolæ potuit vos nostra quid atas?
 Conditio nobis vitæ quò durior esset?
 Ausus egon' primus castos violare pudores?
 Sacratam' que meæ vitam tentare puella?
 25 Immatura meæ quoque noxæ soluere fata?
 Istius atque utinam facti meæ culpa magistra
 Prima foret: lethum vitæ mihi dulcius esset.
 Non meæ, non ullo moreretur tempore fama,
 30 Dulcia cùm Veneris furatus gaudia primus
 Dicerer, atque ex me dulcis foret orta voluptas.
 Nam mihi non tantùm tribuerunt impia vota,

quæ Pana Deū,
 nisi
 nostis

*Auctor ut occulti noster foret error amoris.
 Iupiter antè sui semper mendacia furti
 Cum Iunone, prius coniux quàm dictus uterque est,
 Gaudia libauit dulcem furatus amorem.
 Et mecum tenera gauisa est ludere in herba, 5
 Purpureos flores, quos insuper accumbebat,
 Candida formoso supponens brachia collo.
 Tum, credo, fuerat Mauors distentus in armis.
 Nam cerisè Volcanus opus faciebat, & illi
 Tristi, turpabat' que mala fuligine barbam. 10
 Non Aurora novos etiam plorauit amores
 Atque rubens oculos roseo calauit amictu?
 Talia Calicola. nunquid minus aurea promo?
 Ergo quod Deus, atque Heros, cur non minor at as?
 Infelix ego, non illo qui tempore natus, 15
 Quò facilis natura fuit, fors ó mea leua
 Nascendi, miserum' que genus, * & sera libido
 Tanta meæ vitæ cordis fecere rapinam,
 Ut maneam, quod vix oculis cognoscere possis. 20*

P. VIRGILII MARONIS

*CEIRIS, AD MESSALLAM.

ARGUMENTVM.

Virgilius hoc opusculum ad Messallam dirigit, qui Augusti tempore ma-
 gnis in rebus, præsertim militaribus, insignis: præterea orator non in- 25
 dignus, & poëta erat. Ut igitur Maro beneuolentissimū illū sibi effice-
 ret, Ceirim ad illum mittit, in qua præconium Messallæ celebrat. Hanc
 autem de Scyllarum transformatione fabulam elegantissimè poëta
 hinc describit.

Ceiris *κεῖρὸς τοῦ*
κεῖρα id est, ton-
 dere dicitur:
 quia totondit
 fatalem criniū
 apicem patris
 sui Nisi, qui cō-
 uersus in auem
 Halyæctū per-
 sequitur Ceirin
 auem, quæ alio
 nomine Scylla
 appellatur.

Sic rectè scri-
 psit Aldus ante
 annos 32.

T si me vario iactatum laudis amore,
 Irritá que expertum fallacis præmia vulgi 30
 Cecropius suauis exspirās Hortulus auras
 * Florētis viridi sophiæ cōplectitur umbra:
 Num

- Num mea quæret eo dignum sibi querere carmen?
 Longè aliud studium, atque alios accincta labores
 Alius ad magni suspendit sidera mundi,
 Et placitum* paucis ausa est adscendere collem. multis
- 5 Non tamen abstiam cœptum detexere munus:
 In quo iure meas utinam requiescere Musas,
 Et leuiter blandum liceat deponere morem.
 Quòd si mirificum proferre valent genus omnes
 Mirificum sæcli, modò sit tibi velle libido,
- 10 Si me iam summa sapientia pangeret arce,
 Quatuor antiquis quæ heredibus est data consors,
 Vnde hominum errores longè, latèque per orbem
 Despicere, atque humileis possem contemnere curas:
 Non ego te talem venerarer munere tali.
- 15 Non equidem: quamuis interdum ludere nobis,
 Et gracilem molli liceat pede claudere versum,
 Sed magno intexens, si fas est dicere, peplo,
 Qualis Erichtheis olim portatur Athenis,
 Debita cùm castè soluuntur* vota Minerva, dona
- 20 Tarda uè confecto redeunt Quinquennia lustrò,
 Cùm leuis alterno Zephyrus concrebuit Euro,
 Et prono grauidum prouexit pondere cursum.
 Felix ille dies, felix & dicitur annus:
 Felices qui talem annum videre, diem' que.
- 25 Ergo Palladia texuntur in ordine pugna:
 Magna Giganteis ornantur pepla tropæis:
 Horrida sanguineo pinguntur prælia cocco.
 Additur aurata deiectus cuspide Typho:
 Qui prius Ossaes consternens æthera saxis.
- 30 Emathio celsum duplicabat vertice Olympum.
 Tale Deæ velum sollenni in tempore portant:
 Tali te vellem iuuenum doctissime ritu.

Purpureos inter Soles, & candida Luna
 Sidera, ceruleis orbem pulsantia bigis,
 Naturæ rerum magnis intexere chartis:
 Aeternum sophiæ coniunctum carmine nomen
 Nostra tuum senibus loqueretur pagina seclis. 5
 Sed quoniam ad tantas nunc primum nascimur artes:
 Nunc primum teneros firmamus robore nervos:
 Hæc tamen intererea quæ possumus, in quibus æui
 Prima rudimenta, & primos exegimus annos,
 Accipe dona meo multum vigilata labore, 10
 Et præmissa tuis non magna exordia rebus.
 Impia prodigijs ut quondam exterruit amplis
 Scylla, novos quæ animum sublimis in æere cætus
 Viderit: & tenui conscendens sidera penna
 Ceruleis sua tecta superuolita uerit alis: 15
 Hanc pro purpureo pœnam scelerata capillo,
 Pro' quæ patris soluens excisa funditus urbe.
 Complures illam, & magni Messalla pœta
 (Nam verum fateamur: amat Polymneia verum)
 Longè alia perhibent mutatam membra figura, 20
 Scyllæum monstra in saxum conuersa vocari.
 Illam esse, ærumnis quam sæpe legamus Vlyssi
 Candida succinctam latrantibus inguina monstribus,
 Dulichias vexasse rates, & gurgite in alto
 Deprensos nautas canibus lacerasse marinis. 25
 Sed neque Mæonia hæc patiuntur credere chartæ,
 Nec malus istorum dubijs erroribus auctor.
 Nanque alias alij vulgo finxere puellas:
 Quæ Colophoniaco Scyllæ dicuntur Homero.
 Ipsi seu Lamia mater sit, siue Crataeis, 30
 Siue illam monstro genuit Persæa biformi,
 Siue est neutra parens: atque hoc in carmine toto,
 Inguinis

Hecaten intel-
 ligit in Persæa,
 sicut in môstro
 biformi Phor-
 cum. Par-
 zhas. in Clau-
 dian.

Inguinis est vitium, & Veneris descripta libido:
 Siue etiam * exactis speciem mutata venenis
 Infelix virgo. quid enim commiserat illa?
 Ipse pater * timidam seu a complexus arena
 5 Coniugium cara violauerat Amphitrites:
 Attamen exegit longo post tempore poenas:
 Vt cum cura sui veheretur coniugis alto,
 Ipsa trucem multo misceret sanguine pontum.
 Seu verò, ut perhibent, forma cum vinceret omneis,
 10 Et cupidos quasi passim * spoliaret amanteis:
 Piscibus, & canibus rabidis vallata repente,
 Horribileis circum vidit sibi sistere formas.
 Heu quoties mirata novos expalluit artus!
 Ipsa suos quoties heu pertimuit latratus!
 15 Ausa quod est mulier numen fraudare Deorum,
 Et dictam Veneri votorum vertere poenam:
 Quàm mala multiplici inuenum quòd septa caterua
 Dixerat, atque animo meretrix iactata ferarum.
 Infamem tali meritorum more fuisse
 20 Docta * Palæphatia testatur voce papyrus.
 Quicquid, & ut quisquis tali de clade locutus,
 Omnia sint: potius liceat notescere Cirin:
 Atque unam ex multis Scyllam non esse puellis.
 Quare & quæ cantus meditantem mittere certos,
 25 Magna mihi cupido tribuistis premia Diua
 Pierides: quarum castos altaria postes
 Munere sæpe meo inficiunt foribus que hyacinthi
 Deponunt flores: aut suauè rubens narcissus,
 Aut crocus alterna coniungens lilia caltha,
 30 Sparsa que liminibus floret rosa. nunc age Diua
 Præcipuè nostro nunc adspirate labori:
 Atque nouum aeterno prætexite honore volumen.

iactis

audare

popularer

Scyllam Palæphatus meretricem fuisse tradit, quæ cum deglubere amatores, indignatione deorum in maris monstrum conuersa est. Parthas.

Sunt Pandionis vicina sedibus vrbes,
 Acteos inter colleis, & candida Thesei
 Purpureis latè ridentia litora conchis:
 Quarum non vlli fama concedere digna
 Stat Megara, Actei quondam munita labore
 Alcathei, Phœbi que. Deus namque adfuit illi:
 Unde etiam citharæ voces imitantur acutas:
 Sæpe lapis recrepat Cyllenia munera pulsus,
 Et veterem sonitu Phœbi testatur honorem.
 Hanc urbem, ante alios, qui tum florebat in armis, 10
 Fecerat infestam populator remige Minos:
 Hospitio que seni fuit hippolydosâ que victo,
 Carpathium fugiens, & flumina Ceratea
 Texerat. hunc bello repetens Gortynius Heros,
 Attica Cretæa sternebat rura sagitta. 15
 Sed neque tunc ciues, neque tunc Rex ipse veretur
 Infesto ad muros volitanteis agmine turmas
 Ducere, & indomita virtute retundere menteis:
 Responsum quoniam satis est meminisse Deorum,
 Nam capite à summo Regis, mirabile dictu, 20
 Candida cesaries, florebant tempora lauro,
 Et roseus medio fulgebat vertice crinis:
 Cuius quàm seruata diu natura fuisset,
 Tam patriam incolumem Nisi, regnum que futurum
 Concordes stabili firmarunt numine Parca. 25
 Ergo omnis caro residebat cura capillo:
 Aurea sollenni comptum quoque fibula ritum
 Corfelle * Mopsopio, tereti nec tebat dente cicadae.
 Nec verò hac vobis custodia vana fuisset,
 Nec fuerat: nisi Scylla nouo concepta furore 30
 Scylla patris miseri, patriæ que inuenta sepulcrum,
 O nimium cupidis si non inhiasset ocellis.

Sed

Sed malus ille puer, quem nec sua flectere mater
Iratum potuit, quem nec pater, atque auus idem
Iupiter, ille etiam Pœnos domitare leones,
Et validas docuit vires mansuescere tigris.

5 Ille etiam Diuos, homines sed dicere magnum est.
Idem tum superis acuebat paruulus iras
Iunonis magnæ: cuius periuria Diua
Olim se meminisse diu per iura puella
Non ulli liceat: violauerat inscia sedem,

10 Dum sacris operata Dea lasciuit, & extra
Procedit longè matrum, comitum' que cateruam,
Suspensam gaudens in corpore ludere vestem,
Et tumidos agitante sinus Aquilone relaxans.
Necdum etiam castos agitauerat ignis honores,

15 Necdum sollenni lympha perfusa sacerdos
Pallantis folys caput exornarat oliua,
Cum lapsa è manibus fugit pila, cum' que *relapsa
Procurrit virgo: quo utinam ne prodita ludo
Aurea tam gracili soluisset corpora palla

20 Omnia, quæ retinere gradum, cursum' que morari
Possent, ô tecum vellem tua semper haberes:
Non vnquam violata manu sacraria Diua,
Iurando infelix nequidquam iura piasses.
Et si quis nocuisse tibi periuria credat,

25 Caussa pia est: timuit fratri te ostendere Iuno.
At leuis ille Deus, cui semper ad ulciscendum
Quæritur ex omni verborum iniuria dicto:
Aurea fulgenti depromens tela pharetra,
Heu nimium tereti, nimium Tirynthia *visu

30 Virginis* in tenera defixerat omnia mente.
Quæ simul ac venis hausit sitientibus ignem,
Et validum penitus concepit in ossa furorem:

relaxè

visu

interca

*Sæua velut gelidis Ciconum Bistonis in oris,
 Ictæ'ue Barbarico Cybeles antistita buxo,
 Infelix virgo tota bacchatur in vrbe.
 Non storace Ideo flagranteis picta capillos
 Cognita, non teneris pedibus Sicyonia seruans, 5
 Non niueo retinens baccata monilia collo.
 Multum illi incerto trepidant vestigia cursu.
 Sape redit patrios ascendere prodita muros:
 Aërias que facit caussam se visere turreis,
 Sape etiam tristis voluens in nocte querelas, 10
 Sedibus ex altis cæli speculatur amorem:
 Castrâ que prospectat crebris lucentia flammis.
 Nulla colum nouit: carum nec respicit aurum.
 Non arguta sonant tenui psalteria chorda:
 Non Libyco molles, clauduntur pectine tela. 15
 Nullus in ore rubor: ubi enim rubor, obstat amori.
 Atque ubi nulla malis reperit solatia tantis:
 Tabidulam que videt labi per viscera mortem:
 Quò vocat ire dolor, subigunt quò tendere fata,
 Fertur: & horribili præceps impellitur æstro: 20
 Ut patris ab demens crinem de vertice ferret
 Furtim, atque arguto detonsum mitteret hosti.
 Nanque hæc conditio misera proponitur vna.
 Siue illa ignorans: quis non bonus omnia malit
 Credere, quàm *scelere tanto damnare puellam? 25
 Heu tamen infelix (quid enim imprudentia prodest?)
 Nise pater: cui direpta crudeliter vrbe,
 Vix erit vna super sedes in turribus altis,
 Fessus ubi extructo possis considerare nido.
 Tu quoque auis moriere: dabit tibi filia pœnas. 30
 Gaudete ô celeres subnixæ nubibus altis.
 Quæ mare, quæ virides siluas, lucos que sonanteis*

plauduntur

tanti sceleris

Inco-

*Incolitis: gaudete vage, blandâ que volucres,
Vos que adeò humani mutata corporis artus.*

*Vos ò crudeli fatorum lege puella
Dauliades (crudele) venit carissima vobis*

*5 Cognatos augens reges, numerum que suorum
Cirîs, & ipse pater: vos ò pulcerrima quondam
Corpora, ceruleas praeuertite in aethera nubes:
Quâ nouus ad Superum sedes Calcheius, & quâ
Candida concessos ascendat Cirîs honores.*

*10 Iam que adeò dulci deuinctus lumina somno
Nisus erat: vigilum que procul custodia primis
Excubias foribus studio iactabat inani:
Cum furtim tacito descendens Scylla cubili
Auribus arrectis nocturna silentia tentat:*

*15 Et pressis tenuem singultibus aëra captat.
Tum suspensa leuans digitis vestigia primis
Egreditur, ferro que manus armata bidenti
Euolat: at dempta subita in formidine vires,
Ceruleas sua furta prius testantur ad umbras.*

*20 Nam quâ se ad patrium tendebat semita limen,
Vestibulo in thalami paulum remoratur: & altum
Suspicit ad culti nutantia sidera mundi,
Non accepta pijs promittens munera Diuis.*

*25 Quam simul Ogygi Phœnicis filia Charme
Surgere sensit anus (sonitum nam fecerat illi
Marmoreo erat us stridens in limine cardo)
Corripit extemplo fessam languore puellam:
Et simul, ò nobis sacrum caput, inquit, alumna
Non tibi nequiquam viridis per viscera pallor*

*30 Agrotas tenui suffudit sanguine venas.
Nec leuis hanc faciem (neque enim pote) cura subegit:
Haud fallor, quod te potius Rhamnusia fallit.*

Nam

Nam qua te caussa nec dulcis pocula Bacchi,
 Nec grauidos Cereris dicam contingere fetus
 Qua caussa ad patrium solam vigilare cubile:
 Tempore quo fessas mortalia pectora curas,
 Quo rapidos etiam requiescunt flumina cursus? 5
 Dic age nunc miserè saltem, quod sepe petenti
 Iurabas nihil esse mihi, cum mast'a parentis
 Formosos circum virgo morerere capillos?
 Hei mihi, ne furor ille tuos inuasert artus,
 Ille Arabis Myrrha quondam qui cepit ocellos, 10
 Ut scelere infando, quod nec sinit Adrasteia,
 Ledere utrunque vno studeas errore parentem.
 Quod si alio quouis animo iactaris amore:
 Nam te iactari, non est Amathusia nostri
 Tam rudis, ut nullo possim cognoscere signo: 15
 Sin concessus amor noto te macerat igne,
 Per tibi Dictynna presentia numina iuro,
 Prima Deum qua te mihi dulcem donat alumnam,
 Omnia me potius digna, atque indigna laborum
 Millia visuram, quam te tam tristibus istis 20
 Sordibus, & scoria patiar tabescere tali.

Hac loquitur: molli que ut se velauit amictu,
 Frigidulam iniecta circundat veste puellam,
 Qua prius in tenui steterat succincta corona.
 Dulcia deinde genis rorantibus oscula figens, 25
 Persequitur miseræ caussas exquirere taleis.
 Nec tamen ante vllas patitur sibi reddere voces
 Marmoreum tremebunda pedem quam rettulit intra.
 Illa autem, quid nunc me, inquit, nutricula torques?
 Quid tantum properas nostros nouisse furores? 30
 Non ego consueto mort alibus vrer amore,
 Nec mihi notorum deflectunt lumina vultus,

Nec

Nec genitor cordi est: ultro namque odimus omneis.
 Nil amat hic animus, nutrix, quod oportet amari,
 In quo falsa tamen lateat pietatis imago,
 Sed media ex acie, medijs ex hostibus. eheu,
 5 Quid dicam? quo ue ipsa malum hoc exordiar ore?
 Dicam equidem: quoniam quid tu tibi dicere nutrix
 Non finis? extremum hoc munus morientis habeto.
 Ille, vides, nostris qui mœnibus assidet hostis,
 Quem pater ipse Deum sceptri donauit honore,
 10 Cui Parca tribuere nec ullo vulnere ladi:
 Dicendum est, frustra circumuehor omnia verbis:
 Ille mea, ille idem oppugnat præcordia Minos.
 Quod te per Diuum crebros obtestor amores,
 Per que tuum memoris haustum mihi pectus alumna,
 15 Ut me si seruare potes, ne perdere malis.
 Sin autem optata spes est incisa salutis:
 Ne mihi, quam merui, inuideas nutricula mortem.
 Nam nisi te nobis malus, ô malus, optima Charme,
 Ante hunc conspectum casus' ue, Deus' ue tulisset:
 20 Aut ferro hoc (aperit ferrum, quod veste latebat.)
 Purpureum patris dempsissem vertice crinem,
 Aut mihi presenti peperissem vulnere letum.
 Vix hæc ediderat, cum clade exterrita tristi
 Intonsos multo deturpat puluere crineis,
 25 Et grauius questu Charme complorat anili.
 O mihi nunc iterum crudelis reddite Minos,
 O iterum nostræ Minos inimice senecta
 Semper: & aut olim nata ô te propter eundem,
 Aut amor insana luctum portauit alumna.
 30 T'ê ne ego tam longè capta, atque auecta nequini,
 Tam graue seruitium, tam duros passa labores,
 Effugere, ut sistam exitium crudele meorum?

Iam

*Iam iam nec nobis ea qua senioribus, vllum
Copia viuendi vitæ genus. ut quid ego amens
Te erepta ô Britomarti, mea spes vna salutis,
Te Britomarti diem potui producere vitæ?*

*ecleri non

*Atque vtinam Cereri, nec tantum grata Diana
Venatus esses virgo sectata virorum,
Cnossia neu Partho contendens spicula cornu
Dictæas ageres ad gramina nota capellas:*

*Nunquam tam obnixè fugiens Minois amores,
Præceptis aëreis specula de montibus isse:*

Unde alij fugisse ferunt, & numina Phocæ

Virginis assignant: alij quò notior esses,

Dictynnæ dixere tuo de nomine Lunam.

Sint hæc vera velim: mihi certè gnata peristi.

Nunquam ego te summo volitantem in vertice montis

Hircanos inter comites, agmen que ferarum

Conspiciam, nec te redeuntem amplexa tenebo.

Verum hæc tum nobis grauiæ, atque indigna fuere,

Tum mea alumna, tui cum spes integra maneret:

Et vox ista meas nondum violauerat aureis.

T'è ne etiam fortuna mihi crudelis ademit?

T'è ne ô sola mea viuendi causa senecta?

Sæpe tuo dulci nequidquam capta sopore,

Cum premeret natura, mori me velle negaui,

Vt tibi Corycio glomerarem flammæ luto.

Quò nunc me infelix, aut quæ me Numina seruant?

An nescis qua lege patris de vertice summo

Edita candenteis prætexat purpura canos:

Quæ tenui patriæ spes sit suspensa capillo?

Si nescis, aliquam possum sperare salutem:

Inscia quandoquidem scelus es conata nefandum.

Sin est, quod metuo: per me, mea alumna, tuum que

Per

- Expertum multis misera mihi rebus amorem,
 Per me, & sacra precor per flumina Ilithyia,
 Ne tantum in facinus tam nulla mente sequaris.
 Non ego te incepto, fieri quod non pote, conor
 5 Flectere Amor: neque sit cum Dys contendere nostrū:
 Sed patris incolumi potius te nubere regno,
 Atque aliquos tamen esse velis tibi, alumna Penateis:
 Hoc unum exitio docta, atque experta monebo.
 Quod si non alia poteris ratione parentem
 10 Flectere: sed poteris (quid enim non vnica possis?)
 Tunc potius tamen ipsa, pio cum iure licebit,
 Cum facti causam, tempus que doloris habebis:
 Tunc potius conata tua, atque incepta referto.
 Me que, Deos que tibi comites, mea alumna, futuros
 15 Polliceor: nihil est quod tunc ordine longum.
 His ubi sollicitos animi releuauerat astus
 Vocibus, & blanda pectus spe vicerat agrum:
 Paullatim tremebunda genis obducere vestem,
 Virginis, & placidam tenebris captare quietem,
 20 Inuerso bibulum restinguens lumen oliuo,
 Incipit ad crebros insani pectoris ictus
 Ferre manum, assiduis mulcens precordia palmis.
 Noctem illam sic mesta super morientis alumna
 Frigidulos cubito subnixam pependit ocellos.
 25 Postera lux ubi leta diem mortalibus alnum,
 Et gelido veniens manū quatiebat ab Oeta,
 Quem pauide alternis fugitant, optant que puella:
 Hesperium vitant, optant ardescere Solem.
 Preceptis paret virgo nutricis, & omneis
 30 Undique conquirunt nubendi sedula causas.
 Tentantur patria summissis vocibus aures,
 Laudantur que bonae pacis bona: multus inepta

gelida
 manū, pro mā-
 ne, antiquē.
 Plaut. A māni
 vsque ad vespe-
 ram.

Virgi-

Virginis insolito sermo nouus errat in ore.
 Nunc tremere instantis belli certamina dicit,
 Communem que timere Deum: nunc Regis amicos,
 (Nanque ipso verita est orbari mesta parente.)
 Cum Ioue communeis qui quondam habuere nepotes.
 Nunc etiam conficta dolo mendacia turpi
 Inuenit, & Diuum terret formidine ciueis:
 Nunc alia ex alijs, nec desunt, omina querit.
 Quin etiam castos ausa est corrumpere vates:
 Vt, cum casa pio cecidisset victima ferro,
 Essent, qui generum Minoa auctoribus exstis
 Iungere, & anticipites suaderent tollere pugnas.
 At nutrix patula componens sulfura testa
 Narcissum, castiam que herbas incendit olenteis:
 Ter que nouena ligat triplici diuersa colore
 Fila: ter in gremium mecum, inquit, despue virgo,
 Despue ter virgo. numero Deus impare gaudet.
 *Inde Ioui geminat magno frigidula sacra,
 Sacra nec Idaeis senibus, nec cognita Graijs.
 Pergit Amycleo spargens altaria thallo,
 Regis Iolchiacis animum desigere votis.
 Verum vbi nulla mouet stabilem fallacia Nisum,
 Nec possunt homines, nec possunt flectere Diui:
 Tanta est in paruo fiducia crine cauendi:
 Rursus ad inceptum sociam se adiungit alumna,
 Purpureum que parat rursus tondere capillum,
 Cum longo quod iam captat succurrere amori.
 Non minus illa tamen reuehi, quod moenia crescant,
 Gaudeat: & cineri patriae est iucunda sepulto.
 Ergo metu capiti Scylla est inimica paterno.
 Tum coma Sidonio florens succiditur ostro:
 Tum capitur Megara, & Diuum responsa probantur:
 Tum.

Hinc magno
generata Ioui

Tum capitur Megara, & Diuum responsa probantur.

Tum suspensa nouo ritu de nauibus altis,
Per mare ceruleum trahitur Nescia virgo.

Complures illam Nympha mirantur in undis:

5 Miratur pater Oceanus, & candida Tethys,
Et cupidas secum rapiens Galatea sorores:

Illa etiam, iunctis magnum que piscibus aequor,
Et glauco bipedum curru metitur equorum,
Leucothoe, paruus que Dea cum matre Palamon.

10 Illi etiam alternas sortiti viuere lucas

Cara Iouis *suboles, magnum Iouis incrementum.

Tyndarida niueos mirantur virginis artus.

Has adeo voces, atque hac lamenta per auras

Fluctibus in medijs questu voluebat inani,

Ad caelum infelix ardentia lumina *tollens,

15 Lumina: nam teneras arcebant vincula palmas.

Suppressite o paullum turbati flamina venti,

Dum queror: & Diuos, quanquam nil testibus illis

Profeci, extrema moriens tamen alloquor hora.

Vos ego, vos adeo venti testabor, & aura:

20 Vos *Numantina si qui de gente venitis,

Cernitis. illa ego sum cognato sanguine vobis

Scylla, quod ab salua liceat te dicere Procne.

Illa ego sum Nisi pollentis filia quondam:

Certatim ex omni petijt quam Gracia regno,

25 Quam curuus terras amplectitur Hellepontus:

Illa ego sum, Minos, sacro foedere coniux

Dicta tibi: tamen hac, & si non accipis, audis.

Vincta ne tam magni tranabo gurgitis undas?

30 Vincta tot assiduas pendebo ex ordine lucas?

Non equidem me alio possum contendere dignam

Supplicio: quod sic patriam, caros que Penateis

c Hostibus

suboles

tendens

o Mantina

esto hæc

Hostibus immiti que addixi ignara tyranno.
 Verum est hoc, Minos, illos scelerata putavi,
 Si nostra antè aliquis nudasset fœdera casus,
 Facturos: quorum direptis mœnibus urbis,
 O ego crudelis flamma delubra petiui:
 Te verò victore prius vel sidera cursus
 Mutatura suos, quàm te mihi talia capta
 Facturum metui. iam iam scelus omnia vincit.
 T'én' ego plus patrio dilexi perdita regno?
 T'én' ego? nec mirum, vultu decepta puella
 Ut vidi, ut perij! ut me malus abstulit error!
 Non equidem ex isto speravi corpore posse
 Tale malum nasci: forma, vel sidere fallor.
 * Non me delicijs commouit regia diues,
 Dives coralijs fragili, & lacrymoso electro.
 Me non florentes equali corpore Nymphae,
 Non metus incensam potuit retinere Deorum.
 OMNIA vincit amor. quid enim non vinceret ille?
 Nec mihi iam pingui sudabunt tempora myrrha,
 Pronuba nec castos accendet pinus odores,
 Nec Libys Assyrio sternetur lectulus ostro.
 Magna queror: nec & illa quidem communis alûna
 Omnibus iniecta tellus tumulauit arena.
 Me'ne inter comites, ancillarum que cateruas,
 Me'ne alias inter famularum munere fungi,
 Coniugis atque tua, quaecunque erit illa, beata
 Non licuit grauidos penso deuoluere fusos?
 At belli saltem captiuam lege necasses.
 Iam fesse tandem fugiunt de corpore vires,
 Et caput inflexa lentum ceruice recumbit.
 Marmorea adductis labascunt brachia nodis.
 * Aequorei pisces, immania corpora Ponti,

Æquoreæ pestes

Vndique

Anadiplosis est:
 hic versus
 in impressis li-
 bris hæctenus
 deprauatus
 fuit.

- Undique conueniunt, & glauco in gurgite circum
 Verbere caudarum, atque oris minitantur hiatu.
 Iam tandem casus hominum, iam respice Minos,
 Sit satis hoc, tantum solam vidisse malorum:
- 8 Vel fato fuerit nobis hæc debita pestis,
 Vel casu incepto, merita vel denique culpa.
 Omnia nam potius, quàm te læsisse putabo.
 Labitur interea reuoluta ab litore classis,
 Magna repentino sinuantur linthea Coro,
- 10 Flectitur in viridi remus sale, languida fessæ
 Virginis in cursu moritur querimonia longo.
 Deserit angustis inclusum faucibus Isthmon,
 Cypselidæ magni florentia regna Corinthi,
 Præterit abruptas Scironis protinus arceis,
- 15 Infestum' que suis diræ testudinis exit
 Speleum, multo' que cruentas hospite cautes.
 Iam' que ad eò tutum longè Piræea cernit,
 Et notas secum, heu frustra, respectat Athenas.
 Iam procul è fluctu Minoia respicit arua,
- 20 Florētēis' que videt iam Cycladas, hinc Strophadas' q;
 Hinc sinus, hinc statio contrà patet Hermiona.
 Linquitur ante alias longè gratissima Delos
 Nereidum matri, & Neptuno Aegæo.
 Prospicit incinctam spumanti litore Cythnon,
- 25 Marmoream' que Paron, viridem' q; allapsa Donyfam,
 Aeginam' que simul, sementiferam' que Seriphum.
 Fertur, & incertis iactatur ad omnia ventis.
 Cymba velut magnas sequitur cùm paruula classeis,
 Afer & hiberno bacchatur in equore turbo:
- 30 Donec tale decus forma vexauit, & egros
 Non tulit, & miseros mutauit virginis artus,
 Caruleo pollens coniux Neptunia regno.

Sed tamen externam squamis vestire puellam,
 Infidos que inter teneram committere pisceis
 Non statuit. nimium est auidum pecus Amphitrites.
 Aëreis potius sublimem sustulit alis,
 Esset ut in terris facti de nomine Ciris, 5
 Ciris Amyclæo formosior ansere Leda.
 Ac velut in niveo tenera cum primitus ovo
 Effigies animantis, & internodia membris
 Imperfecta nouo fluitant concreta calore:
 Sic liquido Scylle circumfusum equore corpus 10
 Semiferi incertis etiam nunc partibus artus
 Undique mutabant, atque undique mutabantur.
 Oris honos primum, & multis optata labella,
 Et patula frontis species concrescere in unum
 Cœpere, & gracili mentum producere rostro. 15
 Tum, quâ se medium capitis discrimen agebat,
 Ecce repente velut patrios imitatus honores
 Purpuream concussit apex in vertice cristam.
 At *mollis varios intexens pluma colores
 Marmoreum volucris vestiuit tegmine corpus, 20
 Lentâ que perpetuas fuderunt brachia pennas,
 Inde alias parteis, minio que infecta rubenti,
 Crura, *nouam que aciem obduxit squalida *pellis,
 Et pedibus teneris unguis confixit acutos.
 Et tamen hoc demum misera succurrere pacto 25
 Vix fuerat placida Neptuni coniuge dignum.
 Nunquam illam posthac oculi videre suorum
 Purpureas flauo retinentem vertice vittas:
 Non thalamus Tyrio fragrans accepit amomo,
 Nulle illam sedes. quid enim iam sedibus illis? 30
 Que simul ut sese cano de gurgite velox
 Cum sonitu ad cælum stridentibus extulit alis,

membris

noua macies
pelle

Et

- Et multum latè dispersit in aequore rorem:
 Infelix virgo nequidquam morte recepta
 Incultum solis in rupibus exigit eum,
 Rupibus, & scopulis, & litoribus desertis.
 5 Nec tamen hoc iterum pœna sine. nanque Deum Rex
 Omnia qui imperio terrarum millia versat,
 Commotus talem ad Superos volitare puellam,
 Cùm pater extinctus caca sub nocte lateret:
 Illi pro pietate sua (nam saepe tepenti
 10 Sanguine taurorum supplex resperferat aras:
 Saepè Deum largo decorarat munere sedes)
 Reddidit optatam mutato corpore vitam,
 Fecit & in terris Haliaetus ales ut esset.
 Quippe aquilis semper gaudet Deus ille coruscus.
 15 Huic verò misera, quoniam damnata Deorum
 Iudicio, gnati que, & coniugis antè fuisset,
 Infesti apposuit que odium crudele parentis.
 Nanque ut in aethereo signorum munere præstans,
 Vnum quem duplici stellarum sidere vidi,
 20 Scorpius alternis clarum fugat Oriona:
 Sic inter sese tristes Haliaetus iras,
 Et Ciris memori seruant ad secula fato.
 Quacunque ille leuem fugiens secat aethera pennis.
 Ecce inimicus atrox magno stridore per auras
 25 Insequitur Nisus: quà se fert Nisus ad auras,
 Illa leuem fugiens raptim secat aethera pennis.

P. VIRGILII MARONIS
MORETVM.

ARGVMENTVM.

Virgilij hoc opusculum Moretum ab eo inscriptum est, à pastilli, seu placenta, ac crusti genere, ex pane & herbis confecto: in quo describendo ingenij libertatem abundè aperit, dum in re tam tenui, tamq̃, vt ita dicam, nulla, graphicè & disertè describit rusticanam in surgendo ante lucem, præsertim hiberno tempore, diligentiam, continentiam, & parsimoniam, subinferens horti feracis commoda.

I AM nox hibernas bis quinque peregerat
I horas, 10
Excubitor'que diem cantu prædixerat
ales,

Simulus exigui cultor cùm rusticus horti,
Tristia ventura metuens ieiunia lucis,
Membra leuat sensim vili demissa grabato, 15
Sollicita'que manu tenebras explorat inerteis,
Vestigat'que focum: lesus quem denique sensit.
Paruulus exusto remanebat stipite fumus,
Et cinis obducta calabat lumina pruna:
Admonet his pronam summissa fronte lucernam, 20
Et producit acu stupas humore carenteis,
Excitat & crebris languentem flatibus ignem.
Tandem concepto tenebra fulgore recedunt,
Opposita'que manu lumen defendit ab aura,
Et reserat clausa, quæ præuidet, ostia clauis. 25
Fusus erat terra frumenti pauper aceruus:
Hinc sibi depromit quantum mensura petebat,
Quæ bis in octonas excurrit pondere libras.
Inde abit, assistit'que mola: parua'que tabella,
Quam fixam paries illos seruabat in vsus, 30
Lumina fida locat, geminos tunc veste lacertos
Liberat, & cinctus villosa tegmine capra
Peruerrat

- Peruerrit cauda silices, gremium' que molarum.
 Admouet inde manus operi, partitus utranque:
 Laua ministerio, dextra est intenta labori.
 Haec rotat assiduis gyris, & concitat orbem.
 Trita Ceres silicum rapido decurrit ab ictu.
 Interdum fessa succedit laua sorori,
 Alternat' que vices: modò rustica carmina cantat,
 Agresti que suum solatur voce laborem.
 Interea clamat Cybale: haec erat vnica custos,
 10 Afra genus, tota patriam testante figura,
 Torta comam, labro' que tumens, & fusca colore:
 Pectore lata, iacens mammis, compressior aluo,
 Cruribus exilis, spatiosa prodiga planta:
 Continuis rimis calcanea scissa rigebant.
 15 Hanc vocat, atque arsuras focis imponere ligna
 Imperat, & flamma gelidos adolere liquores:
 Postquam impleuit opus iustum versatile finem:
 Transfert inde manu fusas in cribra farinas,
 Et quatit, ac remanent summo purgamina dorso:
 20 Subsedit sincera, foraminibus' que liquatur
 Emundata Ceres. laui tum protinus illam
 Componit tabula, tepidas superingerit undas:
 Contrahit admistos tum fonteis, atque farinas
 Transuersat durata manu, liquido que coacto
 25 Interdum grumos spargit sale, iam' que subactum
 Format opus, palmis' que suum dilatat in orbem,
 Et notat impressis equo discrimine quadris.
 Infert inde foco (Cybale mundauerat aptum
 Ante locum) testis' que regens superaggerat igneis.
 30 Dum' que suas peragit Vulcanus, testis' que parteis,
 Simulus interea vacua non cessat in hora:
 Verùm aliam sibi querit opem: neu sola palato

Sit non grata Ceres, quas iungat, comparat escas,
 Non illi suspensa focum carnaria iuxta,
 Durati sale terga suis, trunci que vacabant:
 Traiectus medium sparto sed caseus orbem,
 Et vetus adstricti fascis pendebat anethi. 5
 Ergo aliam molitur opem sibi prouidus heros.

Hortus erat iunctus casula, quem vimina pauca,
 Et calamo redimita leui munibat arundo:
 Exiguus spatio, varijs sed fertilis herbis.

Non illi deerat quod pauperis exigit usus. 10
 Interdum locuples à paupere plura petebat.

Nec sumptus erat illud opus, sed regula cura,
 Si quando vacuum casula, pluuia ne tenebant,

Festá ue lux, si fortè labor cessabat aratri, 15
 Horti opus illud erat. varias disponere plantas

Norat, & occulta committere semina terra,
 Vicinos que aptè cura summittere riuos.

Hic olus, hic late fundentes brachia beta,
 Fecundus que rumex, malua que inula que virebant.

Hic *cicer, & capiti nomen debentia cepe. 20

Hic etiam nocuum capiti, gelidum que papauer,

Grata que nobilium requies lactuca ciborum,

Et grauis in latum demissa cucurbita ventrem.

Verum hic non domini (quis enim contractior illo?)

Nonisque Sed populi prouentus erat, *certis que diebus 25

Venaleis olerum fasceis portabat in urbem:

Inde domum ceruice lenis, grauis ære redibat,

Vix unquam urbani comitatus merce macelli.

Cepa rubens, secti que famem domat area porri,

Quæ que trahunt acri vultus nasturtia morsu, 30

Intuba que, & Venerem reuocans eruca morantem.

Tunc quoque tale aliquid meditans intrauerat hortu:

Ac

Ac primum leuiter digitis tellure refossa,
 Quatuor educit cum spissis halia fibris.
 Inde comas apij gracileis, rutam' que virentem
 Vellit, & exiguo coriandra trementia filo.
 5 Hæc ubi collegit, latum confedit ad ignem:
 Et clara famulam poscit mortalia voce.
 Singula tum capitum numerosa cortice nudat,
 Et summis spoliat corijs, contempta' que passim
 Spargit humi, atque abicit: seruatum gramine bulbū
 10 Tingit aqua, lapidis' que cauum demittit in orbem.
 Hinc salis *inspergit micæ, sale durus adeso
 Casus adicitur, dictas superingerit herbas,
 Et læna vestem setosa sub inguina fulcit.
 Dextera pistillo primum fragrantia mollit
 15 Halia: tum pariter misto terit omnia succo.
 It manus in gyrum: paulatim singula vires
 Deperdunt proprias: color est è pluribus vnus.
 Nec totus viridis, quia lactea frustra repugnant:
 Nec de lacte nitens, quia tot variatur ab herbis.
 20 Sæpe viri nares acer iaculatur apertas
 Spiritus, & simo damnat sua prandia vultu.
 Sæpe manu summa lacrimantia lumina tergit,
 Immerito' que furens dicit conuitia fumo:
 Procedebat opus, non iam salebrosus, vt antè,
 25 Sed grauior lentos ibat pistillus in orbis,
 Ergo Pallady guttas instillat oliui,
 Exigui' que super vires infundit aceti,
 Atque iterum commiscet opus, mistum' que retractat.
 Tum demum digitis mortaria tota duobus
 30 Circuit, in' que globum distantia contrahit vnum:
 Constet vt effecti species, nomen' que moreti.
 Eruit interea Cybale quoque sedula panem:

adspergit

c s

Quem

*Quem lotis recipit manibus, pulso' que timore
Iam famis, in' que diem securus Simulus illam,
Ambit crura ocreis paribus, tectus' que galero
Sub iuga parentes cogit lorata iuuenos,
Atque agit in segetes, & terra condit aratrum.*

P. VIRGILII MARONIS

*C O P A.

Copa, mulier,
quæ cauponâ
exercet. Alcia-
rus Parergon
lib. 4. cap. 12.

A R G V M E N T V M.

Vult Mæcenatem deliciari. Itaque non nisi rebus iucundissimis, & amœ-
nissimis, atque multarum rerum copia eundem ad sese allicit & inui-
tat: insinuatione quadam utens Copæ Mæcenatis libertæ.

O P A Syrisca caput Graia redimita mi-
tella,

C

Crispum sub crotalo docta mouere latus:

Ebria famosa saltat lasciuia taberna,

Ad cubitum raucos excutiens calamos.

Quid iuuat æstiuo defessum puluere abesse,

Quàm potius bibulo decubuisse toro?

Sunt cupæ, calices, cyathi, rosa, tibia, chorda,

Et *trichila umbriferis frigida arundinibus.

Est & Menalio que garrit dulcè sub antro,

Rustica pastoris fistula in ore sonans.

Est & vappa cado nuper diffusa picato:

Est strepitans rauco murmure riuus aquæ.

Sunt etiam croceo viola de flore corollæ,

Sertá que purpurea lutea mista rosa:

Et que virgineo libata Achelois ab amne

Lilia vimineis attulit in calathis.

Sunt & caseoli, quos *iuncea fiscina siccant:

Sunt *autumnali cerea pruna *die,

Despaut. lib. 3.
Artis vers. legit,
Triclina um-
brofis, pro Tri-
clinia, per syn-
copen.

scirpea
autumnalis
Dca,

Casta-

- Castaneæ que nuces, & suauè rubentia mala:
 Est hic munda Ceres, est Amor, est Bromius.
 Sunt & mora cruenta, & lentis uua racemis:
 Est pendens iunco caruleus cucumis.
 5 Et tugini custos armatus falce saligna:
 Sed non & vasto est inguine terribilis.
 Huc* Alibida ueni: fessus iam sudat asellus:
 Parce illi: vestrum delictum est asinus.
 Nunc cantu crebro rumpunt arbusta cicada:
 10 Nunc etiam in gelida sede lacerta latet.
 Si sapis, æstiuo recubans nunc prolue vitro,
 Seu vis crystallo ferre novos calices.
 *Eia age pampinea fessus requiesce sub umbra,
 Et grauidum roseo necte caput strophio.
 15 * ~~Quid sitis, quid sitis, quid sitis, quid sitis,~~
 Ah pereat, cui sunt prisca supercilia.
 Quid cineri ingrato seruas bene olentia ferta?
 An'ne coronato vis lapide ista* legi?
 Pone merum, & talos: pereat, qui crastina curat.
 20 Mors aurem vellens, uiuere, ait, uenio.

ad liba

Hic

~~Quid sitis~~
~~quid sitis~~Ita Pierius de
Hieroglyphicis
lib. 55.

CORNELII SEVERI *ÆTNA.

- ÆTNA mihi, ruptæ que canis fornacibus
 A igneis,
 25 Et qua tam fortes uoluant incēdia caussa:
 Quod fremat imperium, quid rancos tor-
 queat æstus,
 Carmen erit. dexter uenias mihi carminis auctor:
 Seu te Cynthos habet, seu Delos gratior illa,
 30 Seu tibi Dodone potior: tecum que fauentes
 In noua Pierio properent à fonte sorores
 Vota: per insolitum Phœbo duce cautiùs itur.

Ætnam quidæ
Quintilij Va-
ri esse autumat,
teste Iulio Scā-
ligeri Poëtices
lib. 6.

Aurea

Anrea securi quis nescit secula regis?
Cum domitis nemo Cererem iactaret in aruis,
Venturis que malas prohiberet frugibus herbas,
Annua sed satura complerent horrea messes,
Ipsè suo flueret Bacchus pede, mellâ que lentis 5
Penderent folijs, & pingui Pallas oliua,
Secretos amneis ageret cum gratia ruris.
Non cessit cuiquam melius sua tempora nosse.
Vltima quis tacuit iuuenum certamina Colchos?
Quis non Argolico defleuit Pergamon igni 10
Impositam, & tristem gnatorum funere matrem,
Aduersum ue diem, sparsum ue in femine dentem?
Quis non periura doluit mendacia puppis,
Desertam vacuo Minoida litore questus:
Quidquid in antiquum iactata est fabula carmen, 15
Fortius ignotas molimur pectore curas:
Qui tanto motus operi, qua caussa perenneis
Explicet in densum flammâs, & ructet ab imo
Ingenti sonitu moles, & proxima queque
Ignibus irriguis urat. mens carminis hæc est. 20
Principio, ne quem capiat fallacia vatuum,
Sedes esse Dei, tumidis que è faucibus ignem
Vulcani ruere, & clausis resonare cauernis
Festinantis opus. non est tam sordida Diuis
Cura, neque extremas ius est dimittere in arteis 25
Sidera: subducto regnant sublimia celo
Illa, neque artificum curant tractare laborem.
Discrepat à prima facies hæc altera vatuum.
Illis Cyclopas memorant fornacibus usos,
Cum super incudem numerosa in verbera fortes, 30
Horrendum magno quaterent sub pondere fulmen,
Armarent que Iouem. turpe est sine pignore carmen.
Proxima

*Proxima viuaces Aetnai verticis igneis
 Impia sollicitat Phlegræiz fabula castris.
 Tentauere, nefas, olim detrudere mundo
 Sidera, captiui que Iouis transferre Gigantes
 5 Imperium, & victo leges imponere celo.
 His natura sua est aluo tenus: ima per orbis
 Squameus intortos sinuat vestigia serpens.
 Construitur magnis ad prælia montibus agger:
 Pelion ossa terit: summus premit Ossa Olympus,
 10 Iam coaceruatas nituntur scandere moles:
 Impius & miles metuentia cominus astra
 Prouocat *infestus cunctos ad prælia Diuos.
 Prouocat è admotis.
 Iupiter è celo metuit: *dextram' que corusca
 15 Armatus *flamma remouet caligine mundum.
 Incurfant vasto primum clamore Gigantes.
 Hic magno tonat ore pater, geminat' que fauenteis
 Undique discordes comitum simul agmine ventos.
 Densa per attonitas funduntur fulmina nubes:
 20 Quin & in arma ruit quacunque potentia Diuum:
 Et Mars seuus erat, iam cetera turba Deorum.
 Stant utrinque metus, validos tum Iupiter igneis
 Increpat, & *iacto proturbat fulmine monte is.
 Illinc deuicta verterunt terga ruina,
 25 Infestæ Diuis acies, atque impius hostis
 Præcepsum cum castris agitur, mater' que iacenteis
 *Impellens victos, tum pax est reddita mundo:
 Tum Liber celsa venit per sidera celi,
 Defensi que decus mundi nunc redditur astris.
 30 Gurgite Trinacrio morientem Iupiter Aetna
 Obruit Enceladum: vasti qui pondere montis
 Aestuat, & patulis exspirat faucibus igneis.*

dextraque co-
 ruscanti
 flammam re-
 nouat

victor

Amplexa est
 gnatos.

Hæc

Hæc est mendosa vulgata licentia fame.
 Vatis ingenium est: hinc audit nobile carmen
 Plurima pars scena: verum est fallacia. vates
 Sub terris nigros viderunt carmine Maneis,
 Atque inter cineres Diis pallentia regna:
 Mentiti vates Stygias undas que, canes que.
 Hi Tityon septem strauere in iugera fœdum,
 Sollicitant magna te circum Tantale pœna,
 Sollicitant que Scinim. Minos, tuaq; Aeace in umbris
 Iura canunt, ydem que rotant Ixionis orbem,
 Quidquid & interius falsi sibi conscia terra est.
 Non est terra satis, speculantur numina Diuum:
 Nec metuunt oculos alieno admittere celo.
 Norunt bella Deum: norunt abscondita nobis
 Coningia, & falsa quoties sub imagine peccent,
 Taurus in Europen, in Ledam candidus ales:
 Iupiter ut Danae pretiosus fluxerit imber.
 Debita carminibus libertas ista: sed omnis
 In vero mihi cura. canam quo feruida motu
 Aestuet Aetna, nouos que rapax sibi congerat igneis.
 Quacunque immensus terra se porrigit orbis,
 Extremique maris curuis incingitur undis:
 Non totum est solidum. desit nanque omnis hiatu.
 Secta est omnis humus, penitus que cauata latebris,
 Exiles suspensa vias agit, ut que animantis,
 Per tota errantes percurrunt corpora vena,
 Ad vitam sanguis que omnis qua commeat idem,
 Terra voraginibus conceptas digerit auras.
 Scilicet haud olim diuiso corpore mundi
 In maria, ac terras, & sidera, sors data celo
 Prima, secuta maris, desedit que infima tellus:
 Sed totis rimosa cauis, & qualis acervus

Exsilit

Exsilit imparibus iactis ex tempore saxis,
 Ut crebro intorsus spatio vacuata corymbos
 Pendeat in sese: simili quoque terra figura
 In tenuis laxata vias, non omnis in arctum,
 5 Nec stipata coit. sine illi causa vetusta est,
 Nec nata est facies: seu liber spiritus intrà,
 Effugiens molitur iter: seu lympa perenni
 Edit humum limo, furtim' que obstantia mollit.
 Aut etiam inclusi solidum exedere vapores,
 10 Atque igni quasita via est, sine omnia certis
 Pugnauere locis, non est hic causa docendi,
 Dum stet opus causa. quis enim non credat inaneis
 Esse sinus, penitus tantos emergere fonteis
 Cum videt, ac torrentem imo se emergere hiatu?
 15 Non ille ex tenui, vocem' que agat acta necesse est,
 * Cum fluit: errantes arcessant undique & undas,
 Et trahat ex pleno quod fontem contrahat amne.
 Flumina quin etiam latis currentia riuis
 Occasus habuere suos: aut illa vorago
 20 Direpta in preceps fatali condidit ore:
 Aut occulta fluunt tectis adoperta cauernis,
 Atque inopinatos referunt procul edita cursus.
 Quod si diuersos emittat terra canaleis
 Hospitium fluuiorum: aut semita nulla profectò
 25 Fontibus, & riuis constet via, pigra' que tellus
 Conferta in solidum segnis sub pondere cesset.
 Quod si precipiti conduntur flumina terra,
 Conditas si redeunt, si qua ante incognita surgunt:
 Haud mirum clausis etiam si libera ventis
 30 Spiramenta latent. certis tibi pignora rebus,
 Atque oculis hasura vias dabit ordine tellus.
 Immensos plerumque sinus, & iugera pessum

Confluuia

Intercepta

Intercepta leges, densâ que abscondita nocti.
 Prospectare procul Chaos, ac sine fine ruina
 Cernis, & in siluis spatiosa cubilia retro,
 Antrâ que demissis pedibus fodisse latebris.
 Incomperta via est operum: tantum influit intra.
 Argumenta dabunt ignoti vera profundi.
 Tu modo subtileis animo duce percipe curas,
 Occultam que fidem manifestis adstrue rebus.
 Nam quò liberior, quò que est animosior ignis,
 Semper & inclusus, nec vectus, senior ira est.
 Sub terra, penitus que mouens: hoc plura necesse est
 Vincla magis soluant, magis hoc obstantia pellant.
 Nec tamen in rigidos exit contenta canaleis
 Vis anima: flama auertit, quâ proxima cedunt:
 Obliquum que secat, quâ visa tenerrima caussa est.
 Hinc terra tremor, hinc motus, ubi densus hiatu
 Spiritus exagitat venas, cessantia que urget.
 Quòd si spissa foret, solido que instaret inani:
 Nulla daret miranda sui spectacula tellus,
 Pigra que, & in pondus confestim mobilis esset.
 Sed summis si fortè putas concredere caussis
 Tantum opus, & summis alimentum viribus oris,
 Quae valida in promptu cernis, validos que recessus,
 Fallere: sed nondum tibi certa hæc lumine recto.
 Nanque illud quodcunque vacat, specus omnis hiatu,
 Et res introitu soluunt, aditu que patenti
 Conuersa languent vires, animos que remittunt.
 Quippe ubi contineat ventos, qua quique morantes
 In vacuo desint, cessat, tantum que profundi
 Explicat erranteis, & in ipso limite tardat.
 Angustis opus est turbare in faucibus illos,
 Feruet opus, densi que fremunt, premitur que ruina
 Hinc

limite tardat.

Hinc furtim Borea, atque Noto: nunc vnus vterque.
 Hinc venti rabies, hinc saeuo quassat hiatu.
 Fundamenta solo trepidant, vrbes que caduca.
 Inde, neque est aliud, si fas est credere, mundo
 5 Venturam antiquam faciem, veracius omen.
 Hæc primò species rerum, naturá que terra,
 Introrsus cessante solo trahit vndique venas.
 Aetna sui manifestá fides, & proxima vero est.
 Non illic, duce me, occultas scrutabere caussas:
 10 Occurrent oculis ipsæ, cogent' que fateri.
 Plurima nanque patent illi miracula monti.
 Hinc vasti terrent aditus, mergunt' que profundo:
 Corripit hinc arctus, penitus' que quod exigit ultra.
 Hinc spissæ rupes obstant, discordiá que ingens
 15 Inter opus: nectunt *varium, medium' que coërcent:
 Pars igni domita, pars ignes ferre coacta,
 Ut maior species Aetna succurrat inanis.
 Hæc illis sedes, tantarum' que area rerum est.
 Nunc opus artificem incendit, caussam' que reposcit,
 20 Non illam parui, aut tenuis discriminis. ignes
 Mille sub exiguo ponent tibi tempore veras
 Res, oculi' que docent: res ipsa credere cogunt.
 Quin etiam tactu moneant contingere toto,
 Si liceat: prohibent flamma, custodia' que ignis
 25 Illi operum est: arcent aditu, diuiná que rerum.
 Ut maior species Aetna succurrat inanis,
 Cura sine arbitrio est: eadem procul omnia cernis.
 Nec tamen est dubium, penitus quis torqueat Aetna,
 Aut qui mirandus tanta faber imperet arti.
 30 Pellitur exusta glomeratus nimbus arena:
 Flagrantes properant moles: voluuntur ab imo
 Fundamenta. fragor tota nunc rumpitur Aetna:

varios me-
 d. osque

d

Nunc

Nunc fusca pallent incendia mista ruina.
 Ipse procul magnos miratur Iupiter igneis,
 Neve sepulta noui surgant in bella Gigantes,
 Neu Ditem regni pudeat, neu Tartara celo
 Vertat: in occulto tantum premit omnia dextra 5
 Congeries operis, saxorum, & putris arena
 (Quae nec sponte sua faciunt, nec corporis ulli
 Sulentata cadunt robustis viribus) omnis
 Exigitur: vertit vasa omnia vertice saeuo:
 In densum congesta rotant, voluunt' que profundo. 10
 Hac caussa exspectata ruunt incendia montis.
 Spiritus inflatis nomen, languentibus aër.
 Nam propè natura par est violentia semper.
 Ingenium velox illi, motus' que perennis.
 Verùm opus auxilio est, ut pellat corpore: nullus 15
 Impetus est ipsi: quàm spiritus imperat, audit.
 Nunc princeps, magnusq; sub hoc duce militat ignis.
 Huius * Nunc quoniam in promptu est operis natura, solique,
 Una ipsi venti: quae res incendia pascit,
 Cum subito cohibetur, inest quae caussa silenti, 20
 Subsequar immensus labor est, sed fertilis idem:
 Digna laborantis respondent premia curis.
 Non oculis solum pecudum miranda fuere
 More, nec effusis in humum graue pascere corpus:
 Nosse fidem rebus, dubias' que exquirere causas 25
 Sacra perurgentem, capitique attollere calum:
 Scire quot, & quae sint: cur magno talia mundo
 Principia occasus metuunt, ad secula pergunt:
 Et firma aeterno religata est machina mundo.
 Solis scire modum, & quanto minor orbita Luna est: 30
 Cur illi breuior, cur isti peruolet orbis
 Annuus: ille monet, quae certo sidera currant

Ordine,

- Ordine, quæne sua careant incondita cura.
 Scire vices etiam signorum, & tradita iura:
 Nubila cur celo, terra denuntiet imbres,
 Quo rubeat Phœbe, quo frater palleat igni:
 5 Tempora cur variant anni, primâ que iuuenta
 Ver præit æstatem: cur æstas ipsa senescit,
 Autumnô que obrepit hiems, & in orbe recurrit.
 Axem scire Helices, & tristem nosse cometen:
 Lucifer unde micet, quæne Hesperus, unde Bootes:
 10 Saturni cur stella tenax, cur Martia pugnax:
 Quo rapiant nautæ, quo sidere lintea tendant.
 Scire vias maris, & celi predicere cursus.
 Quò volet Orion, quò Seirius incubet index,
 Et quæcunque iacent tanto miracula mundo.
 15 Non digesta pati, nec aceruo condita rerum,
 Sed manifesta notis certa disponere sede
 Singula: diuini est animi, ac iucunda voluptas.
 Sed prior hæc hominis cura est cognoscere terram,
 Et quæ nunc miranda tulit natura notare:
 20 Hæc nobis magna affinis celestibus astris.
 Nam quæ, mortales, spes est, quæ amentia maior,
 In Iouis errantem regno perquirere velle:
 Tantum opus ante pedes transire, & perdere segneis?
 Torquemur miseri in paruis, premimur que labantes,
 25 Dum sese pretio redimant: verum que professa,
 Tum demum viles taceant, inopes que relicta.
 Noctes, atque dies festinant arua coloni:
 Callent rure manus: glebarum usu experiuntur.
 Fertilis hæc, segetis que feracior, altera vitis:
 30 Hæc platani humus, hæc herbis dignissima tellus:
 Hæc diti melior pecori, siluis que fidelis.
 Aridiora tenent oleæ: succosior ulmis

Grata leues cruciant animos, & corpora caussa,
 Horrea uti saturent, tumeant & dolia musto,
 Plena' que defecto surgant fenilia campo.
 Sic audi semper, qua visum est carius istis,
 Implendus sibi quisque bonis est artibus illa
 Sunt animi fruges: haec rerum maxima merces,
 Scire quid occulto natura terra coërcet:
 Nullum fallere opus, non multos cernere sacros
 Aetnai montis fremitus, animum' que furentis:
 Non subito pallere sono, non credere subter
 Scrutamur rimas, euertimus omne profundum.
 Quæritur argenti semen, nunc aurea vena,
 Torquentur flamma terra, ferro' que domantur.
 Celestis migrasse minas ad Tartara mundi.
 Nosse quid impediatur ventos, quid nutriat igneis:
 Vnde repente quies, & multo foedere pax sit.
 Concresecant animi penitus: seu forte cauerna,
 Introitus' que ipsi feruent: seu terra minutis
 Rara foraminibus, ne venis abstrahat auras.
 Plenius hoc etiam rigido quæ vertice surgit,
 Illinc infestus, atque hinc obnoxius, intus
 Vndique diuersas admittere cogitat auras,
 Et coniuratis addit concordia vires:
 Siue introrsus agunt nubes, & nubilus Auster:
 Seu forsân flexere caput, tergo' que feruntur.
 Præcipiti delata sono premit una, fugat' que
 Torrenteis curas, pulsata' que corpora densat.
 Nam veluti resonante diu Tritone canoro,
 Pellit opes collectus aquæ, victus' que mouere
 Spiritus, & longas emugit buccina voces,
 Carminè que irriguo magni cortina theatri
 Imparibus numerosa modis canit arte regentis,

5

10

15

20

25

30

Quæ

Quae tenuem impellens animam subremigat undam:

Haud aliter submota furens torrentibus aura

Pugnat in angusto, & magnum commurmurat Aetna.

Credendum est etiam ventorum existere causas

3 *Sub terris simileis harum, quas cernimus extra.*

Ut cum densa cremant inter se corpora, turba

Elisa in vacuum fugiant: & proxima secum

Nomina tota trahunt, tutaeque in sede resistunt.

Quod si forte mihi quaedam discordia tecum est,

10 *Principijs que alijs credas consurgere ventos:*

Non dubium, rupes aliquas, penitus que caernas

Proruere ingenti sonitu, casu que propinquas

Diffugere, impelli que animas: hinc cernere ventos,

Aut humore etiam nebulas effundere largo:

15 *Vt campis, agris que solent, quos obruit amnis.*

Vallibus exoriens caligat nubilus aer.

Flumina parua ferunt auras: vis proxima vento est.

Eminus adspirat fortis, & verberat humor.

Atque haec in vacuo si tanta potentia rerum est,

20 *Hoc plura efficiant infra, clusi que necesse est.*

His agitur causis extra, penitus que coactis

Exagitant ventos: pugnant in faucibus arctae:

Pugnantes suffocant intus, ut unda profundo

Terque, quaterque, exhausta graueis ubi perbibit Euros,

25 *Ingeminat fluctus, & primos ultimus urget:*

Haud secus adstrictus certamine tangitur iclu

Spiritus, inuoluens que suo sibi pondere vires,

Densa per ardenteis exercet corpora venas,

Et quacunque iter est, properat, transit que morantem,

30 *Donec confluuiis reuolutis estibus amnis*

Exsilit, atque furens tota vomit igneus Aetna.

Quod si forte putas iisdem decurrere ventos

d 3

Faucibus,

Faucibus, atque iisdem pulsus remeare: notandas
Res oculis locus ipse dabit, coget que negare.

Ioue *Quamuis caruleo siccus * sic frigeat aether,*
Purpureo que rubens surgat iubar aureus ostro:
Illinc obscura semper caligine nubes, 5
Pigra que defuso circum stupet humida vultu:
Prospectat sublimis opus, vastos que recessus.

Non illam videt Aetna, nec vlllo intercipit æstu:
Obsequitur quacunque iubet leuis aura, redit que.
Placanteis etiam caelestia Numina thure, 10

Summo cerne iugo, vel qua liberrimus Aetna
In prospectus hiat, tantarum semina rerum,
Si nihil iritet flammæ, stupeat que profundum.

Huic igitur credis, torrens ut spiritus ille,
Qui rupes, terram que vorat, qui fulminat igneis, 15
Cur egit vires, & præceps flexit habenas.

Præsertim ipsa suo decliua pondere nunquam
Corpora diripiant: valido que absolueret arcu.

Quod, nisi fallor, adest species: tantus que ruinis
Impetus attentos oculorum transfugit ictus. 20

Nec leuitas tantos igitur ferit aura, mouet que,
Sparsa liquore manus sacros ubi ventilat igneis:
Verberat ore tamen, pulsata que corpora nostra
Incurfant: adeo tenuis vim caussa repellit.

Non cinerem stipulam uue leuem, non arida sorbet 25
Gramina: non tenuis plantis liquor exit iisdem.

odoratis *Surgit* adoratis sublimis fumus ab aris.*
Tanta quies illi est, & pax innoxia parti.

Siue peregrinis igitur, proprijs ue potentes
Coniurant animæ caussis: ille impetus ignis 30

Et montis parteis atras subuertit arena,
Vasta que concursu trepidantia saxa fragoris,

Arden-

- Ardenteis' que simul flammās, ac fulmina rumpunt.
 Haud aliter, quā cum prono iacuere sub Austro,
 Aut Aquilone fremunt siluæ, dant brachia nodo
 Implicitæ, hæc serpunt iunctis incendia ramis.
 5 Nec te decipiant stolidi mendacia vulgi,
 Exhaustos cessare sinus: dare tempora rursus,
 Ut rapiant vires, repetant que in proelia victi.
 Pelle nefas animo, mendacem' que exue famam.
 Non est diuinis tam sordida rebus egestas:
 10 Nec paruas mendicat opes, nec corrogat auras.
 Præsto sunt operi ventorum examina semper,
 Causa latet, querunt pariter, cogunt que morari.
 Sæpe premit fauces magnis * exstructa ruinis
 Congeries, claudit' que vias luctamine ab imo,
 15 Et scisso veluti tecto sub pondere præsto est.
 Haud secus ac teneros cum * secum frigida * monti
 * Desidia est, tutoque licet discedere monteis.
 Post ubi continuere moram, velocius urgent,
 Pellunt oppositas moles, ac vincula rumpunt.
 20 Quidquid in obliquum est, frangunt iter: acrior ictus
 Impetus exoritur: magnis operata rapinis
 Flamma micat, latos que ruens exundat in agros:
 Si cessant à rure, ferunt spectacula venti.
 Nunc superant quæcunque regunt incendia siluæ:
 25 Que flammās alimenta vocent, quid nutriat Actna.
 Incendi poterunt. illis vernacula caussis
 Materia, oppositum' que igni genus vile terrent.
 Vritur assidue calidus nunc sulfuris humor,
 Nunc spissus crebro præbetur vimine succus.
 30 Pingue bitumen adest, & quidquid cominus atras
 Irritat flammās: illius corporis Aetna est.
 Atque hanc materiam penitus discurrere fontes,

exhausta

ficcō
monte
Defudant

*Infecta erumpunt & aqua radice sub ipsa,
Pars oculis manifesta iacet: qua corpore dura est,
Ac lapis: in pingui feruent incendia succo.*

vimine Quin etiam variè quædam sine * nomine saxa

*Toto monte liquant: illis custodia flammæ
Vera, tenax' que data est: sed maxima caussa molaris
Illius incendi lapidis sic vindicat Aetnam.*

*Quem si fortè manu teneas, & robore cernas,
Nec seruare putes ignem, nec spargere posse.
Sed simul ac ferro queras, respondet & ictu
Scintillat calor. hunc multis circumdare flammis,*

*Et potes extorquere animos. atque exue robur,
Fundetur ferro citius. nam mobilis illi,
Et metuens natura mali est, ubi cogitur igni.*

*Sed simul atque hausit flammæ, non tutior haustu
Vlla domus seruans aciem, duram' que tenaci*

Septa fides: tutum est illi, patientia victo.

Vix unquam redit in vires, atque euomit ignem.

*Totus enim denso stipatur robore: tarda
Per tenuis admissa vias incendia nutrit,
Cunctanter' que eadem, pigrè que accepta remittit.*

*Nec tamen hoc uno quod montis plurima pars est,
Vincit, & incendi caussam tenet: illa profectò
Miranda est lapidum viuax, animosa' que virtus.*

*Cetera materies, quacunque est fertilis igni,
Ut semel accensa est, moritur: nec restat in illa,
Quod repetas: tantùm cinis, & sine semine terra est.*

*Hic semel atque iterum patiens, ac mille perhaustis
Ignibus instaurat vires: nec desinit antè,*

exhausto Quàm leuis * excocto defecit robore pumex.

In cinerem, putreis' que iacet delapsus arenas.

Cerne locis etiam simileis arsisse cateruas.

Illis

- Illic materia nascentis copia maior:
 Sed genus hoc lapidis certissima signa coloris,
 Quod nullas adiunxit opes, & languit ignis.
 Dicitur insidijs flagrans Aenaria quondam
 5 Nunc exstincta super: tectis que Neapolin inter
 Et Cumas locus est, multis iam frigidus annis:
 Quamuis eternum pinguescat ab ubere sulfur.
 In mercem legitur. tanto est fecundior Aetna
 Insula, cui nomen facies dedit ipsa rotunda.
 10 Sulfur enim solum, nec obesa cacumine terra est,
 Et lapis accretus regerendis ignibus aptus.
 Sed raro fumat, qui vix, si accenditur, ardet:
 In breue mortaleis flammis quod copia nutrit,
 Insula durata Volcani nomine sacra.
 15 Pars tamen incendi maior refrigit, & alto
 Iactatas recipit classes, portu que tuetur.
 Que restat, minor, & diues satis ubere terra est:
 Sed non, Aetneis vires quas conferat, illi.
 Atque hac ipsa tamen iam quondam exstincta fuisset,
 20 Ni furtim aggeneret secretis callibus humor
 Materiam, siluam que suam, presso que canali
 Huc illuc ageret ventos, & pasceret igneis.
 Sed melius res nota ipsa est, spectata que veris
 Occurrit signis, nec tentat fallere pestem,
 25 Nam circa latera, atque imis radicibus Aetna
 Candenteis efflat lapides, disiecta que saxa
 Intereunt venis, manifestò ut credere possis
 Pabula, & ardendi causam lapidem esse molarem.
 Cuius defectus ieiunus colligit ignis.
 30 Ille ubi collegit flammis, iacit, & simul ictu
 Materiam accendit, cogit que liquecere secum,
 Haud equidem mirum factu, quod cernimus extra.

Si lenitur opus, restat magis: vritur illic,
 Sollicitat' que magis vicina incendia saxum,
 Certâ que ventura præmittit pignora flamma.
 Nam simul atque mouet curis, turbam' que minutus
 Diffugit: extemplôque solum trahit, ictâ que ramis, 5
 Et graue sub terra murmur demonstrat, & igneis.
 Tum pavidum fugere, & sacris tum credere rebus,
 Parère & tuto specularis omnia colli.
 Nam subito efferuent onerosa incendia raptis:
 Accensa subeunt moles, truncâ que ruina: 10
 Prouoluunt, atque atra sonant examina arene:
 Nec recipit flammâs mons. hic defessus anhelat,
 Atque aperit se hostis, decrescit spiritus illic.
 Haud aliter, quàm cum leto deuicta tropæo
 Prona iacet campis acies, & castra sub ipsâ. 15
 Tum si quis lapidum summo pertabuit igni:
 Asperior sopita, & quadam sordida fax est:
 Qualem purgato cernes discedere ferro.
 Verùm ubi paullatim exsiluit sublata caducis
 Congeries saxi, angusto è vertice surgunt. 20
 Sic veluti in fornace lapis torretur, & omnis
 Exiit penitus venis, subit aliùs humor
 Amissis opibus, leuis sine pondere pumex
 Excoquitur. liquor ille magis seruare, magis que
 Fulminis in speciem mitis procedere tandem 25
 Incipit, & primis demittit collibus undas:
 Ille paullatim bis sena in millia pergunt.
 Quippe nihil reuocat, curtis nihil ignibus obstat:
 Nulla tenet frustra moles: simul omnia pugnant.
 Nunc siluas, rupes que vorant hac tela. solum' que. 30
 Ipsa adiut at opes, facileis que sibi induit annos.
 Quòd si fortè cauis cunctatus vasibus hæsit,

Vtpote

- Vtpote inaequaleis voluens perpascitur agros,
 Ingeminat fluctus, & stantibus increpat undis.
 Sicut cum curuo rapidum mare cernitur aestu,
 Ac primum tenuis sinus agit ulteriores,
 5 Progrediens latè diffunditur, & succernens.
 Flumina consistunt ripis, ac frigore durant,
 Paullatim' que ignes coeunt, ac flammea messis.
 Exuritur facies tunc prima: ut quaeque rigescit,
 Effumat moles, atque ipso pondere tracta
 10 Voluitur ingenti strepitu, praecipit' que sonanti,
 Cum solido inflexa est, pulsante eis dissipat ictus,
 Et quæ disclusa est, candenti robore fulget,
 Et micat examen plagis, ardentia saxa.
 Scintillat procul esse fide, procul esse ruentes.
 15 Incolumi feruore cadunt. verum impetus ignes
 Si fumant quondam, ut ripas traiecerit amnis:
 Vix cunctis quisquam fixo dimouerit illas.
 Vicenos per saepe dies iacet obruta moles.
 Sed frustra certis disponere singula caussis
 20 Tentamus, si firma manet tibi fabula mendax,
 Materiam ut credas aliam, furere igne fauillam,
 Plurima proprietate simul concreescere: sic' que
 Commistum vento flagrare bitumine sulfur.
 Nam post *exhaustam cretam quoque robor a fundit: exustata
 25 Et sigulos huic esse fidem. dein frigoris usu
 Duritiem reuocare suam, & constringere venas.
 Sed signum commune leue est, atque irrita caussa,
 Qua trepidat: verum ubi certo pignore constat.
 Nam velut arguti natura est eris, & ignis,
 30 Cum domitum constat, eadem' que, & robore saluo,
 Vtranque ut possis eris cognoscere portam:
 Haud aliter lapis ille tenet, seu forte madenteis,

Effluit

Effluit in flammis, seu sit securus ab illis:
 Conseruat que notas, nec vultu perdidit igneis.
 Quin etiam externam multis color ipse resoluit,
 Non odor, aut leuitas. putris magis ille magis que
 Una operis facies, eadem per que omnia terra est. 5
 Nec tamen inficior lapides ardescere certos,
 Interius furere accensos: hac propria virtus.
 Quin ipsis quadam Siculi cognomina saxis
 Imposuere: Ericas etiam ipso nomine signant
 Fusillum esse notas. nunquam tamen illa liquefcunt, 10
 Quamuis materies foueat succosior intus,
 Nec penitus vena fuerint commissa molari.
 Quod si quis lapidis miratur fusile robur:
 Cogitet obscuro verissima dicta libelli
 Heracleiti, & ibi nihil insuperabile gigni, 15
 f. Omnia que e * Omnia que rerum natura semina iacta.
 Sed nimium hoc mirum: densissima corpora sepe,
 Et solido vicina, tamen compefcimus igni.
 Non animos aris flammis succumbere cernis?
 Lentitiem plumbi? non exiit ipsa que ferri 20
 Materies pre dura, tamen subuertitur igni,
 Spissa que suspensis fornacibus aurea saxa
 Exsudant pretium. quadam fortasse profundo
 Incomperta iacent, similique obnoxia sorri.
 Nec locus ingenio est: oculi te iudice vincent. 25
 Nec lapis ille riget percussus, & ignibus obstat,
 Si paruis torrere velis: celo que patienti
 Candentem, pressum que a gedum fornace coërce:
 Nec sufferre potest, nec senum durat in hostem:
 Vincitur, & soluit vires, captus que liquefcit. 30
 Que maiora putas autem tormenta moueri
 Posse manu: qua tanta putas incendia nostris
 Sustentari

Sustentari opibus, quantis fornacibus Aetna
 Vritur, à sacro nunquam non fertilis igne?
 Sed non qui nostro feruet moderatior usu,
 Sed calo propior: vel quali Iupiter ipse
 5 Armatus flamma est: his viribus additus ingens
 Spiritus, adstrictis elisus faucibus: ut, cum
 Fabriles opera rudibus contendere massis
 Festinant, igneis quatiunt, folleis' que trementeis
 Exanimant, pressos' que instigant agmine ventos.
 10 Hæc operis fama est, sic nobilis vritur Aetna.
 Terra foraminibus vires trahit, vrget in arctum,
 Spiritus incendi' viuit per maxima saxa.
 Magnificas laudes, operosa' que visere templa
 Diuitijs hominum, aut sacra memorare vetusta
 15 Traduce materia, & tetris per proxima fatis
 Currimus, atque auidi veteris mendacia fama
 Eruimus, cunctas' que libet percurrere genteis.
 Nunc iuuat Ogygijs circumdata mœnia Thebis,
 Cerneréque & fratres: ille impiger, ille canorus
 20 Condere felices alieno interferit auo.
 Inuitata pio nunc carmine saxa, lyra' que,
 Nunc gemina ex vno fumantia saxa vapore
 Miramur, septem' que Duces, raptum' que profundo.
 Detinet Eurotas illic & sparsa Lycurgi,
 25 Et sacer in bellum numerus sua turba recenti.
 Nunc hîc Cecropiæ varijs spectantur Athena
 Carminibus, gaudent' que sua victrice Minerua.
 Excidit hîc reduci quondam tibi perfide Theseu
 Candida sollicito permittere vela parenti.
 30 Tu quoque Athenarum carmen tam nobile sidus
 Erigone: sedes vestra en Philomela canoris
 Euocat in siluis, & tu soror hospita tectis

Acciperis:

edes

Acciperis: solis Tercus ferus exulat agris.
 Miramur Troie cineres, & flebile victis
 Pergamon, extinctosq; suos Phrygas: Hectora primū.
 Conspicimus magni tumulum Ducis. hic & Achilles
 Impiger, & victus magni iacet Hectoris ultor. 5
 Quin etiam Graie fixos tenuere tabella,
 Signaue, nunc Paphie rorantes parte capilli,
 Sub truce nunc parui ludentes Colchide gnati,
 Nunc tristes circa subiecta altaria cerua,
 Velatus que pater, nunc gloria viua Myronis: 10
 Quin etiam illa manus operum, turbæ que morantē.
 Hæc visenda putas terræ dubius que, maris que?
 Artificis natura ingens opus adspice. nulla
 Cùm tanta humanis Phœbus spectacula cernes
 Præcipuè que vigil, feruens, cùm Seirius ardens. 15
 Insequitur miranda tamen sua fabula montem:
 Nec minus ille pius, quanquam fors nobilis ignis.
 Nam quando ruptis excanduit Aetna cauernis,
 Et velut euersis penitus fornacibus ignes,
 Et vecta in longum rapidis feruoribus vnda: 20
 Haud aliter sæuo quàm cùm Ioue fulgurat æther,
 Et nitidum obscura calum caligine torquet.
 Ardebant aruis segetes, & mollia culta
 Iugera cum dominis, siluæ, colles que uirentes. 25
 Vix dum castra putant hostem mouisse, tremebant:
 Et iam finitimæ portas euaserat urbis.
 Tum verò, ut cuique est animus, vires que, rapina
 Tutari conantur opes. gemit ille sub auro:
 Colligit ille arma, & stulta cervice reponit. 30
 Defectum raptis illum sua carmina tardant.
 Hic velox nimium properat sub pondere pauper:
 Et quod cuique fuit cari, fugit ipse sub illo.

Sed

- Sed non incolumis dominum sua præda secuta est.
 Cunctanteis vorat ignis, & undique torret auaros,
 Consequitur fugissè ratos, & præmia captis
 Concrepat, ac nullis parsura incendia pascunt,
 5 Vel solis parsura * pijs. nanque optima proles
 * Amphinomus, frater que, pari sub munere fortes,
 Cum iam vicinis streperent incendia tectis,
 Adspiciunt pigrumq; patrem, matrem que, senem que,
 Eheu defessos posuisse in limine membra.
 10 Parcite auara manus, dites attollite prædas:
 Illis diuitia sola, mater que, pater que:
 Hanc rapiunt prædam, medium que exire per ignem
 Ipso dante fidem properant. ô maxima rerum,
 Et meritò pietas, homini tutissima virtus.
 15 Erubuere pios iuuenes attingere flamma:
 Et quacunq; ferunt illi vestigia, cedunt.
 Felix illa dies, illa est innoxia terra.
 Dextra saua tenent, leuâque incendia feruent.
 Ille per obliquos igneis, frater que triumphans,
 20 Tutus uterque pio sub pondere sufficit illa:
 Et circa geminos auidus sibi temperat ignis.
 Incolumes abeunt tandem, & sua Numina secum
 Salua ferunt: illos mirantur carmina vatam.
 Illéque se posuit claro sub nomine Ditis.
 25 Nec sanctos iuuenis attingunt sordida fata:
 Sed verè cessere domus, & iura piorum.*

deis

Ita legit Ma-
riangelus Ac-
cursius in Dia-
triba in Auso-
nium.

C. PEDONIS ALBINOVANI

IN MÆCENATIS OBITVM

ELEGIA.

30

DEFLERAM iuuenis tristi modò carmine fata:
 Sunt etiam merito carmina danda seni.

Vt

Vt iuuenis deflendus erat tam candidus, & tam
 Longius annoso viuere dignus auo.
 Irreligata ratis nunquam defessa carina,
 It, redit in vastos semper onusta lacus.
 Illa rapit iuuenes prima florente iuuenta:
 Non oblita rapit sed tamen illa senes.
 Nec mihi Macenas tecum fuit usus amici:
 Lollius hoc ergo conciliauit opus.
 Fidus erat nobis nam propter Caesaris arma,
 Caesaris & similem propter in arma fidem.
 Regis eras genus Etrusci: tu Caesaris almi
 Dexteræ, Romanæ tu vigil urbis eras.
 Omnia cum posses, tanto tam carus amico:
 Te sensit nemo posse nocere tamen.
 Pallade cum docta Phœbus donauerat arteis.
 Tu decus, & laudes huius, & huius eras.
 Vincit vulgareis, vincit Beryllus arenas,
 Litore in extremo quas simul vnda mouet.
 Quod discinctus eras animo quoque, carpitur unum:
 Diluitur nimia simplicitate tua.
 Sic illi vixere, quibus fuit aurea virgo:
 Quæ bene præcinctos postmodo pulsa fugit.
 Inuide, quid tandem tunica nocuere soluta?
 Aut tibi ventosi quid nocuere sinus?
 Num minus urbis erat custos, & Caesaris hospes?
 Num tibi non tutas fecit in vrbe vias?
 Nocte sub obscura quis te *spoliavit amantem?
 Quis tetigit ferro durior ipse latus?
 Maius erat potuisse tamen, nec velle triumphos:
 Maior res, magnis abstinuisse, fuit.
 Maluit umbrosam quercum, Nymphasq; canenteis,
 Pauca que pomosi iugera certa soli.

volauit

Pieridas

- Pieridas, Phœbum'que colens in mollibus hortis*
Sederat argutas garrulus inter auis.
Marmora Mœoniæ vincunt monumenta libelli:
Viuitur ingenio: cetera mortis erunt.
- 5 *Quid faceret? defunctus erat, comes impiger idem,*
Miles & Augusti fortis, & vsque pius.
Illum Piscosi viderunt saxa Pelori
Ignibus hostilis reddere ligna ratis.
Pulvere in Emathio fortem videre Philippi.
- 10 *Quàm tunc ille tener! quàm grauis hostis erat!*
Cùm freta Niliacæ texerunt lata carinae,
Fortis erat circum, fortis & ante Ducem.
Militis Eoi fugientis terga secutus,
Territus ad Nili dum fugit ille caput,
- 15 *Pax erat, hæc illos laxarunt otia cultus.*
Omnia victores Marte sedente decent.
Accius ipse lyram plectro percussit eburno,
Postquam vidtrices conticuere tubæ.
Hic modè miles erat, ne posset femina Romam
- 20 *Dotam stupri turpis habere sui.*
Hic tela in profugos (tantùm curuauerat arcum)
Misit ad extremos exorientis equos.
Bacche, coloratos postquam denicimus Indos,
Potasti galea dulce iuuante merum.
- 25 *Et tibi securo tunicæ fluxere solutæ:*
Te puto purpureas tunc habuisse duas.
Sum memor, & certè memini sic ducere thyrsos
Brachia purpurea candidiora niue.
Et tibi thyrsus erat gemmis ornatus, & auro:
- 30 *Serpentes edera vix habuere locum.*
Argentata tuos etiam sandalia talos
Vinxerunt certè: nec, puto, Bacche negas.

Mollin's

Mollius es solito mecum tum multa locutus,
 Et tibi consultò verba fuere noua.
 Impiger Alceide multo defuncte labore,
 Sic memorant curas te posuisse tuas.
 Sic te cum tenera letum lusisse puella
 Oblitum Nemea, iam que Erimantbe tui.
 Ultra nunquid erat? torsisti pollice fusos:
 Lenisti morſu leuia fila parum.
 Percussit crebros te propter Lydia nodos.
 Te propter dura stamina rupta manu. 10
 Lydia te tunicas iussit lasciuia fluenteis
 Inter lanificas ducere saepe suas.
 Claua torosa tibi pariter cum pelle iacebat,
 Quam pede suspensò percutiebat Amor.
 Quis fore credebat, premeret cum iam impiger infans 15
 Hydros ingenteis vix capiente manu?
 Cum uere renascentem tereret, velociter Hydram?
 Frangeret immaneis, vel Diomedis equos?
 Vel tribus aduersis communem fratribus alium,
 Et sex aduersas solus in arma manus? 20
 Fudit Aloidas postquam dominator Olympi,
 Dicitur in nitidum procubuisse* diem:
 Atque aquilam misisse suam, quæ quæreret, ecquis
 Posset amaturo uina referre Ioui:
 Valle sub Idea dum te formose sacerdos 25
 Inuenit, & presso molliter ungue rapit.
 Sic est: victor amet, victor potiatur in umbra,
 *Victor odorata dormiat in que rosa.
 Victorem victus metuat: metus imperet illi,
 Membra nec in strata sternere discat humo. 30
 Tempora dispensant usus, & tempora cultus:
 Hac homines, pecudes, hac moderantur aueis.

& Eolidas
bouem.

Victus
Victus aret, vi-
ctusque metat

Lux

Lux est, taurus arat: nox est, requiescit. arator
 Liberat emerito feruida colla boui.
 Conglaciantur aqua: scopulis se condit hirundo:
 Verberat egelidos garrula Vere lacus.
 5 Caesar amicus erat: poterat vixisse solutè,
 Cùm iam Caesar idem, quod cupiebat, erat:
 Indulsi merito: non est temerarius ille.
 Vicinus: Augusto iudice dignus erat.
 Argo saxa pauens postquam Scyllèia legit,
 10 Cyaneos que metus iam religanda ratis:
 Viscera dissecti * mutauit in arietis agnum
 * Aetias, & succis omne perita suis.
 His te Mæcenas iuuenescere posse decebat. ?
 Hac utinam nobis Colchidos herba foret.
 15 Redditur arboribus florens reuidentibus atas:
 Ergo non homini, quod fuit antè, redit?
 Vinaces que magis ceruos decet esse pauenteis,
 Si quorum in torua cornua fronte rigent:
 Viuere cornices multos dicuntur in annos:
 20 Cur nos angusta conditione sumus?
 Pascitur Aurora Titonus nectare coniux:
 Atque ita iam tremulo nulla senecta nocet.
 Ut tibi vita foret semper medicamine sacro,
 Te vellem Aurora complacuisse virum.
 25 Illius aptus eras croceo recubare cubili:
 Et modo puniceo rore leuante torum:
 Illius aptus eras roseas * adiungere bigas.
 Tu dare purpurea lora regenda manu:
 Tu mulcere iubam, cùm iam torsisset habenas
 30 Procedente die respicientis equi.
 Quæsiuere tori inuenem sic Hesperon illum
 Quem nexum medio soluit in igne Venus.

mutauerat
 arietis agno
 Aetias,
 Medea Aetææ
 regis Colchorū
 filia.

tu iungere

Quem nunc in fuscis placida sub nocte nitentem
Luciferum contra currere cernis equis.

Hic tibi Corycium, castias hic donat olenteis.

Hic è palmiferis balsama missa iugis.

Nunc pretium candoris habes: nunc redditus umbris, 5

Te sumus obliti decubuisse senem.

Ter Pylium fleuere sui, ter Nestora canum:

Dicebantque
tamen non

*Dicebant tamen hunc non satis esse senem.

Nestoris annosi vixisses sacula, si me

Dispensata tibi stamina mente forent. 10

Nunc ego quid possum? tellus leuis ossa teneto,

Pendula librato pondus & ipsa tuum:

Semper ferta tibi dabimus, tibi semper odores:

Non unquam sitiens florida semper eris.

Sic est Mæcenas fato veniente locutus, 15

Frigidus, & iam iam cum moriturus erat.

Mène, inquit, iuuenis primæui Iupiter ante

Augustam Bruti non cecidisse fidem?

Pectore maturo fuerat puer, integer aeo,

Et magnum magni Caesaris illud opus. 20

Discedo: vellem que prius non omnia dixit,

Incidit que pudor, que propè dixit amor.

Sed manifestus erat moriens: querebat amata

Coniugis amplexus, oscula, verba, manus.

Si tamen hoc satis est, vixi te Cesare amico: 25

Et morior, dixit, dum morior que, satis.

Mollibus ex oculis aliquis tibi procidet humor,

Cum dicar subita voce fuisse tibi.

Hoc mihi contingat: iaccam tellure sub aqua:

Nec tamen hoc ultra me potuisse velim: 30

Sed meminisse velim. viam sermonibus: illic

Semper ero: semper si meminisse voles.

Et

Et decet, & certè vinam tibi semper amicus:

Nec tibi qui moritur, desinit esse tuus.

Ipsè ego quidquid ero cineres, inter que fauillas,

Tunc ego non potero non memor esse tui.

quoque

5 Exemplum vixi te propter molle beate:

Vnus Macenas teque ego propter eram.

Arbiter ipse fui: volui, quod contigit esse:

Pectus eram verè pectoris ipse tui.

Vive diu mi care senex: pete sidera serò.

10 Est opus hoc terris: te quoque velle decet.

Et tibi succrescant iuvenes bis Casare digni,

Et tradant porrò Cesaris vsque genus.

Sic securà tibi cum primùm Luia coniux,

Expleat amissi munera rupta gener.

15 Cùm Deus in terris Diuis insignis auitis,

Te Venus in patrio collocet alma sinu.

P. VIRGILII MARONIS

EPIGRAMMATA.

20

Laudes hortuli.

Iambici Sene.
rij.

DESTE Muse, maximi proles Iouis:

A Laudes feracis predicemus hortuli.

Hortus salubres corpori præbet cibos,

25 Varios que cultus sæpe cultori refert:

Olus suaue, multiplex herba genus,

Vnas nitenteis, atque fetus arborum,

Non desit hortis & voluptas maxima,

Multis que mista commodis iucunditas.

30 Aqua strepentis vitreus lambit liquor:

Sulco que ductus, irrigat riuus sata.

Flores nitescunt discolorè gramine,

e 3

Pingunt-

Pingunt' que terras gemmeis honoribus.
 Apes susurro murmurant gratæ leui,
 Cum summa florum, vel nouos rores legunt,
 Fecunda vitis coniuges ulmos grauat,
 Textas iæ inumbrat pampinis arundines.
 Opaca præbent arbores umbracula,
 Prohibent' que densis feruidum Solem comis.
 Aues canoros garrula fundunt sonos,
 Et semper auras cantibus mulcent suis.
 Oblectat hortus, aduocat, pascit, tenet,
 Animoque mesto demit angores graueis.
 Membris vigorem reddit, & visum capit,
 Refert labori plenior gratiam:
 Tribuit colenti multiforme gaudium.

De Venere, & vino.

Nec Veneris, nec tu vini capiaris amore:
 Uno nanque modo vina, Venus' que nocent.
 Vt Venus eneruat vires: sic copia Bacchi,
 Et tentat gressus, debilitat' que pedes.
 Multos cæcus amor cogit secreta fateri:
 Arcanum demens detegit ebrietas.
 Bellum sæpe parit ferus exitiale Cupido:
 Sæpe manus itidem Bacchus ad arma vocat.
 Perdidit horrendo Troiam Venus improba bello:
 At Lapithas bello perdis Iacche graui.
 Denique cum menteis hominum furiarit uterque,
 Et pudor, & probitas, & metus omnis abest.
 Compedibus Venerem, vinclis constringe Lyaum:
 Ne te muneribus ledat uterque suis.
 Vina sitim sedent: gnatis Venus alma creandis
 Seruiat. hos sineis transiluisse nocet.

De

De Liuore.

Carmen Phale-
cium.

- Liur, tabificum malis venenum,*
Intactis vorat ossibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem.
 5 *Quod quisquis furit, inuidet' que forti,*
Vt debet, sibi pœna semper ipse est.
Testatur gemitu graueis dolores,
Suspirat, fremit, incutit' que denteis:
Sudat frigidus intuens quod odit.
 10 *Effundit mala lingua virus atrum.*
Pallor terribilis genas colorat.
Infelix macies renudat ossa.
Non lux, non cibus est suavis illi:
Nec potus iuuat, aut sapor Lyæi:
 15 *Nec si pocula Iupiter propinet,*
Aut hæc porrigat, & ministret Hebe,
Aut tradat Ganymedes ipse nectar:
Non somnum capit, aut quiescit unquam.
Torquet viscera carnifex cruentus,
 20 *Vesanos tacite mouet furores,*
Intentans animo faces Erinnyis
Lethalis, Tityique vultur intus,
Qui semper lacerat, comest' que mentem.
Viuu pectore sub dolente vulnus:
 25 *Quod Cheironia nec manus leuarit,*
Nec Phæbus, sobolesue clara Phœbi.

De cantu Seirenum.

- Seirenes varios cantus Acheloia proles,*
Et solite miseros ore ciere modos.
 30 *Illarum voces, illarum Musa mouebat*
Omnia que Thymele carmina dulcis amat:
Quod tuba, quod litui, quod cornu rauca queruntur,
 e 4 *Quod-*

Quod' que foraminibus tibia mille sonat,
 Quod' que leues calami, quod suavis cantat Aëdon,
 Quod lyra, quod cytharæ: quod moribundus olor.
 Illectos nautas dulci modulamine vocis
 Mergébant avidæ fluctibus Ionys. 5
 Sanguine Sisyphio generatas magnus Vlysses
 Hac tutos sola præstitit arte suos:
 Illeuit cera sociorum callidus aureis:
 Atque suas vinclis præbuit ipse manus.
 Transiuit scopulos, & inhospita litora classis: 10
 Illa præcipites desiluere freto.
 Sic blandas vocis' que notas, & carmina vicit:
 Sic tandem exitio monstra canora dedit.

De Natali die.

Clarus inoffenso procedat lumine Titan, 15
 Latificus' que dies eat omnibus æthere puro.
 Vos' que simul iuvenes animis, & voce fauentes
 Concelebrate diem votis felicibus alnum:
 Prosper ut is semper redeat, vatique quotannis 20
 Asmenidæ referant alacres sua munera nati.

De Orpheo.

Threïcins quondam vates fide creditur canora
 Mouisse sensus acrium ferarum
 Atque amnes tenuisse vagos, 25
 Et surda cantu concitasse saxa.
 Suauisonos' que modos testudinis arbores secuta
 Vmbram feruntur præbuisse vati.
 Sed placidis hominum dictis fera corda mitigauit,
 Docta' que vitam voce temperauit: 30
 Iustitiam docuit cætu quoque congregauit vno,
 Mores' que agrestes expoliuit Orpheus.

De

De ludo.

Sperne lucrum: vexat mentes vesana libido.
 Fraude carete graues, ignari credite doctis.
 Lusuri nummos, animos quoque ponere debent.

5 Pone malas, quoties ludendo vinceris, iras.
 Ludite securi, quibus es est semper in arca.
 Si quis habet nummos veniens, exhibit inanis.

Lusori cupido semper grauis exitus instat.
 Sancta probis pax est: irasci desine victus.

10 Nullus ubique potest felici ludere dextra.

* Principio Furijs Ira est tribus addita quarta,
 Plecte truces animos, ut verè ludere possis.
 Ponite maturè bellum, precor, iraque cesset.

Initio Furijs
 ego sum.

De littera Y.

15 Littera Pythagoræ discrimine secta bicorni,
 Humana vitæ speciem præferre videtur.
 Nam via virtutis dextrum petit ardua callem,
 Difficilem que aditum primum spectantibus offert:
 Sed requiem præbet fessis in vertice summo.

20 Molle ostentat iter via lata: sed ultima meta
 Præcipitat captos, voluit que per ardua saxa.
 Quisquis enim duros casus virtutis amore
 Vicerit, ille sibi laudem que, decus que parabit.
 At qui desidiam, luxum que sequetur inertem,

25 Dum fugit oppositos incauta mente labores,
 Turpis, inops que simul miserabile transiget ænum.

De XII. laboribus Herculis.

Compressit Nemea primum virtute Leonem.

Exstincta est anguis, quæ pullulat, Hydra secundo.

30 Tertius euictus sus est Erymanthius ingens.

Cornibus auratis Cernuum necat ordine quarto.

Deicit horrifono quinto Stymphalidas arcu.

e s

Abstu-

Abstulit Hyppolyta sexto sua vincula victa.
Septimus Angia stabulum labor egerit undis.
Octauo domuit magno luctamine Taurum,
Tum Diomedis equos nono cum Rege peremit.
Geryonem decimo triplici cum corpore vicit. 5
Vndecimo abstractus vidit noua Cerberus astra.
Postremo Hesperidum victor tulit aurea mala.

De Musarum inuentis.

Cleo gesta canens transactis tempora reddit.
Melpomene Tragico proclamat mesta boatu. 10
Comica lasciuo gaudet sermone Thaleia.
Dulciloquis calamos Euterpe flatibus urget.
Terpsichore affectus citharis mouet, imperat, auget.
Plectra gerens Erato saltat pede, carmine, vultu.
Carmina Calliope libris Heroica mandat. 15
Uranie cali motus scrutatur, & astra.
Signat cuncta manu: loquitur Polymneia gestu.
Mentis Apollinea vis has mouet undique Musas.
In medio residens complectitur omnia Phœbus.

De eisdem prorsu oratione.

Clio Historias inuenit, Melpomene Tragœdias,
Thaleia Comœdias, Euterpe Tibias, Terpsichore
Psalterium, Erato Geometriam, Calliope Litteras,
Urania Astrologiam, Polymneia Rhetoricam. 25

DE IMAGINE IN VNDA

DISTICHA.

Redditur effigies liquida spectantis in vnda:
Qualis in aduerso speculorum cernitur orbe. 30

Formam
 Obiecti qualis
 videtur.

* Formas pura refert oculis spectantibus vnda:
 * Obiecto quales speculi fulgore * videntur.

Fontis

Fontis aquæ reddunt simulacra imitantia verum:
Qualia læne refert speculi cùm cernimus æquor.

Exprimit oppositas immobilis vnda figuras:
5 Lauati quales speculi nitor ipse remittit.

Apparet mendax illi mi fonte figura:
Qualem reiectat speculi nitidissimus orbis.

Vnda quieta refert alto de gurgite formas:
10 Ac veluti speculum nitido splendore coruscant.

Spectantis faciem mundissimus assimilat fons:
Sicut in opposito speculi solet æquore cerni.

Forma repercussus liquidarum fingit aquarum:
15 Quales purifico speculorum ex orbe reducit.

Fontibus in liquidis simplex generatur imago:
Ut solet à speculo facies splendente referri.

20 Effigies liquido respondet ab æquore fontis:
Qualis & à speculo simulatrix umbra resultat.

Effingit species purissimus humor aquarum:
Plana velut speculi vinas imitantia formas.

25 Fonte repulsatur depicta tuentis imago:
Ceui laui in speculo solet apparere figura.

DE AMNE GLACIE CON-
CRETO DISTICHA.

30 Quà ratis egit iter, iuncto boue plaustra trahuntur:
Postquam tristis hiems frigore vinxit aquas.

Susti-

*Sustinet unda rotam, patule modò peruia puppi:
Ut concreta gelu marmoris instar habet.*

*Quas modò plaustra premunt undas, ratis ante seca-
Postquam brumali diriguere gelu. (bat: 5*

*Vnda rotam patitur, celerem nunc passa carinam:
In glaciem solidam versus ut amnis abit.*

*Quæ solita est ferre unda rateis, fit peruia plaustris:
Ut stetit in glaciem marmore versa nouo. 10*

*Semita fit plaustro, quâ puppis adunca cucurrit:
Postquam frigoribus bruma cœgit aquas.*

*Orbita signat iter, modò quâ canus alueus exit:
Strinxit aquas tenues ut glacialis hiems. 15*

*Amnis iter plaustro dat, qui dedit antè carinæ:
Duru it ut ventis unda, fit apta rotis.*

*Plaustra boues ducunt, quâ remis acta carina est,
Postquam dirigit crassus in amne liquor. 20*

*Vnda capax ratiuum plaustris iter algida præbet:
Frigoribus seuis ut stetit amnis iners.*

*Plaustra viam carpunt, quâ puppes ire solebant,
Frigidus ut Boreas obstupescit aquas. 25*

DE IRIDE TRISTICHA.

*Thaumantis proles varianti veste figuræ,
Multicolor picto per nubila deuolat arcu:
Cum Sol ardenteis radios in nubila iecit. 30*

Cum

Cum Sol horrifico nimbo fulgore replet:
 Apparet varijs radijs distincta coloris
 Iris, & insigni decorat curuamine calum.

5 Clara sub aethereis fulget Thaumantia proles
 Nubibus, ut radijs pluuium Sol attigit umbrem,
 Et picturato calum velamine cingit.

10 Discolor aethereis apparet nubibus Iris:
 Postquam flammiferi rapuerunt lumina Solis,
 Et calum varijs miranda coloribus ornat.

Imbriferas nubeis radijs ubi contigerit Sol:
 Luce sub aduersa varios iacit vnda colores:
 Dicitur haec Iris picto spectantibus arcu.

15 Dum nubes radijs tetigit fulgentibus atras
 Phæbus, & aduerso lumen resplenduit imbri;
 Tunc Iris vario circumdat nubila cinctu.

20 Mirifico nubes ambit Thaumante creata:
 Quas cum ex aduerso tetigit rota fulgida Solis,
 Tum iacit insigneis per nubila densa colores.

Nuntia Iunonis vario decorata colore,
 Aethera nubificum complectitur orbe decore:
 25 Cum Phæbus radios in nubem iecit aquosam.

Nubila cum Phæbus perfudit lumine claro:
 Tum fit ut humor aquæ suffulgeat, atque colores
 Sub varia specie iaciat mirabilis arcus.

30 Cum radijs imbres, & aquarum pendulus humor
 Erangitur: apparet, quam Græcia nominat, Iris,
 Multorum

Multorum insignis vario splendore colorum.

*Iris habet varios subiecta luce colores:
Quam Sol imbrifera fulgens de nube creauit,
Cum pepulit radijs obstantia nubila claris.*

*Luce repentina cum Sol impleuit aquosas
Aduersus nubes: effulget protinus Iris
Picta veste decens, & multicoloribus alis.*

DE ORTV SOLIS

TETRASTICHA.

*Aurora Oceanum croceo velamine fulgens
Liquerat, & bigugis vecta rubebat equis.
Luce polum nitida perfudit candidus orbis,
Et clarum emicuit Sole oriente inbar.*

*Roscida puniceo Pallantias exit amictu,
Astrigerum inficiens luce oriente polum.
Sol insigne caput radiorum ardente corona
Promit, ab aquoreis Tethyos ortus aquis.*

*Extulit Oceano caput aureus igniferum Sol,
Fugerunt toto protinus astra polo.
Concessere Deo tenebra, rebusque colores
Lux iterum cunctis reddidit alma suos.*

*Tithoni coniux roscio sub lumine terras
Inficit, & calum lutea sidereum:
Cum Sol igniferos currus è gurgite magno
Sustulit, & claris astra fugauit equis.*

Nox

Nox abit astrifero velamine cincta micanti,
 Et redigit stellas, exoritur que dies.
 Emicat Oceano Phœbi rota clara relicto:
 Illustrata nitent lumine cuncta suo.

5 Aurea fulgebat roseis Aurora capillis,
 Et matutino rore madebat humus:
 Tethyos undiuage cum prosilit equore Titan,
 Flammiferos vultus ore micante ferens.

10 Exoritur Phœbus perfundens luce nitenti
 Et maria, & terras, stelliferum que polum:
 Astra que cesserunt fulgentia crinibus aureis,
 Et nox sidereas occulit atra faces.

15 Sol oriens, currus que suos è gurgite tollens
 Oceani claro reddidit orbe diem:
 Flammiferum que iubar, terræ que, polo que reduxit,
 Et pepulit radijs astra repente suis.

20 Memnonis ut genitrix infecerat humida celum,
 Et roseis manibus sidera dispulerat:
 Phœbus Atlantæis è fluctibus aureus orbem
 Sustulit igniferum, lux que, dies que redit.

Præuia flammiferi currus Aurora rubebat,
 25 Extulerat que alto gurgite Phœbus equos:
 Noctiuagos que simul radijs flagrantibus igneis
 Depulerat calo, reddiderat que diem.

Vix Aurora suo rubefecerat athera curru,
 30 Summâ que canebat roribus herba novis:
 Prosilit è medijs candens rota Tethyos undis,
 Et vaga cesserunt sidera Solis equis.

Surgit

*Surgit ab Oceano Titthoni fulgida coniux,
Et veste ab rosea subruit ipsa pedes:
Tum Phœbus radijs rutilum fulgentibus orbem
Depulit è tenebris, nox' que peracta fuit.*

DE SIGNIS CÆLESTIBVS

HEXASTICHA.

*Primus adest aries, Taurus' que insignibus auro
Cornibus, & Fratres, & Cancer aquatile signum,
Tum Leo terribilis Nemees, atque innuba Virgo.
Libra subit, cauda' que Animal quod dirigit ictum,
Armatu' que arcu Cheiron, & corniger Hircus:
Fusor aquæ simul, & fulgenti * lumine Pisces.*

Piscis in anno.
al. alueo.
Proditor
proditor

**Portitor est Helles, & *portitor Europæus:
Et gemini Iuuenes, & pressus ab Hercule Cancer,
Horrendus' que Leo sequitur, cum Virgine sancta,
Libra' que lance pari, & Violentus acumine caude:
Inde Sagittiferi facies senis, & Capricornus,
Et qui portat aquam Puer urniger, & duo Pisces.*

*Signorum princeps Aries, & Taurus, & vnâ
Tyndaridæ Iuuenes, & feruida brachia Cancri,
Herculeus' que Leo Nemeæ paucor; alma' que Virgo:
Libra ingo equali pendens, & Scorpius acer,
Centaurus' que senex Cheiron, & cornua Capri,
Et Iuuenis gestator aquæ, Pisces' que supremi.*

*Corniger astrorum ductor, Taurus' que secundus:
Tum sidus Geminum, & Cancri gemmantis imago,
Trux' que Leo, & Virgo, quæ spicea munera gestat,*

Et

Et Libram, quam Cæsar habet, Chelæ que minaces,
Atque arcu pollens, & falsi gurgitis Hircus.
Vrnâ que nimbiferi, Pisces que nouissima forma.

5 Dux Aries, & frons Tauri metuenda minacis,
Et Lede soboles, & Cancri torridus ignis,
Terribilis que Leo, species quoque Virginis alma,
Momentum que sequens, caudâq; Timendus adunca:
Hinc Tendens arcum, liquidi Caper æquoris inde,
10 Troianus que Puer, gemini que sub æthere Pisces.

Nubigenum iuuenum vector, Taurique trucis frons,
Et Proles duplex Iouis, & Nepa torrida flammis:
Aestifer inde Leo iusta cum Virgine fulgens:
Quam sequitur Libra & violenta cuspide Senus.
15 Semifer Arcipotens subit, & Capricornus aquosus,
Et cui nomen Aquæ faciunt, Pisces que gemelli.

Corniger in primis Aries, & corniger alter
Taurus: item Gemini, sequitur quos Cancer adustus,
20 Terribilis que Fera species, & iusta Puella:
Libra simul, nigrum que Ferens in acumine virus,
Centaurus que bisformis adest, pelagi que Procella,
Atque annem Fundens, & Pisces sidus aquosum.

Cornigeri Ductor gregis, Europæ quoque Vector,
25 Et duo Tyndarida: tum Cancer Sole perustus,
Herculeâ que manu pressus Leo, & optima Virgo:
Hinc Trutinæ species venit, armatus que veneno
Scorpius, atque Sagittifer, æquoreique Capri frons,
30 Quique urnam gerit, & Pisces duo signa sub uno.

Principium signis ouium Sator: inde Iuuenus,
Progenies duplex, & aquarum Cancer alumnus,

f

Pressa

*Pressa sub Herculeis manibus Fera, iustâ que Virgo.
Libra subest, caudâ que Ferens lethale venenum:
Tum geminus Cheiron, & Corniger equoris alti,
Dilectus que Ioni puer, & duo sidera Pisces.*

*Dux gregis, & placidû pandens subit aethera Taurus,
Germanique pares, & Cancro iam comes astus,
Atque Leo primus labor Herculis, & pia Virgo.
Libra comes sequitur, minitans & Scorpius ictu,
Et qui tela gerit Centaurus, & equoris Hircus:
Deucalionis Aqua, & Pisces postrema figura.*

*Velleris aurati fulget Pecus aurea celo:
Zetus, & Amphion, Cancrique figura calentis.
Insequitur Leo saevus, & almae Virginis astrum.
Hinc equale iugum, caudâ que Venenifer unca,
Centaurus que minax arcu, & Neptunia Proles,
Qui que refundit aquas, & Pisces ultimus ordo.*

DE QVATVOR ANNI TEM-
PESTATIBVS, TETRASTICHA.

*Vere sinum tellus aperit, flores que ministrat.
Tempore Solis ager messeis fert pinguis opimas.
Fecundos Autumnus lacus de vitibus implet.
Vis Hiemis glacie currenteis alligat undas.*

*Frigoribus pulsus nitidum Ver aethera mulcet.
Scindit agros Aestas Phœbeis ignibus ardens.
Autumno dat Hiems mistum vicina teporem.
Albenteis hæc durat aquas, & flumina necit.*

*Ver pingit vario gemmantia prata colore.
Ignea vestit agros culmis Cerealibus Aestas.*

Viribus

*Vitibus Autumnus turgenteis detrahit uvas:
Frigore at Hiberna est grauidus niue nubilus ather.*

Vere Venus gaudet florentibus aurea fertis.

5 *Flaua Ceres Aestatis habet sua tempora regna.
Vinifero Autumnno summa est tibi Bacche potestas.
Imperium sauis Hiberno tempore ventis.*

Vere grauis fundit tellus cum floribus herbas.

*Frugiferas aruis fert Aestas torrida messeis.
10 Pomifer Autumnus tenero dat palmitum fructum.
Mox humus Hibernis albescit operta pruinis.*

Vere nouo letis decorantur floribus arua:

*Ac riget Aestinis hirsutus campus aristis.
15 Labra per Autumnum musto spumantia feruent.
Deponunt frondeis Hiemali frigore silua.*

Ver placidum vario necit de flore coronas.

*Spicea ferta gerit calidissima Solibus Aestas.
Tempora que Autumnni cingunt tua Bacche racemis.
20 Tristis Hiems monteis niueo velamine vestit.*

Ver agrum gemmis nitidum stellantibus ornat:

*At feruens Aestas pinguiissima frugibus arua.
Mox Autumnali redolet vindemia fetu.
25 Fronde nemus male nudat Hiems, amneisq; rigescunt.*

Purpureo flores humus affert Vere comanti.

*At Cereris donis horrescunt arua per Aestum.
Bacche tuo tempus fluit Autumnale liquore.
Obtegitur tellus per frigora veste niuali.*

30 *Vere tepet picto Zephyris spirantibus aer.
Decrescunt celeres Aestinis ignibus amnes.*

*Temperies Autumnne fluit tua nectare dulci,
Per' que Hiemem lentus calo niuis aduolat imber.*

*Veris honos tepidi floret, Vere omnia rident.
Arua sub aestiuis undant horrentia flabris.
Vite coronatas Autumnus degrauiat ulmos,
Decutit ipse rigor siluis Hiemalis honorem.*

*Flore solum vario depingit odoriferum Ver,
Falciferam' que Deam messes remorantur in Aestu.
Dat musto grauidas Autumnus pomifer uuas.
Sithonia glacialis Hiems niue cana senescit.*

Lib. 2. Meta.

P. Ouidij Nasonis de iisdem.

*Ver' que nouum stabat cinctum florente corona,
Stabat nuda Aestas, & spicea ferta gerebat,
Stabat & Autumnus, calcatis sordidus uuis,
Et glacialis Hiems, canos hirsuta capillos.*

P. VIRGILII MARONIS IN

LAUDEM AVGVSTI.

*Nocte pluit tota, redeunt spectacula manè:
Diuisum imperium cum Ioue Caesar habet.*

*Hos ego versiculos feci, tulit alter honores.
Sic vos non vobis nidificatis aues.
Sic vos non vobis vellera fertis oues.
Sic vos non vobis mellificatis apes.
Sic vos non vobis fertis aratra boues.*

In eundem Monostichon.

Iupiter in calis, Caesar regit omnia terris.

In Balistam.

*Monte sub hoc lapidum tegitur Balista sepultus:
Nocte, * die'que tuum carpe viator iter.*

die raturum

In

In puerum formosum.

*Dum dubitat Natura marem faceret ne puellam,
Factus es o pulcer pane puella puer.*

Incerti auctoris.

5 *Tarpeo quondam confedit culmine cornix:
Est bene, non potuit dicere: dixit, erit.*

Incerti auctoris.

*Littera rem gestam loquitur, res ipsa medullam
Verbi, quam viua mens videt, intus habet.*

10 *Mors trium, incerti auctoris.*

*Sus, iuuenis, serpens, casum venere sub unum:
Sus iacet ex ictu, pede serpens, ille veneno.*

*Anguis, aper, iuuenis, pereunt vi, vulnere, morsu:
Hic fremit, ille gemit, sibilat hic moriens.*

15 *Sus, serpens, iuuenis pariter periere vicissim:
Dente perit iuuenis, serpens pede, porcus ab ictu.*

CAELII FIRMINIANI SIMPHOSII

DE FORTVNA.

20

*O Fortuna potens, quam variabilis:
Tantum iuris atrox qua tibi vindicas,
Euertis que bonos, eligis improbos,
Nec seruare potes muneribus fidem.*

25 *Fortuna immeritos auget honoribus
Fortuna innocuos cladibus afficit.*

*Iustos illa viros pauperie grauat:
Indignos eadem diuitijs beat.*

Hec aufert iuuenes, & retinet senes,

30 *Iniuusto arbitrio tempora diuidens.
Quod dignis adimit, transit ad impios.
Nec discrimen habet, recte indicat,*

f 3

Incon

Carmen cho-
riambicum As-
clepiadeum.

*Inconstans, fragilis, perfida, lubrica.
Nec quos clarificat, perpetuò fouet:
Nec quos deseruit, perpetuò premit.*

*Qu. Catulli.

Hæc v. epigr. ve-
terum poetarū
leguntur apud
Agellium, No-
ctium Atticar.
lib. 19. cap. 9

Aufugit mi animus, credo, ut solet, ad Theotimum 5
Deuenit. sic est: per fugium illud habet.

*Quid, si non interdixem, me illuc fugitium
Mitteret ad se intro? sed magis eyceret?*

*Ibimur quæsum: verum ne ipsi teneamur,
Formido. quid ago? da Veni consilium.* 10

Eiusdem.

*Constiteram, exorientem Auroram fortè salutans,
Cum subito à laua Roscius exoritur.*

*Pace mihi liceat caelestes dicere vestra:
Mortalis visus pulcrior esse Deo.* 15

Valerij Aeditui.

Quid faculam præfers Phileros? qua nil opus nobis.

hæc

*Ibimus: hic lucet pectore flamma satis.
Illam nam potis est vis saua extinguere venti,
Aut imber calo candidi præcipitans.* 20

*At contra hunc ignem Veneris, si non Venus ipsa,
Nulla est quæ possit vis alia opprimere.*

Eiusdem.

Dicere cum conor curam tibi Pamphila cordis,

Quid mi abs te quæram: verba labris abeunt. 25

*Per pectus miserum manat subito mihi sudor,
Si tacitus, subidus: duplo ideo pereor.*

Porcij Licinij.

Custodes ouium, teneræ que propaginis agnum

Queritis ignem: ite huc: queritis? ignis homo est. 30

Si digito attigero, incendam siluam simul omnem.

Omne pecus flamma est, omnia quæ video.

C. Iulij

*C. Iulij Cæsaris.

Thrax puer adstricto glacie dum ludit in Hebro:

Pondere concretas frigore rupit aquas.

Dum que ima partes rapido traherentur ab amne:

8 *Abscidit, heu, tenerum lubrica testa caput.*

Orba quod inuentum mater dum conderet urna:

Hoc peperit flammis, cetera, dixit, aquis.

P. Ouidij Nafonis.

Cum foderet ferro castum Lucretia pectus,

10 *Sanguinis & torrens egrederetur, ait:*

*Testetur cunctis me non violasse pudorem,

Ante virum sanguis, spiritus ante Deos.

Quam bene producti pro me post fata loquentur,

Alter apud Manes, alter apud Superos:

15 *Incerti auctoris de Narcisso.*

Hic est ille, suis nimium qui credidit undis:

Narcissus vero dignus amore puer.

Cernis ab irriguo repetentem gramine ripam,

Vt per quas perijt, crescere possit aquas.

20 **Hadriani Imperatoris.*

Almo, Theon, Thyrsis, nati sub monte Pelori,

Semine disparili Laurente, Lacone, Sabina:

Vite Sabina, Lacon sulco, sue cognita Laurens.

Almo puer, pubes que Theon, & Thyrsis ephibus.

25 *Thyrsis oueis, vitulos Theon egerat, Almo capellas.*

Canna Almo, Thyrsis stipula, Theon ore melodus.

Nais amat Thyrsin, Glauce Almona, Nisa Theonem.

Nisa rosas, Glauce violas, dat lilia Nais.

Eiusdem de Amazonum pugna.

30 *Vt belli sonuere tuba, violenta peremit*

Hippolyte Teuthranta, Lyce Clonon, Oebalon Alce.

Oebalon ense, Cloon iaculo, Teuthranta sagitta:

f 4

Oebalus

Germanici Au-
gusti.

Accedant te-
stes me non fa-
uisse Tyranno:
al. Procedant
testes.

Cytherij Sido-
nij de pastori-
bus.
ori

iuuenisque

Donin,

ac Clonus
heros.

Doridi
Marsus

Oebalus ibat equo, curru Clonus, & pede Theutras:
Plus puero Theutbras, puer Oebalus, & * Clonus infas.
Figitur ora Clonus, latus Oebalus, ilia Teutbras.

Carus Epo Teutbras, * Dorycli Clonus, Oebalus Ida.
Argolicus Teutbras, * Mæsus Clonus, Oebalus Arcas. 5

Pulicis antiqui Poëtæ de Hermaphrodito.

Dum mea me genitrix grauida gestaret in aluo,
Quid pareret fertur consuluisse Deos.

Mas est, Phœbus ait, Mars femina, Iuno' que neutrum:
Cum' que forem natus, Hermaphroditus eram. 10

Querenti lethum sic Iuno ait: occidit armis,
Mars cruce, Phœbus aquis. fors rata quæ que fuit.

Arbor obumbrat aquas: ascendo: decidit ensis,
Quem tuleram: casu labor & ipse super.

Pes hesit ramis, caput incidit amne: tulique
Femina, vir, neutrum, flumina, tela, crucem. 15

Acis.

Acidos hæc cernis montana cacumina busti,
Aequor & ex imis fluminis ire ingis.

Ista Cyclopei durant monumenta furoris,
Hic amor, hic dolor est candida nymphta tuus. 20

Sed bene, si perijt, iacet hac sub mole sepultus,
Nomen & exsultans unda perenne vehit.

Sic manet ille quidem, neque mortuus esse feretur,
Vitæ que per liquidas cærule manat aquas. 25

Tumulus Hectoris.

Defensor patriæ, iuuenum fortissimus Hector,
Qui murus miseris ciuibus alter erat,

Occubuit telo violenti victus Achillis,
Occubere simul spes que, salus que Phrygum. 30

Hunc ferus Aeacides circum sua moenia traxit,
Quæ iuuenis manibus texerat ante suis.

O quam-

O quantos Priamo lux attulit illa dolores,
 Quos fletus Hecubæ, quos dedit Andromache!
 Sed raptum pater infelix auro que repensum
 Condidit, & merens accumulavit humo.

5 Tumulus Achillis.

Peleides ego sum, Thetidis notissima proles,
 Cui virtus clarum nomen habere dedit:

Qui stravi toties armis victricibus hosteis,
 In que fugam solus millia multa dedi.

10 Hectore sub magno summa est mihi gloria caso,

Qui saepe Argolicas debilitavit opes,
 Ille interfectus subiit me vindice pœnas,
 Pergama tunc ferro procubuere meo.

15 Laudibus immensis victor super astra ferebar,
 Hostilem pressi fraude peremptus humum.

VARIA P. VIRGILII MARONIS,
 OPERVM QVE EIVS PRÆCONIA.

20 P. Virgilius Maro de seipso.

* Maonium quisquis Romanus nescit Homerum,
 Me legat, & lectum credat utrunque sibi.

Mellifluum
 Romanum

Illius immensos miratur Græcia campos:

25 At minor est nobis sed bene cultus ager.

* Hic tibi nec pastor, nec curuus deerit arator,
 Hæc Græcis constant singula, trina mihi.

Non miles, pa-
 stor, curuus
 non deficit

Alcinoi.

De numero vatum si quis seponat Homerum,

30 Proximus à primo tum Maro primus erit.

Etsi post primum Maro seponatur Homerum,

Longè erit à primo* quisque secundus erit.

Quisque, pro
 quicunque.

f 5

Cornelij

Cornelij Galli ad Augustum Cæsarem, de
Æneide Virgilij.

Temporibus letis tristamur, maxime Cæsar,
Hoc vno amisso, quem gemo Virgilium.

Sed vetuit relegi, si tu patiere, libellos:

In quibus Æneam condidit ore sacro.

Roma rogat, precibus totus tibi supplicat orbis,
Ne pereant flammis tot monumenta Ducum.

Atque iterum Troiam, sed maior flamma cremabit.

Fac laudes Italùm, fac tua facta legi:

Æneam que suo fac maior nuntius ornet:

Plus fatis possunt Cæsaris ora Dei.

Octauij Augusti edictum de Æneide
Virgilij non abolenda.

Ergo ne supremis potuit vox improba verbis

Tam dirum mandare nefas: ergo ibit in igneis,

Magna que doctiloqui morietur Musa Maronis?

Ah scelus indignum, soluetur littera diues?

Et poterunt spectare oculi? nec parcere honori

Flamma suo? *dignum que operis seruare decorem?

*Noster Apollo veta: Musa prohibete Latina.

Liber, & alma Ceres succurrite. vester in armis

Miles erat, vester docilis per rura colonus.

Nam docuit, quid ver ageret, quid cogeret Æstas,

Quid daret autumnus, quid bruma nouissima ferret.

Arua reformauit: sociauit vitibus vltimos:

Curauit pecudes: apibus sua castra dicauit.

Hæc dedit ut pereant: ipsum si dicere fas est.

Sed legum seruanda fides: suprema voluntas

Quod mandat, fieri que iubet, parere necesse est.

Frangatur potius legum veneranda potestas,

Quam tot congestos noctes que dies que labores

Hauser

du&umque o-
peri seruabit a-
morem?
Pulcer

*Hauferit una dies, supremâ que *iussa parentis
Amittant vigilasse suum, si fortè firenti
Errauit in morte dolor: si lingua locuta est
Nescio quid titubante animo, non sponte, sed altis*

verba
superbus

5 *Expugnata malis: odio languoris inquit
Si mens caca fuit: iterum sentire ruinas
Troia suas, iterum cogetur reddere voces?
Ardebit misera post vulnera vulnus Elise?*

*Hoc opus æternum ruet? & tot bella, tot enses

Tam sacrum
soluetur opus
tot

10 *In cineres dabit hora nocens, & perfidus error?*

Huc huc Pierides nemorum per lustra loquaces

Tendite, & ardenteis igneis fluminalibus undis

Mergite, ne pereat tam clari Musæ Poëta,

Flammâ que vanescat. uiuat Maro clarus in orbe,

15 *Ingratus que sibi, sed quod malè insserat ipse,*

Sit vetuisse meum: *sacer est post tempora vitæ,

*Sic que erit æternum tota resonante Camena

Carmen, & imperij diui sub nomine uiuat,

Laudetur, placeat, vigeat, relegatur, ametur.

fatis
immo fit
in populo

20

Alia exemplaria habent sic.

Huc huc Pierides date flumina cuncta sorores.

Exspirent ignes: uiuat Maro doctus ubique,

Ingratus que sui, studiorum que inuidus orbi,

25 *Et factus post fata nocens, quod insserat ille,*

Sit vetuisse meum, satis est post tempora vitæ.

Immo fit æternum tota resonante Camena

Carmen, & in populo Diui sub numine nomen.

Laudetur, placeat, vigeat, relegatur, ametur.

30

Sulpicij Carthaginensis.

Iusserat hæc rapidis aboleri carmina flammis

Virgilius Phrygium qua cecinere Ducem.

Tucca

Variusque

*Tucca vetat, Varus que simul: tu maxime Caesar**Non sinis, & Latia consulis historia.**Infelix gemino cecidit propè Pergamon igni,**Et pene est alio Troia cremata rogo.**P. Ouidij Nafonis in laudem Aeneidos.**Et profugum Aenean alta primordia Romæ:**Quo nullum Latio clarius existat opus.**Eiusdem ad Augustum.**Et tamen ille tua felix Aeneidos auctor,**Contulit in Tyrios arma, virum que toros,**Phyllidis hic idem, teneræ que Amaryllidis igneis,**Bucolicis iuuenis luserat antè modis.*

ΧΡΙΣΤΟΔΟΡΟΥ.

*Καὶ φίλῳ ἀυσονίοισι λιγύθροος ἔπρεπε κήκνῳ**Πλειῶς εὐεπίης Βιργίλλιος. ὃν ποτε ῥώμης**Θυμβριαὶς ἄλλον ὀμηρον ἀνέτρεφε πατέρσιος ἠχώ.**Sexti Propertij lib. 2. Eleg. 24.**Actia Virgilium custodis littera Phœbi,**Cæsaris & forteis dicere posse rates:**Qui nunc Aeneæ Troiani suscit at arma,**Iacta que Lauinis mœnia litoribus.**Cedite Romani scriptores, cedite Graij:**Nescio quid maius nascitur Iliade.**Tu canis umbrosi subter pineta Galefi**Thyrsm, & attritis Daphnin arundinibus.**Ut que decem possint corrumpere mala puellam:**Missus & impressus hœdus ab uberibus.**Felix, qui vileis pomis mercaris amores:**Huic licet ingrata Tityrus ipse canat,**Felix, intactum Corydon qui tentat Alexin,**Agricole domini carpere delicias.**Quam.*

*Quamuis ille sua lassus requiescat auena,
 Laudatur facilis inter Hamadryadas.
 Tu canis Aserai veteris praecepta poeta,
 Quo seges in campo, quo viret vna ingo
 5 Tale facis carmen docta testudine, quale
 Cynthius impositis temperat articulis.*

ILLVSTRIVM VIRORVM IN
 VIRGILIVM EPITAPHIA.

10

Palladius.

*Conditus hic ego sum, cuius modò rustica Musa,
 Per silvas, per rus venit ad arma virum.*

Asclepiades.

*15 Tityron ac segetes cecini Maro, & arma, virum' que,
 Mantua me genuit, Parthenope sepelit.*

*Eusthenius.

Eusebius.

*Virgilius iacet hic, qui pascua versibus edit,
 Et ruris cultus, & Phrygis arma viri.*

20

*Pompeianus.

Pempelianus.

*Qui pecudes, qui rura canit, qui praelia vates,
 In Calabris moriens, hac requiescit humo.*

Maximianus.

*25 Carminibus pecudes, & rus, & bella canendo,
 Nomen inextinctum Virgilius meruit.*

Vitalis.

*Mantua mi patria est, nomen Maro, carmina silua,
 Rura que cum bellis: Parthenope tumulus.*

30

Basilus.

*Qui silvas, & agros, qui praelia versibus ornat,
 Mole sub hac situs est ecce poeta Maro.

Conditus hoc
 tumulo

Assin-

Afmodianus.

*Assintinus.

*Pastorum vates ego sum, cui rura, Duces' que
Carmina sunt. hic me pressit acerba quies.*

Vouianus.

*A siluis ad agros, ab agris ad praelia venit:
Musa Maronis adest nobilis ingenio.*

Eugenius.

*Bucolica expressi, & ruris praecepta colendi:
Mox cecini pugnas: mortuus hic habito.*

Iulianus.

*Hic data Virgilio requies, qui carmine dulci
Et Pana, & segetes, & fera bella canit.*

Hilafius.

*Pastores cecini: docui qui cultus in agris:
Praelia descripsi: contegor hoc tumulo.*

Eiusdem de Virgilij imagine.

*Subduxit morti viuax pictura Maronem,
Et quem Parca tulit, reddit imago virum.*

Aliud eiusdem.

*Lucis damna nihil tanto nocuere Poeta,
Quem praesentat honos carminis, & plutei.*

Virgilius.

*Mantua me genuit: Calabri rapuere: tenet nunc
Part henope: cecini pascua, rura, Duces.*

Incerti auctoris.

*Tristia fata tui dum fles in Daphnide Flacci
Docte Maro, fratrem Dijs immortalibus aequas.*

Incerti auctoris.

*Pastor, arator, eques: pavi, colui, superavi:
Capras, rus, hosteis: fronde, ligone, manu.*

ARGV-

ARGVMENTA OMNIVM LIBRO-
RVM P. VIRGILII MARONIS
INCERTI AVCTORIS.

Monosticha.

- 8 *Pastorum Musam vario certamine promit.
Ruris item docilis culturam carmine monstrat.
Arboribus vitem, prolem quoque iungit oliuae,
Pastorumque Palen, & curam tradit equorum.*
- 10 *Tunc apium seriemque, & mellis dona recenset.
Aeneas profugus intrat Carthaginis oras.
Conuiuis series narratur Troica belli.
Tertius at complet narrantis in ordine gesta.
Ardet amans Dido fatum sortita supremum.*
- 15 *Quintus habet varia tumuli spectacula patris.
Infernos Ditis Maneis, & regna pererrat.
In Latium Aeneas, Italas simul intrat in oras.
Intonat hinc bellum tecti de culmine Turnus.
Euryalum, & Nisum deflet cum matre iuuentus.*
- 20 *Mezentis interitus canitur, post funera Lausi.
Vltaque dehinc fertur telo maectata Camilla.
Turni vita fugit infernas mesta sub umbras.*

P. OVIDII NASONIS ARGV-
MENTA IN GEORGICA.

25

Tetrasticha.

- Qualis Bucolicis, quantus tellure domanda
Vitibus, arboribusque, apibus, pecori que, satis que
Aeneadum fuerit vates, tetrasticha dicent.*
- 30 *Contineat quae quisque liber, lege carmina nostra.*

Primi.

Quid faciat letas segetes, quae sidera seruet

Agricola,

cultuque
Et docuit
eum

*Agricola, ut facilem terram proscindat aratri:
Semina quo iacienda modo, *cultus' que locorum,
*Edocuit, messeis magno *olim fœnore reddi.*

Secundi.

*Hactenus aruorum cultus, & sidera cali:
Pampineas canit *inde comas, colleis' que virentis,
Descriptas' que *locis viteis, & dona Lyei,
Atque olea ramos pomorum ex ordine lectos.*

iste
loci

Tertij.

*Têque Pales, & te *pastor memorande per orbem,
Et pecorum cultus, & gramine pascua leta:
Queis habitent armenta locis, stabulentur & agni,
Omnia diuino monstrauit carmine vates.*

pastorum

Quarti.

*Protinus aërei mellis redolentia regna,
Hybleas & apes, alueorum & cerea tecta,
Quique apibus flores, examina queque legenda,
Indicat, humenteis' que fauos caelestia dona.*

ARGVMENTA XII. LIBRORVM 20

ÆNEIDOS.

Monosticha.

*Aeneas primo Libyes appellitur oris.
Funera Dardania narrat, fletus' que *secundo.
Tertius errores canit, amissum' que parentem.
Vritur in quarto Dido, flammis' que fatetur.
Quintus habet ludos, & classem corripit ignis.
Queruntur Sexto Manes, & Tartara Ditis.
Septimus Aeneam reddit fatalibus aruis.
Preparat Octauo bellum, quos mittat in hosteis.
Nonus habet pugnas, nec adest Dux ipse tumultu.*

Secundus.

Occidit

*Occidit Aeneae decimo Mezentius ira,
Undecimo victa est, non equo Marte, Camilla.
Duodecimo Turnus diuinis occidit armis.*

5 ARGVMENTA XII. LIBRORVM

ÆNEIDOS.

Pentesticha.

Primi.

*Aeolus immittit ventos Iunone precante,
10 Troianos que vagos Libycas expellit in oras.
Solatur Venerem dictis pater ipse dolentem.
Aeneam recipit pulcra Carthagine Dido:
Cui Venus Ascany sub imagine mittit Amorem.*

Secundi.

*15 Cogitur Aeneas bellorum exponere casus,
Graiorum que dolos, & equum, fraudem que Sinonis,
Excisam que urbem, Priami que miserrima fata:
Ut que patrem impositum forti ceruice per igneis
20 Extulerit, caram que amiserit ipse Creusam.*

Tertij.

*Post casum Troia fabricata classe superstes
Vela dat Aeneas, urbem que in litore Thracum,
Mox aliam pulsus Cretaeis condidit oris.
25 Cedit & hinc, Helenum que videt, precepta que *discit: sumit:
* Aetnaum Cyclopa fugit, sepelit que parentem. Et cæcurn*

Quarti.

*Ardet amore graui Dido, soror Anna que suadet
Nubere: iunguntur nimbo cogente sub antro.
30 Incusat precibus patrem contemptus Hiarbas.
Nauigat Aeneas iussu Iouis, illa dolore
Impatiens, & amore, necem sibi protinus infert.*

¶

Quinti.

Quinti.

In Siculas iterum terras Fortuna reducit
 Aeneam, tumulo' que patris persoluit honorem.
 Tum cogit naueis incendere Troadas Iris.
 Troës ibi relinquunt socios. Venus anxia placat
 Neptunum. Somnus Palinurum mergit in undis.

Sexti.

Sacratam Phœbo Cumarum fertur in urbem
 Rex Phrygius, vatis' que petit responsa Sibyllæ.
 Misenum sepelit. posthac adit infera regna,
 Congressus' que patri, discit genus omne suorum.
 Quo' que modo casus valeat superare futuros.

Septimi.

Tandem deueniunt Laurentia Troës in arua,
 Et pace accepta leti noua mœnia condunt.
 Noëte satam Iuno Furiam euocat: illa Latinos
 Inter & Aeneadas bellum serit, & ciet arma.

Turnas. Protinus exilijs terra instruit Itala *Turnum

Octaui.

Vidit ut Aeneas summa vi bella parari:
 Arcades, Euandrum' que senem sibi fœdere iungit,
 Dardanio' que duci sociatur Etruria tota.
 Arma petit genitrix: dat Mulciber, in clypeo' que
 Res pingit Latias, & fortia facta nepotum.

Noni.

Ad Turnum properè Iunonia mittitur Iris,
 Instigat' que animos. acies mouet ille, Phrygas' que
 Obsidet: *in Nymphas versa est Aeneia classis.
 Euryalus, Nisus' que luunt nece prælia noctis.
 Vi Turnus potitur castris: mox pellitur inde.

Inde igni
 euerfa.

Decimi.

vxorem. Placat, & *uxoris dictis, & iurgia gnata

Iupiter.

*Iupiter auxilijs instructus Troius heros
Aduenit: occurrunt Rutuli, atque in litore pugnant.
Occidit à Turno Pallas, victor que superbus
Aenea eripitur. Mezentius interit acer.*

5 Undecimi.

*Occisis proprium pars utraque reddit honorem.
Supplicibus Calydone satus negat arma Latinis.
Cum Drance alterno iurgat certamine Turnus.
Aeneas equitem premitit, & obuia virgo
10 Excipit: extincta, Rutuli dant terga, Camilla.*

Duodecimi.

*Troianis, Rutulis que placet coniungere foedus.
Id Rutuli rumpunt: gnato Venus alma medetur
Dictamno, Rutuli que luunt periuria victi.
15 Cogitur Aenea Dauni concurrere proles.
Pallantea necem misero dant cingula Turno.*

P. OVIDII NASONIS EX EPI.

GRAMMATIS XII. LIBRORVM

20 AENEIDOS ARGUMENTA.

Decasticha.

*Quantum Virgilius magno concessit Homero,
Tantum ego Virgilio Naso poeta meo.
25 Nec me pralatum cupio tibi ferre poetam,
Ingenio si te subsequor, hoc satis est.
Argumenta quidem librorum prima notavi,
Errorem ignarus ne quis habere queat.
Bis quinos feci legerent quo carmine versus,
30 Aeneidos totum corpus ut esse putent.
Affirmans grauitate mea, me carmine nullo
Liuore hunc titulum preposuisse tibi.*

g 2

Primi

Primi.

*Vir magnus bello, nulli pietate secundus,
Aeneas odijs Iunonis pressus iniqua,
Italiam quærens Siculis errauit in undis.*

Naufragus &
tandem Libicas
dimissus in

** Iactatus tandem Libya peruenit ad oras,
Ignarus que loci fido comitatus Achate,
Indicio matris regnum cognouit Elise.*

*Quin etiam nebula septus peruenit ad urbem,
Abreptos que undis socios cum classe recepit.
Hospitio que usus Didus per cuncta benigna,
Excidium Troie iussus narrare parabat.*

Secundi.

*Conticuere omnes, tunc sic fortissimus Heros
Fata recensebat Troie, casus que suorum:
Fallaces Graios, simulata que dona Minerue:
Lacontis pœnam, & laxantem claustra Sinonem:
Somnum, quo monitus acceperat Hectoris, atrum:*

*Iam flammæ cali, Troium, patriæ que ruinas,
Et Regis Priami fatum miserabile semper:
Impositum que patrem collo, dextrâ que prehensum
Ascanium, frustra à tergo comitante Creusa:*

receptos. *Ereptam hanc fato, socios in monte repertos.*

Tertij.

*Post euerfa Phrygum regna, ut fuga cœpta moueri,
Ut que sit in Thracen primò deuectus, ibi que
Mœnia condiderit, Polydori cade piata:*

*Regis & hospitium, ut Phœbi responsa canebant,
Cœptum iter in Creten, rursus noua fata reperta:*

Strophadum
atque iterum
enarrat

*Naufragus ut fuerit * Strophadas compulsus ad undas:
Inde fugam, & dira narrat præcepta Celenus:
Liquerit ut que Helenum, perceptis ordine fatis.*

*Supplicem Achameniden, Polyphemo urgente recepit,
Amissum-*

Amissum' que patrē Drepani, atq. hic deinde quieuit.

Quarti.

At regina graui Veneris iam carpitur igni:

Consulitur soror Anna: placet succumbere amori.

5 *Fiunt sacra Deis: onerantur Numina donis.*

Itur venatum: Veneris clam fœdera iungunt.

Facti fama volat. monitus tunc numine Diuum,

Aeneas classē que fuga, socios que parabat.

Sensit amans Dido, precibus conata morari.

10 *Postquam fata *iubent, nec iam datur vlla facultas:*

videt.

Conscendit que pyram, dixit que nouissima verba,

Et vitam infelix multo cum sanguine fudit.

Quinti.

Nauigat Aeneas, Siculas defertur ad oras.

15 *Hic Maneis celebrat patrios, vnà hospes Acestes.*

Ludos ad tumulum faciunt: certamina ponunt.

Prodigium est cunctis ardens* allapsa sagitta.

Iris* anum Beroën habitu mentita senili,

Incendit naueis, subitus quas vindicat imber.

delapsa
tum. al. Nutri-
cem Ber.

20 *In somnis pater Anchises que bella gerenda,*

Quo' que duce ad Maneis possit descendere, *monstrat.

narrat.

Transcribit matres vrbi, populū que volentem,

Et placidum Aeneas Palinurum quærit in vndis.

Sexti.

25 *Cumas deinde venit: fert hinc responsa Sibylla.*

Misenum sepelit: mons seruat nomen humati.

Ramum etiam Diuum placato numine portat,

Et vates longæna vnà descendit Auernum.

Agnoscit Palinurum, & ibi solatur Elisam,

30 *Deiphobum' que videt lacerum crudeliter ora.*

Vmbrarum pœnas discit, narrante Sibylla,

Conuenit Anchisen penitus *in valle virenti,

conualle

*Agnoscit que suam prolem, monstrante parente,
Hæc ubi percepit, graditur, socios que reuisit.*

Septimi.

*Hic quoque Caietam sepelit, tum deinde profectus
Laurentum venit, hanc verbis cognouit Iuli 5
Fatalem terram, mensis en vescimur, inquit.
Centum oratores veniam, pacem que petenteis
Ad Regem mittit lectos cum sorte Latinum:
Qui cum pace etiam gnata connubia pactus,
Hoc fortè Aleto Iunonis dissipat ira. 10
Concurrunt dictis, quamuis pia fata repugnent.
Belli causa fuit violatus vulnere ceruus.
Tum gentes socia arma parant: fremit arma iuuentus.*

Octaui.

*Dat belli signum Laurenti Turnus ab arce, 15
Mittitur & magni Venulus Diomedis ad urbem:
Qui petat auxilium, & doceat que causa petendi,
Aeneas Diuum monitis adit Arcada Regem
Euandrum, Arcadia profugum, noua regna petentem.
Accipit auxilium, huic gnatum, & socia agmina iungit 20
Euander. Pallas fatis comes ibat iniquis.
Iam que habilis bello, & maternis letus in armis,
Fata que, Fortunas que Ducum, casus que suorum
Sortitus clypeo, diuina intentus in arte est.*

Noni.

*Atque ea diuersa penitus dum parte geruntur: 25
Iunonis monitu Turnus festinat in hostem.
Teucrorum naues, Rutulis iaculantibus ignem,
Nympharum in speciem diuino numine versa.
Euryali, & Nisi ceptis fuit exitus impar. 30
Pugnatur: castra Aeneade, vallum que tuentur.
Audacem Remulum dat letho pulcer Iulus.*

Fit

*Fit via vi. Turnus Bitian, & Pandaron altum
Deycit, & totis victor dat funera castris,
Iam' que fatigatus recipit se in castra suorum.*

Decimi.

- 5 *Concilium Diuis hominum de rebus habetur.
Interea Rutuli portis circum omnibus instant.
Aduenit Aeneas multis cum millibus heros,
Mars vocat, & totis in pugnam viribus itur.
Interimit Pallanta potens in proelia Turnus.*
- 10 *Caduntur' que Duces, cadit & sine nomine vulgus.
Subtrahitur pugna Iunonis nomine Turnus,
Aeneas perstat Mezentii cade piata,
Et Lausum inuicta perimit per vulnera dextra.
Mox ultor gnati Mezentius occidit ipse.*

15

Vndecimi.

- Constituit Marti spoliis ex hoste tropeum
Exanimum' que patri gnatum Pallanta remittit.
Iura sepultura tribuit, tempus que Latinis.
Euander patrios affectus edit in vrbe.*
- 20 *Corpora cesa virum passim digesta cremantur.
Legati referunt Diomedem arma negasse.
Drances & Turnus, leges aequante Latino,
Concurrunt dictis. Aeneas imminet urbi:
Pugnatur: vincunt Troes: cadit icla Camilla.*
- 25 *Deinde Duces castris donec cessere, minantur.*

Duodecimi.

- Turnus iam fractis aduerso Marte Latinis,
Semet in arma parat, pacem cupiente Latino,
Foedus percutitur passuris omnia victis.*
- 30 *Hoc Turni luturna soror confundit, & ambos
In pugnam populos agit, ementita Camertem,
Aeneas volucris tardatur membra sagitta.*

g 4

Anxia

Anxia pro gnato seruauit cura parentis.
 Vrbs capitur: vitam laqueo sibi finit Amata.
 Aeneas Turnum campo congressus, utrinque
 Circumsusa acie, vita spoliauit, & armis.

DIVERSORVM POETARVM IN
 PRIAPVM LVSVS.

AD LECTOREM.

CARMINIS incompti lusur lecturæ pro-
 caces,
 Conueniens Latio pone supercilium.
 Non soror hoc habitat Phœbi, non Vesta
 sacello,

Nec quæ de patrio vertice nata Dea est:

~~Quæ est nonnulla de sibi sanguen habet
 Adgallia nonnulla de sibi sanguen habet
 Adgallia nonnulla de sibi sanguen habet~~

Ad Priapum.

Ludens hæc ego teste te, Priape,
 Horto carmina digna, non libello,
 cripsi non nimium laboriosè.

Nec Musas tamen, ut solent poëta,
 Ad non virgineum locum vocaui.

Nam sensus mihi, cor' que defuisset,
 Castas Pieridum chorum sorores

~~Adgallia nonnulla de sibi sanguen habet~~
 Ergo quidquid id est, quod otiosus
 Templi parietibus tui notaui,
 In partem accipias bonam rogamus.

Pria-

De qua sepe tibi, non venit adhuc mihi, nanque
 Si occulitur longè est tangere, quod nequeas.
 Venerit aut tibi, sed iam iam mihi nuntius iste
 Quid prodest: illi dicite, quæ redijt.

5
 Corinthiorum amator iste verborum
 Iste iste rhetor, nanque quatenus totus
 Thucydides tyrannus Atticæ febris
 Tau Gallicum spina ipsemet male illisit,
 10 Ista omnia, ista verba miscuit fratri.

Socer beate, nec tibi, nec alteri,
 Gener' que Nocturne putidum caput,
 15 Tuque nunc puella talis, & tuo
 Stupore pressa rus abibit, & mihi
 Ut ille versus usquequaque pertinet.
 Gener, socer' que perdidistis omnia.

Superbe Nocturne putidum caput,
 20 Datur tibi puella, quam petis, datur,
 Datur superbe Nocturne, quam petis.
 Sed o superbe Nocturne, non vides
 Duas habere filias Atilium,
 Duas, & hanc, & alteram tibi dari.
 25 Adeste nunc, adeste, ducit ut decet,
 Superbus ecce Nocturnus hirneam,

Iacere me, quòd alta non possim, putas,
 Ut ante vectari freta:
 30 Nec ferre durum frigus, aut æstum pati,
 Neque arma victoris sequi.

Valent

Valent, valent mihi ira, & antiquus furor:

Et lingua, qua adsim tibi,

~~Et postquam me subornatus~~

~~Quid impudice, & improbande~~

Quid impudice, & improbande Casari? 5

Sed furta dicantur tua,

Et heluato sera patrimonio

In fratre parsimonia:

~~Quid impudice, & improbande~~

~~Et postquam me subornatus~~

Et inscio repente clamatum semper, 10

Thalassio, Thalassio.

Quid palluisti femina? an ioci dolent?

An facta cognoscis tua?

Non me vocabis pulcra per Cotytria 15

Adferiatos fascinos.

~~Quid impudice, & improbande~~

~~Et postquam me subornatus~~

Flanum prope Thybrim & olentis nauticum

Vocare: ubi appulse rates 20

Stant in vadis caeno retenta sordido,

Macra' que luctantes aqua.

Neque in culinam, & uncta compitalia,

Dapes que ducis sordidas:

Quibus repletus ut saluosus aquis 25

~~Quid impudice, & improbande~~

~~Et postquam me subornatus~~

~~Quid impudice, & improbande~~

~~Et postquam me subornatus~~

~~Quid impudice, & improbande~~

~~Et postquam me subornatus~~

~~Quid impudice, & improbande~~

Videbo 30

Videbo habentem prater ignavos nihil
 Fratres, & iratum Iouem,
 Scissum' que ventrem, & herniosi patrum
 Pedes media turgidos,

§ Ad Venerem.

Si mihi susceptum fuerit decurrere munus,
 O Paphon, o sedes qua colis Idalias:
 Troius Aeneas Romana per oppida digno
 Iam tandem ut tecum carmine vectus eat:
 10 Non ego thure modò, aut picta tua templa tabella
 Ornabo, & puris ferta feram manibus.
 Corniger hos aries humilis, & maxima taurus
 Victimam sacratos tinget honore focos.
 * Marmoreus que tibi, aut dignè coloribus ales
 15 In morem picta stabit amor pharetra.
 Adsis o Cytherea: tuus te Cæsar Olympo,
 Et Surrentini litoris ora vocat.

*

Ite hinc inanes rhetorum manipuli
 20 Inflata rore non Achaico* verba,
 Et vos* Sile, Albuti, Arquiti que, Varrò que,
 Scholasticorum natio madens pingui.
 Ite hinc inanis cymbalon iuuentutis,
 Tu que o mearum cura Sexte curarum
 25 Vale Sabine: iam valet formosi.
 Nos ad beatos vela mittimus portus,
 Magni petentes docta dicta Scironis,
 Vitam' que ab omni vindicabimus cura.
 Ite hinc Camene vos quoque* limite saua,
 30 Dulces Camene: nam fatebimur verum,
 Dulces fuistis: & tamen meas chartas
 Reuisitote: sed pudenter, & raro.

Vide Turnebi
 Aduers. lib. 11.
 cap. 7.
 turba,
 Seli, Cati,

Fortè, hinc le-
 ues ite.

De Sabino.

Sabinus ille, quem videtis hospites,
 Ait fuisse mulio celerrimus:
 Neque ullius volantis impetum Cisi
 Nequisse praterire: siue Mantuam
 Opus foret volare, siue Brixiam.
 Neque hoc negat Triphonis emuli domus
 Negare nobilem, in sulamue caruli:
 Ubi iste post Sabinus, ante Quinctio
 Bidente dicit attondisse forcipe
 Comata colla, ne qua sordidum ingo
 Premente dura vulnus ederet inba.
 Cremona frigida, & lutosa Gallia
 Tibi hac fuisse, & esse cognitissima
 Ait Sabinus, vltima ex origine.
 Tua stetisse dicit in voragine,
 Tua in palude deposuisse sarcinas,
 Et inde tot per orbitosa millia
 Iugum tulisse: laua, siue dextera
 Stringere mulas, siue utrunque coeperat.
 Neque vlla vota semitalibus Deis
 Sibi esse facta, propter hoc nouissimum
 Paterna lora, proximum que pectinem.
 Sed hac prius fuere, nunc eburnea
 Sedet que sede, seque dedicat tibi
 Gemelle Castor, & Gemelle Castoris.

Ad Varium.

Si licet, hoc * Scilicet hoc, sine fraude, Vari dulcissime, dicam:
 Dispeream, nisi me perdidit iste potus.
 Sin autem precepta vetant me dicere: sanè,
 Non dicam. sed me perdidit iste puer.

Ad

Ad villam Scironis.

Villula, quæ Scironis eras, & pauper agelle,
 Verùm illi domino tu quoque diuitia:
 Me tibi, & hos unà mecum, quos semper amaui:
 Si quid de patria tristius audiero,
 Commendo, in primis que patrem. tu nunc eris illi,
 Mantua quod fuerat, quod que Cremona prius.

*
 Pauca mihi, niueo sed non incognita Phœbo,
 10 Pauca mihi docta dicite Pegasides.
 Victor adest magni, magnum decus ecce triumphi.
 Victor quæ terra, quæque patent maria:
 Horrida Barbarica portans insignia pugna,
 Magnus ut Aeneides, ut que superbus Eryx.
 15 Nec minus iccirco nostros expromere cantus
 Maximus, & sanctos dignus inire choros.
 Hoc itaque insuetis iactor magis optime curis:
 Quid de te possim scribere, quid hinc tibi.
 Nanque, fatebor enim, quæ maxima deterrendi
 20 Debuit, hortandi maxima causa fuit,
 Pauca tua in nostras venerunt carmina chartas,
 Carmina cum lingua, tum sale Cecropio.
 Carmina, quæ Pylimum sacris accepta futuris,
 Carmina, quæ Pylimum vincere digna senem.
 25 Molliter hinc viridi patule sub tegmine quercus
 Mœris pastores & Melibœus erant.
 Dulcia iactantes alterno carmina versu,
 Qualia Trinacria doctus amat iuuenis.
 Certatim ornabant omnes Heroida Diuæ:
 30 Certatim Diuæ munere quæ que suo.
 Felicem ante alias tanto scriptore puellam:
 Alter non famam dixerit ipse prior.

Non illa, Hesperidum ni munere capta fuisset,
 Quae volucrem cursu vicerat Hippomanem:
 Candida cycneo non edita Tyndaris ouo,
 Non supero fulgens Cassiopeia polo.
 Non defensa diu volucrum certamine equorum, 5
 Optabant Graiae quam sibi quaeque manus.
 Saepe animam generi pro qua pater impius hausit:
 Saepe rubro Eleis sanguine fluxit humus.
 Regia non Semele, non Inachis Acrisione,
 Immitti exspectant fulmine, & imbre Iouem. 10
 Cuius & ob raptum pulsi liquere Penates
 Tarquini patrios, filius, atque pater.
 Illo, quo primum dominatus Roma superbos
 Mutauit placidis tempore Consulibus.
 Multa neque immeritis donauit premia alumnis: 15
 Praemia Messallis maxima Poplicolis.
 Nam quid ego immensi memorem studia ista laboris?
 Horrida quid dura tempora militiae?
 Castra foro solitos urbi praepone castra
 Tam procul hoc nato, tam procul hac patria? 20
 Immoderata pati nunc frigora, nunc que calores?
 Stertere vel dura posse super silice?
 Saepe trucem aduerso perlabi sidere Pontum?
 Saepe audendo mare vincere, saepe hiemem?
 Saepe etiam densos immittere corpus in hosteis: 25
 Communem belli nec timuisse Deum?
 Nunc celereis Afros, periturae que millia gentis:
 Aurea nunc rapidi flumina adire Tagi?
 Nunc aliam ex alia bellando querere gentem?
 Vincere & Oceani sinibus ulterius? 30
 Non nostrum est, inquam, tantas attingere laudes:
 Quin, ausim hoc etiam dicere, vix hominum est.

Ipsa

Ipsa, hac ipsa ferent rerum monumenta per orbem:

Ipsa sibi egregium facta decus parient.

Nos ea, quae tecum finxerunt carmina Diui

Cynthius, & Musa, Bacchus, & Aglaie.

5 *Si laudes adspirem, humili sed adire Camena:*

Si patrio Graios carmine adire sales

Possumus: optatis plus iam procedimus ipsis.

Hoc satis est, pingui nil mihi cum populo.

10 *Adspice quem valido subnixum gloria regno*

Altius & cali sedibus extulerat.

Terrarum hic bello magnum concusserat orbem:

Hic Reges Asia fregerat, & populos.

Hic graue seruitium tibi, iam tibi Roma ferebat.

15 *Cetera nanque viri cuspide conciderant:*

Cum subito in medio rerum certamine praeceps

Corruit, è patria pulsus in exilium.

Tale Dea numen, tali mortalia nutu

Fallax momento temporis hora dedit.

20

Quocunque ire ferunt varia nos tempora vita,

Tangere quas terras, quosque videre homines:

Dispeream, si te fuerit mihi carior alter.

Alter enim quis te dulcior esse potest?

25 *Cui Venus ante alios, Diui, Diuumque sorores.*

Cuncta neque indigno, Musa, dedere bona,

Cuncta, quibus gaudet Phœbus, chorus ipsèque Phœbi.

Doctior o quis te Musa fuisse potest?

O quis te in terris loquitur incundior uno?

30 *Cleio nam certè candida non loquitur.*

Quare illud satis est, si te permittis amari:

Non contrà ut sit amor mutuus inde mihi.

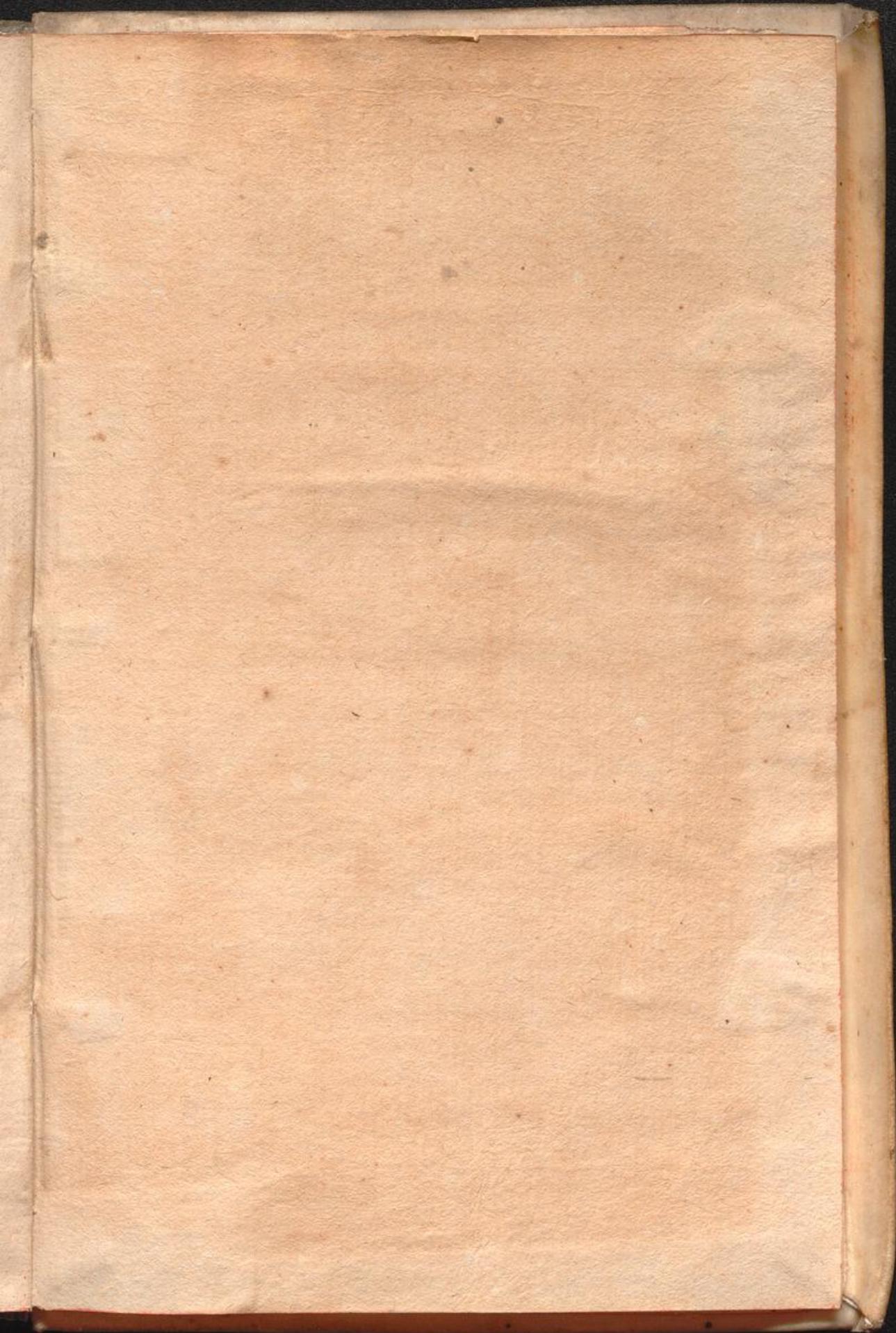
Quis

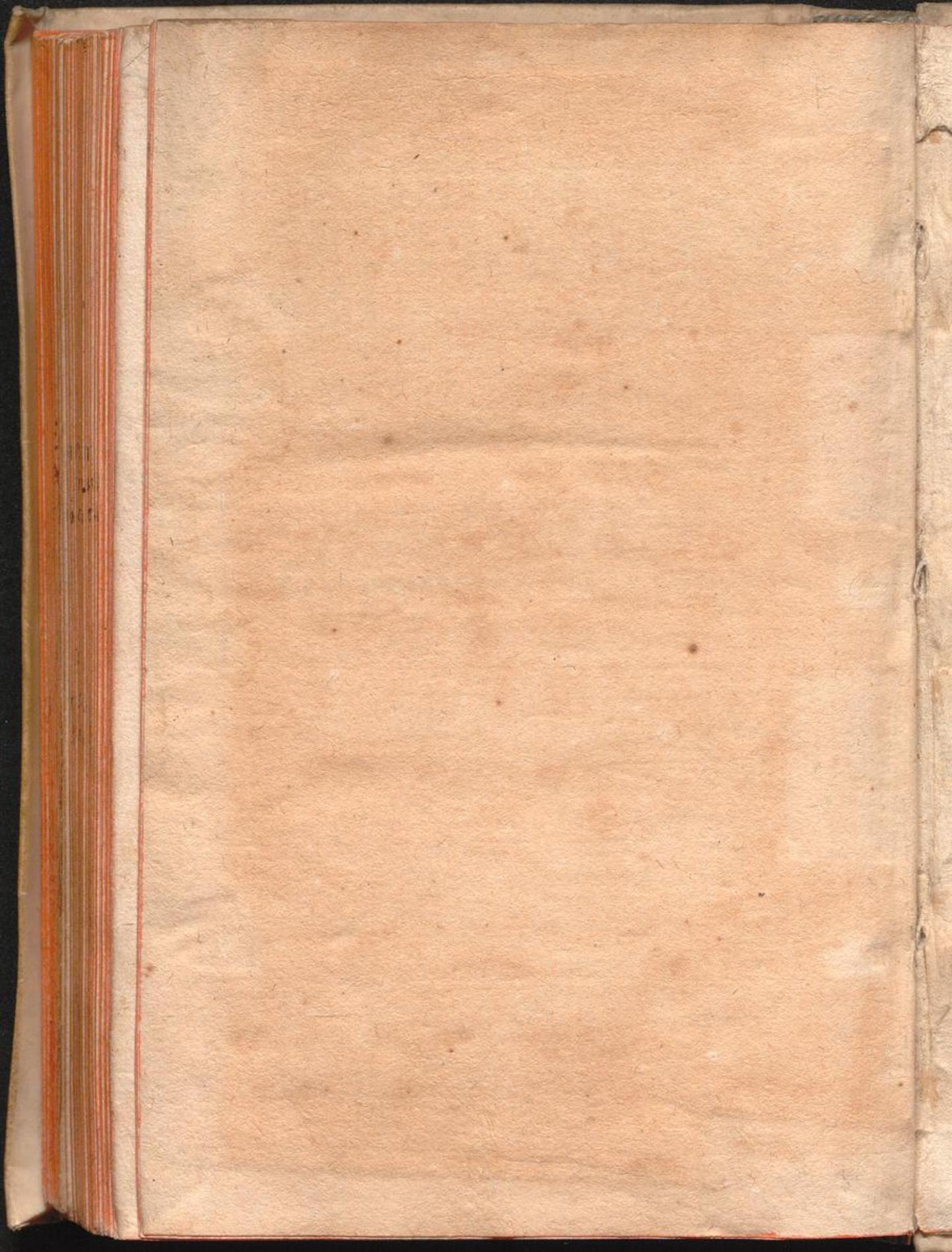
Quis Deus Octavi te nobis abstulit? an quæ
 Dicunt, ab nimio pocula dura mero?
 Vobis si culpa est bilis: sua quæque sequuntur
 Fata: quod immeriti crimen habent cyathi.
 Scripta quidem tua nos multum mirabimur: & te
 Raptum, & Romanam flebimus historiam.
 Sed tu nullus eris. perversi dicite Manes,
 Hunc superesse patri quæ fuit invidia?

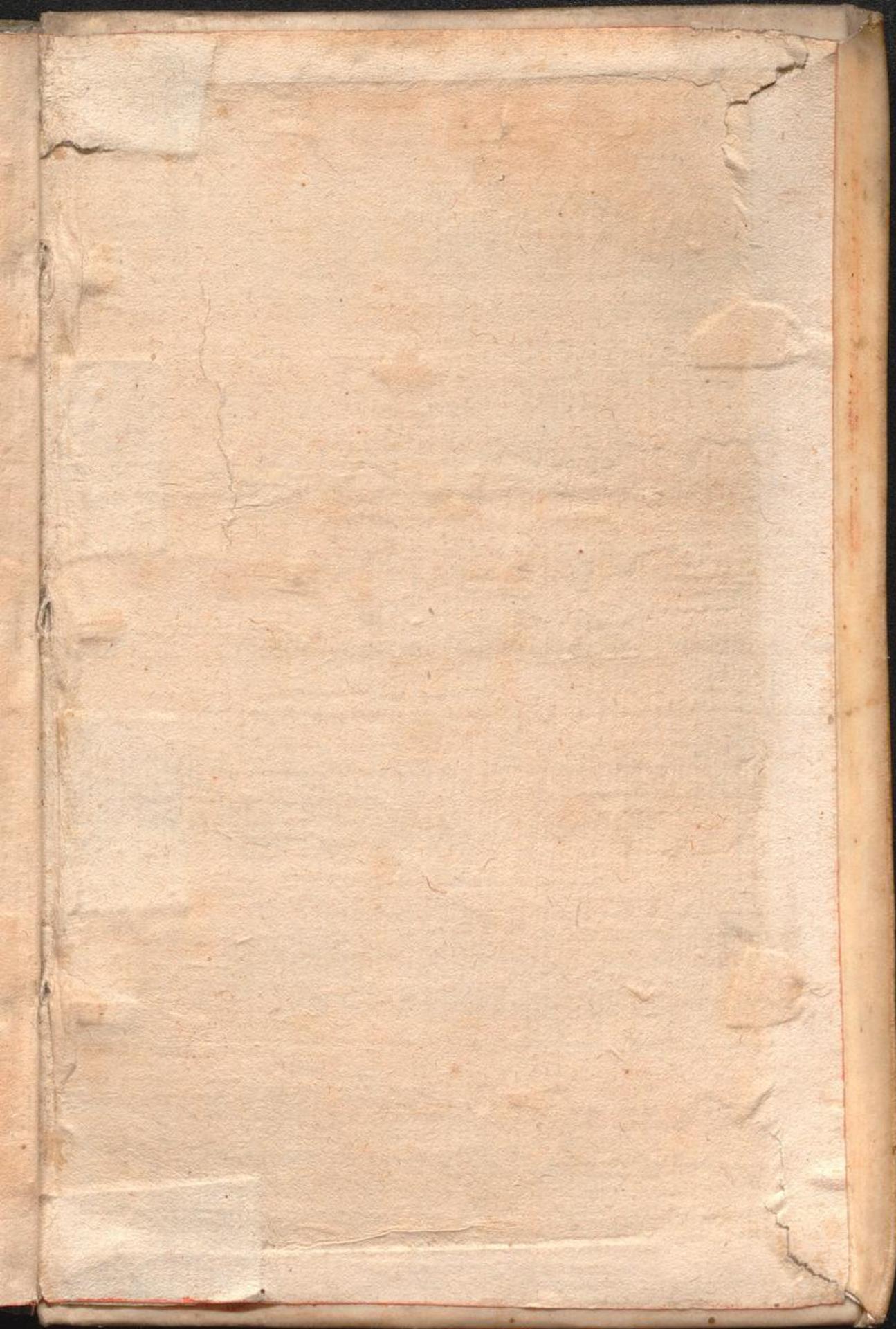
OPUSCULORVM FINIS.

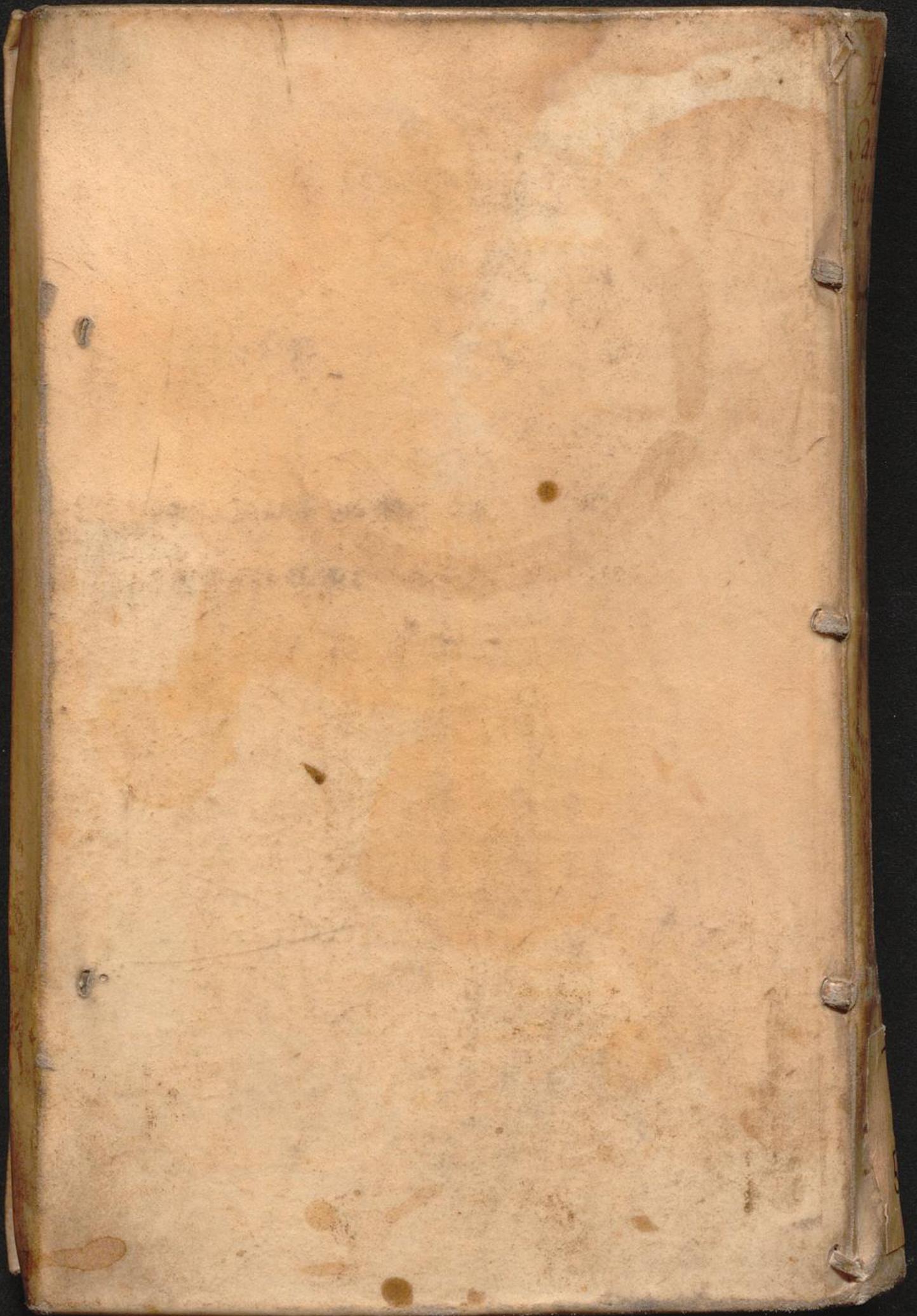
Collegij Societatis JBV Paderbornæ 1656.

EXCVDEBAT ANTVERPIÆ CHRISTOP.
 PLANTINVS ANNO CL. IO LXVI.
 XIX. KAL. FEBRVARII.

Hillesheim
Sacrarum An-
tiquitatum monu-
menta

Augustinus
S. 1. 1. 1.

Th
5809

